

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kerepesi-ut 25.



Főszerkesztő:
VÉSEI JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Kiadja:

Égész évre 28 k., (14), 1/3 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Az elsikkadt nemzet.

Budapest, szeptember 24.

(v.) A magyar provincia tartománygyűlése ma tultett a krajnain is, az alsó-ausztriai is: olyan parázs tüntetést csapott a legfőbb hadur mellett, amilyen csak a magyar néptörzs hevülékeny, lendületre hajló temperamentumától telik. Micsoda e felejtethetlen demonstrációhoz képest a laibachi és bécsi hálafelirat, amelyben Krajna és Alsó-Ausztria hü alattvalói küldik a császári trón zsámolyához lelkes köszönetüket a rebellis és betyár nemzet példás megfenyítéséért. Ó a pesti tartománygyűlés ennél mennyivel lelkesebb módon, mennyivel viharzóbb örömmel tüntetett a hadiparancs legkegyelmesebb szerzője mellett. A morianur híres jelenete óta a magyar néptörzs alattvalói hűségének ekkora explozióját nem pipálta a világ. A kormánypart az ultramontán néppárti csapattal egyetemben mind egy szálig fel pattant helyéről s egy szívrrel egy lélekkel harsogta percekig, fáradhatatlanul, új meg új diadalhívásba törve ki s egyre magasabba lobogó lelkesedésre tüzelve egymást, hogy: *éljen a király*. Ó, hogy Koerber ur nem lehetett itt s nem nézhette végig e dicső jelenetet! Ó, hogy kapitány ur Struchli és főhadnagy ur Formanek nem lehettek tanui e leirhatatlanul magasztos ünneplésnek! Háromszáznál több ember zárt sorokban állt, hatszáz kar mámorosan hadonászott a levegőben, a szemekbe örömkönnny gyűlt, a hevülékenyebbek zsebkendőket lobogtattak s a piros márvány falakról ujjongva csendült fel a kupola felé az ujjongó harsogás: *éljen a király!*

Nem igaz tehát, hogy rebellis nemzet lennénk. Nem igaz, hogy nem akarunk hűségesen beleilleszkedni a nagy egészbe, a dicső összbirodalomba. Nem igaz, hogy nemzeti javainkért készek vagyunk küzdeni mindenkiel szemben és mindhalálig. Hűséges nép vagyunk, alázatosak, engedelmesek, igénytelenek. Mint a kutya, megnyaljuk azt a kezet, amelylyel megütötték. Sőt olyan jól idomított kutyák vagyunk, hogy gazdánk egyetlen intésére elapportirozzuk hozzá a botot, amelylyel rajtunk végigsuhintott. S ha ki a következő percben bántani merné jóságos gazdánkat, aki kegyes volt minket a visszaapportirozott bottal elnászpángolni, hát azt megugatjuk, utána iramodunk, amíg kereket nem old, s jól jár, ha a lábalkrájába nem harapunk. Kutyanak lenni, hagyján. Idomított kutyanak lenni, hagyján ez is. De hogy így ki lehessen belőlünk idomítani még az eb önértetének utolsó szikráját is, ezt máig nem hittük, erről ma kellett nagykeservesen meggyőződnünk.

Ránk szakadt Chlopy, ahol egy bajonettel keresztüldöfték alkotmányunkat, — s hallgattunk. Megjelent ama hirhdt kézirat, mely az összbirodalmi eszme pocsolyájában hengergeti meg önértetünket és közjogunkat, — s hallgattunk. Felszólalt a Reichsrathban

Koerber s minden szava egy-egy korbácsütés volt a magyar nemzet arcába, — hallgattunk megint. Az egész civilizált világ idenezett mireánk, a büszkének és bátorinak ismert magyar nemzetre, a Bocskayak, a Thököliek, a Rákócziak, a Kossuthok nemzetére, visszafojtott lélekzettel leste, miként fogjuk megtorolni a sebző szidalmaknak ezt az özönét. S amikor végre megszólalhattunk, mi volt akkor első és egyetlen szavunk? Törvényhozásunk többsége felállt s kendőlobogtatva, örömkönnnyezve éltette a királyt. Ugyan véssék azt a hadiparancsot a magyar parlament márványfalára, s járuljanak eléje processzióban naponta, hadd teljék be a lelkük egyre megújuló lelkesedéssel a ma ujjongva ünnepelelgék láttára. S cikkelyezzék törvényeink közé azt a királyi kéziratot, mely ma fellobbantotta lelkük örömet. Koerber pedig válaszszák meg Magyarország nádorispánjává, hadd legyen meg a közjogi címe is ama tényleges hatalomhoz, amelyet tegnap óta rajtnak gyakorol. Aztán pedig, ha mindezt megcselekedték, csukják be a boltot s vigyék fel a kulcsát Bécsbe, ott görnyedjenek alattvalói hűséggel a császári trón előtt, mutassák be hódolatukat a legfőbb hadurnak, csokolják meg a kabátja szegélyét Koerbernek és foglalják el helyüket a Reichsrathban. Mert oda valók.

Ó milyen szépen voltak ők együtt ezen a mai örömnapon. Tegnap délig még vetelkedtek, belefojtották volna egymást egy kanál vízbe, a kölcsönös rágalom mérges fullánkjaikt dőfőgették egymásba. S ma már együtt vannak mindnyájan, ó én édes istenem, csakugyan mindnyájan. Ószeresek, disszidensek, Apponyisták és néppártiak. Egyetlen nagy táborra alakult át ez az egész sokaság. Gajjary Géza és Szerb György versenyezve éltette a királyt Ivánka Oszkarral és Szentiványi Árpáddal s a testvéri kapcsot közöttük gróf Andrássy Tivadar alkotta. A kórusnak vezetője pedig Rakovszky István vala. A szabadelvűpárt türte, elfogadta, sőt lelkesedésével honorálta Rakovszky István vezetését! Ez a férfi, aki még nemrégiben kérkedve mondta, hogy királyt nem ismer, hanem csak császárt, ma üvöltő dervisként forgolt a parlament termének közepén, villogó szemekkel és tajtékzó ajakkal éltette a magyar királyt s fanatizmusával megkábította, elragadta az egész többséget, amely ujjongva, habzó mámorban utánozta példáját. Vezért keres a szabadelvűpárt? Ne keresgéljen tovább. Megtalálta azt Rakovszky Istvánban, akinek eddig minden szava mérges gyanúsítás, dacos rágalom volt a szabadelvűség és a szabadelvűek ellen. Avagy talán épp ez a szépséghibája a többség új vezérének volna az, ami a szabadelvűpártot feszélyezi? Eh, mit finnyászkodnak az urak? Ha tegnap le tudták nyelni Chlopyt s ma be tudták hódolni a legfőbb hadurnak, akkor nincs többé mért ilyen szégyenlőseknek lenniök. Lám tegnap óta Apponyi

milyen szépen árul egy gyékényen Tisza Istvánnal, a nemzeti idealizmus hattyulovagjának s a nemzeti jogok harcias profétájának, a nagy és dicső Apponyi Albertnek milyen hirtelen vonzalom támadt a lelkében az ószerezek vezére iránt. No ha ezek egymást meg tudták érteni, akkor a régi liberális gárda mért ne követné vajjon Rakovszky Istvánt? Az a treuga dei a többség kebelében eltüntetett minden régi gyűlölséget, minden agyarkodást, mindent, ami a régi megbántásokra és gyanúsításokra emlékeztetett. Tisza István lenyelte azt, hogy Apponyiék ajtót mutattak neki, mikor kabinetet akart alkotni. Apponyi lenyelte azt, hogy Tisza István törte le pozícióját az udvarnál. Miért nyelték le ők ketten ezt a kemény falatot? Hogy lenyelhessék a még keményebbet: Chlopyt. Mert aki ezt le nem nyeli, nem jó ám számba, mire Khuen-Hédervary ideiglenes megbízatása letelik. A patvarba is, a politika a holnapután tudomány, s aki tul lát az orrán, miért ne alázná meg magát ma, hogy holnapután a hatalom polcára juthasson? Ennélfogva bátran követhetik a kormánypart tagjai mindnyájan a császárhoz tántorithatatlan hűségű Rakovszky István vezérletét. Hiszen amit ő a szabadelvűségről és a szabadelvűekről mondott, amugy is valóságos hízegés azokhoz képest, amiket Apponyiék és Tiszák egymásról gondoltak — tegnapig.

Igy állt a kormánypart bosszút Chlopyért, a királyi kéziratért és Koerber beszédéért. Sőt még igyebben. Le is gazemberezett s akasztófára valónak mondott mindenkit, aki nem osztzkodott lelkesedésében. Kis hijja, hogy ki nem dobtak egy ellenzéki embert, akinek kiszaladt a száján az a megjegyzés, hogy nem hisz a királynak. Ez a parlament most egy éve testületileg vett részt a Kossuth Lajos mauzoleumának alapkövetelénél. Hát Kossuth Lajos pedig republikánus volt 1849. április 14-ikétől életfogytig. Ugyan mi sors várna Kossuth Lajosra, ha ma felpattanhatná koporsója zárjait s megjelenne a magyar törvényhozók gyülekezetében? Mihelyt hallatná bűvös szavát s kifejtené politikai hitvallását, legazembereznék őt is, akasztófát utalványoznának neki is, az ő szürét is ki akarnák onnan tenni. Mert manapság a magyar parlament, ha a korona sérelmet ejt a nemzet jogain s megsebzí alkotmányunkat, nem a haza becsületét oltalmazza a régi szittya kevélységgel, hanem a legfőbb hadurat élteti, nehogy valamiképpen hátramaradjon hűséges lojalitás dolgában a krajnai és alsó-ausztriai tartománygyűlés mögött.

Törvényhozó urak ott a többség soraiban, mióta bölcsesége a népképviselőknek, hogy feltétlenül hisznek a fejedelmeknek s kiátkoznak soraikból mindenkit, aki e hitükben nem osztzkodik? Ha apáink is olyan lakájlelkű udvaroncok lettek volna, mint amilyenekül ma önök szerepeltek, lett volna-e arany-

bullánk, amely a nemzeti ellentállás jogát iktatta törvénybe? Ó hisz önök el fogják engedni a jövőd királynak a koronázási hitlevelet és esküt is, mivelhogy bizalmatlankodni a fejedelemmel szemben gaszág és akasztófát érdemel. Majd ha jön Ferenc Ferdinánd, akkor Rakovszky István ismét a terem közepére pattan, elharsogja a maga ellenét s önök habzó mámorral fogják ismét utána kiáltani, hogy éljen a király. Minek a hitlevél? Minek az eskü? A nemzet hinni tartozik. Királyában nem kevésbé, mint istenében. Minden bizalmatlanság a trón irányában felségsértés, ugyebár? Hát akkor törüljük el a magyar alkotmányt, amelynek alap-gondolata és minden egyes sarkallatos tétele egy-egy ilyen felségsértésben áll. A nemzetnek szabadságát a nemzetnek gyanakvása biztosította. Hogy nem hitt a királyoknak, hanem magában és intézményeiben kereste nemzeti létének biztosítékait, az tartotta fenn ezer esztendőn át ezt a hazát. Ó mely elfajulása a magyar közélet politikai gondolkodásának! Az önödi országgyűlésen felkondoltak egy Rakovszky Istvánt, amiért hitt a királynak akkor is, midőn a nemzet lelkében lánggal lobogott a bizalmatlanság indulata. S ma egy másik Rakovszky István vezetése mellett legazemberezték egy képviselőt, amiért Chlopy után, a királyi kézirat után, Koerber tegnapi beszéde után ki merte mondani, hogy a királyi szónak nem hisz, hanem megnyugtató tetteket vár a koronától.

A nemzet tehát elsikkadt. Legalább a parlamentben el. Idekint mi kesergünk, dúlnak-fúlnak, érezzük a rajtukon ütött sebek sajnását s ököbe szorul a kezünk, ha rágondolunk az ellenünk intézett szidalmak özönére. De ez a parlament nem osztályosa fájdalomknak és méltatlankodásunknak. Mikor a porba ingott nemzet szegyenkezve tápászkodik fel s megbántott lelkének egész hevével az elégtételt szomjazza, akkor ez a parlament összesereglik s elmimeli bamba mulkedéssel a moriamur undorító paródiáját.

Piha! Törvényhozók akarnak ezek lenni? Törvényevők ezek. Egy császári és királyi tábori taligára rakják fel a magyar alkotmánytörvények gyűjteményét, elviszik Koerbernek, hadd gyűjtesse vele örömtűzetet a győzelmes szoldateszka diadalünnepén.

Ezek után csodálnók, ha nem jönne egy újabb hadiparancs, még vérlázítóbb, még kihívóbb, még istentelenebb az elsőnél. És csodálnók, ha Koerber, aki tegnap csak a nyakunkra tette a lábát, csizmájuk sarkáról a sarat nem mázolni szét ábrázatunkon. Ezek megint együvé sereglenének s torkuk szakadtából sikoltanak megint, hogy éljen a király. A nemzet pedig, mely a parlamentből kiszikkadt, gyűjti haragját, gyűjti keserűségét, gyűjti erejét is. Lesz óra, amikor számonkéri parlament-jének többségétől, amit tegnap óta véghéztettek. És lesz óra, amikor maga veszi meg azt az elégtételt, melyet számára alkotmányos képvisellete szerezni vonakodott. Azok az urak görög-tűzeket gyújtogatnak a legfőbb hadur tiszteletére, s elfelejtik, hogy az ország politikai közéletét egyetlen nagy puskaporos-hordó, amely szörnyet robban, ha e császári-királyi udvari tűzijáték egy lehulló szikrája be-léjeesik.

Az a parlament, amelyből az elavult választói jog révén a nemzet kiszorult, imhol, megtagadta a nemzetet. Maholnap a megfajult grancsár megalkotja kabinetjét, hogy legyen szerv, amely az alkotmányos érintkezést közvetíti korona és parlament között. S azt hiszik, hogy akkor rendbe jő minden? Hát a parlament s a nemzet közt ki fogja az alkotmányos érintkezést közvetíteni? Mert máttól fogva idegen és idegenül áll e két tényező egymással szemközt. A parlament a királypártiság vitustáncát járja. Az elkésztett, megalázott, jogainak megbolygatott, önérzetében megsebzett nemzet pedig komoran baktat tovább — a maga útján...

A t. Házból.

Budapest, szeptember 24.

Folónyi Géza lakásán az éjjel nagy munka folyt. Az utolsó óráknak kellett kigondolni, megfontolni, formába önteni s aláírásra elkészíteni a függetlenségi párt felirati tervezetét. A keddi konferencián ugyan szóba hozta már Barta Ödön, hogy csinálja meg a párt a maga külön felirati tervezetét, de akkor a jobban beavatottak mosolyogva szavazták le. Minek külön feliratot csinálni? Hiszen készen van az Apponyi! Azt majd elfogadják az ellenzék is. Mikor aztán tegnap este Apponyiéék olyan gyönyörűen lenyelték a chlopy-i gombócot s a kész felirati javaslatot elzárták a nemzetipárt fel nem használt javaslatok rejtő Wertheim-sekrénybe: az ellenzék egyszerre itt maradt árván, felirat nélkül. S akkor az utolsó éjszakán négyen fektüdtek az igazán nagy munkának: Folónyi Géza, Mezössy Béla, Tóth János és Bakonyi Samu. Éjjelleg meghányták-vetették a főbb szempontokat, megosztottak negyedrészen a munkán, megcsinálták a munkatervet s csak éjjelután gyürkőztek neki az írásnak. Hajnal volt, mikor mindgyükük elkészült a maga rész munkájával s akkor revízió, korrekúra és simítás okáért megcsorélték egymás fogalmazványait. Így készült el reggeli hét órára a függetlenségi párt felirati tervezete.

Annyi idejük volt még, hogy megfürödtek, felöltözökdték s már sietniök kellett a t. Házba, mert nyolc órára már érkekezlet volt hirdetve, melyen a felirati tervezetet kellett felolvasni és elfogadtatni. Megtörtént. Az érkekezlet hevenyészett munkát várt s elragadtatással jött ki a folyosóra. A virrasztók, ahogy az éjjeli munkásokat elneveztek, az első nagy ovációt az érkekezletől kapták.

— Éljenek a virrasztók! — hangzott a folyosón, ahol akkor még csak függetlenségiéek voltak.

De lassankint már gyülekeztek a többi pártok is. A folyosókon megindult a nagy szongás s teltek gyorsan a karzatok is. Leányok, asszonyok, szokatlanul korán és szokatlanul izgatottan iparkodtak helyeikre. Még féltiz sem volt s a karzatok már roskadásig megteltek. A völgy azonban még üres volt. A hosszú szünet után a képviselők előbb a folyosókon vitatkoztak, veszedtek és évődtek. De a pártközi összevgyülés, mely máskor olyan jellemző sajátossága a magyar parlament folyosóján, ma sokkal kisebb arányokat

TÁRCA

Sirva-vigadó.

A régi sebek felfakadnak újra:
A négy századnak bús keservei...
A magvető a földet szántja-túrja —
S a jég az áldást rútul elveri.

Istencsapás! Mit egy böles elme szántott!
S a honfigond dús maggal bevetett:
Az Igéretföld... bűvös, bimes álmok...
— Egy jégveréssel mindnek vége lett.

Ez a kardesörtetés!... Hadiparancs-szó...
Ez fáj nagyon. Dehát, na — várhatunk...
Tyukodi pajtás, hé, hol is a kancsó?...
Fel, harcra újra — nincs is bár hadunk!

Búsulj, magyar megint. Túrj. Megtanultad.
Az izzó lég onthat villámokat! —
Te, mint a szikla, állj s tekintsd a multat:
Szenvedni s — győzni hős példákat ad.

A géphez is ember kell, hogy forogjon.
„Semmit-tevés”: ez lesz a telt megint.
Az önkény dolyfe csak hadd háborogjon
S csak hadd rabolja-dúlja kincseink!

Hagyjuk. Majd visszaadja, csillapodván.
Ha a kardél magát őt sebzí meg.
Jó ló a mi lovunk: élél a dudván,
Nagy hire van már bójtölésinek.

Est is kibőjtöljük. Kivárjuk ismét:

A jégverésre új sarj támad-e,
Homályos erdőkből suhan-e friss lég,
Holnap mi lesz — öröm vagy bánat-e?

Mindegy, akármí. Hát lesz úgy, ahogy lesz.
Eltünk mi már így sok bús napon át.
Ha nincs kard: hát eztán fegyver — a bot lesz.
Betör ez is még néhány koponyát.

Ebből a csúf, sivár elszibbadásból
Lesz még feltámadás! — Kocints!...
Húzd rá, te füstös, a régi nótákból: —
Balogh Ádám dalának párja nincs.

Gyöngy lesz az élet újra. Könny se perdül,
Csak dob pereg s a láncok csörgenek.
Mindegy. Próbát teszünk a türelemből.
Majd csak elmúl ez a csúf fürgeteg.

Igy! — Vigadunk. Meg egy kicsit verekszünk.
— A hadparancsot im fogadja más. —
Búsulgatunk, oszt várjuk: mire fekszünk?
Majd csak virrad! — Igyunk, Kuczog Balázs!

Nézd, tán dereng is már... Vagy még sötétebb?...
Hajnalharang ez, vagy ágyúrobaj?
Villámsuhintás, vagy halvány szövetnek,
Kétség, remény... öröm, vagy újra baj?

...Egyszer mosolyg a szem, — meg könnybe lábad.
Szegény magyar, ezt már te megszokád...
Kuruc, labanc vesd össze most a hátad!
... Csinom Palkó, üsd össze a bokád.

Józsa Antal.

Hat pár harisnya.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Írta: Gergely István.

Pali kissé dühös volt, amért ebéd után be se mehetett a kávéházba, hogy a lapokat át nézze. Julia négy órára jelentkezett, — tehát négykor lesz a nagy bueszás.

Kívül csunya, novemberévi havas eső csapkodta az ablakot és nyirkos hidegség csapta meg Pali arát, amikor lohuza a függönyt.

— Még náthat is kapok, — motyogta és úgy gondolt Juliára, mintha tudja a jó isten, már mennyit kellett volna elszendvedni az asszony miatt. Aztán meggyújtotta a villamos csillárt.

Es széttekintett tágas legényszobájában.
— No most még rendet is kell csinálni, — sóhajtott, mintha nagyon fáradt lenne.

A rendszálas pedig csak ennyiből állt: előkereste iróasztala alsó fiókjából Julia arcképét és kicserélte menyasszonyának arcképével, amelyet ugyanaz a keret vett körül, — a honnét két esztendeig Julia arca mosolygott reá. Egy pillanatig habozott, vajjon ne illeszse-e rá májába Julia arcképét, — de rögtön győzött a lustasága és Julia arcképét keret nélkül támasztotta az iróasztalhoz, a kis lány fotográfiáját pedig az alsó fiókban rejtette el. Ennyi volt az egész gyöngédség, amelyre még képesnek érezte magát Julia iránt, akiköz két gyönyörűség esztendőnek az emléke fűzte.

Egyébiránt először történt meg, hogy türelem nélkül és kellemetlen érzéssel gondolt Juliára. Elfogta a férfikomiszság, amelynél fogva áldozatnak éreztük magunkat, amikor a leglelketlenebbek vagyunk az asszony iránt.

Pali elnyújtózkodott a nagy divánon és szurkoló kamasz módjára bámulta a plafondot.

— No lesz itt színház, — rajzolta ki a jelenetet. — Lesz sirás, öbégatás és fogak csikorgatása, — szegény idegeim. Egyáltalában csinos egy esztendő volt ez, — csupa szerencsétlenség!

mutatótt. Szabadelviük, volt nemzetiek, néppártiak és függetlenségiek ma sokkal gyérebben keresték egymás társaságát s már a folyosón meglátszott, hogy a többség új taktikával indul az ellenzék ellen. Nincs többé barátkozás — harag a Házban, harag a Házon kívül.

Az ellenzék a vállát vonogatta:

— Nekünk így is jó!

A maguk körében voltak a függetlenségiek s Polónyi Géza tréfálkozva emlegette:

— Bizony az egész éjszakát keresztüldolgoztuk. *De vād alá is kellene helyezni a Neue Freie Presse!* Mások meg tudja szerzeni a gróf Apponyi iratait, most pedig ő se tudott indáskréciót elkövetni. Pedig most nagyobb szolgálatot tett volna nekünk, ha elutasítaná Apponyi felirati javaslatát. Milyen jól felhasználhattuk volna mi, ha már Apponyiék megint meggondolták a dolgot!

Jóízű nevetés áradt el a folyosón. Az Apponyi elkészített és sűrű dobott felirati javaslata csakugyan megkímélhette volna a virrasztókat. Készen kaptak volna egy jó tervezetet, amin alig kellett volna egy-két mondatot változtatni. De hát sebahaj. A munka is csak addig keszerves, míg tul nincs rajta az ember. S most már megvan a függetlenségi felirat. A gépirókiasszonyok azóta már le is kopogták. Most már csak alál kell írni s aztán kezdődhetik az ülés...

Tíz óra elmúlt. Roskad a karzat, reng a völgy. A tanácskozás termében kevesebb az ülőhely, mint a képviselő — úgy építették, mert hiszen arra ugyse volt még eset, hogy valamely ülésen minden képviselő jelen lett volna. Az ember azonban sohse adjon arra, hogy valamire még nem volt eset. Ami nem volt, az még mindig lehet. S ma — talán először az alkotmány helyreállítása óta — kevés volt az ülőhely. Anyyra besereglett az egész törvényhozás, hogy szinte kírít két markános politikus távolléte: a Széll Kálmán és a Tisza Istváné. Mindenki más megjött az ülésbe.

S ez a zsufolt kas csak azt leste, hogyan jön be, mikor jön be, bejöhete egyáltalában a miniszterelnök? Már mindenki bejött, a régi miniszterek is, Apponyi keze a csengőn pihent, de Khuen még nem mutatkozott.

Egyszerre a szélsőbal nevetni kezdett.

A jobbmezőre nyíló sarokajtón behúzódott a személyes gárda: a legerősebb ifjak sora. Pekár Gyula, Rosenberg Gyula, Gojány Géza, Münnich Aurél, Borbély György.

Szegény édesanyám meghalt, a lövésnyesen elvesztettem vagy haterz forintot, beteg is voltam, — most meg ez a bekövetkezendő scéna, — bárcsak már tul lennék rajta!

Aztán készülni kezdett a szerepére. Összeállított magának egy szentimentális mondkát, aztán meg egy erélyes beszédet, végre egyik se tetszett és elhatározta, hogy könnyed, léha lesz. Csengettek.

Pali ijedten fölugrott, egyszerre elfelejtette minden tervét és egy ideig magamagára bámolt a szekrénytükörben. Majd felhuzta a vállát és nagyban feszengve odaszólt bochos hosszú személységének:

— Ujjé!

Aztán kisetett az előszobába, hogy ajtót nyisson.

Hideg novemberi levegőt és a jól ismert szafranor-illatot hozta be az asszony. Asztrakándiszítés kalapjáról az arcára egy nagy pettyes fátol borult, amelyen keresztüloscillált fekete szeme. Keze fázós madárka módjára kapaszkodott az asztrakán-muffoa és sötét ulánkája, amely mintha rá lett volna öntve sugár testére, — dagadozva omlott ki a kékes-fekete konty. És a foga hangosan vacogott.

Pali szíve körül valami kínos melegség támadt: mindkét kezével megragadta Julia fejét és kereste ajkát a fátolon keresztül, de az asszony hirtelen lehajította fejét és a csók a kalapját érte.

— Kérem, — kockáztatta meg szertartásos hidegséggel Pali, aki kevélynek vélte Julia maratartását. Egymással szemközt álltak. Némán. Figyelve.

— Tegye le a kabátját, kalapját, — törte meg végre a csöndet Pali. — Meghul.

Julia valami gunyosan fájdalmas ümmögéssel felelt.

— Amint akarja, Julia, — no jöjjön! — És a diván felé vette az asszonyt. De az asszony eltántorodott, mintha emlékek bántának, gyöngéd-

— Most fog jönni a miniszterelnök! — hangzott balról.

És jött. Sötét kabátban, világos nadrágban, sötét tervrel és világos arccal jött Khuen. A szélsőbalon egyszerre száz rakéta szállt fel:

— Éljen az alkotmány!

— Menjen oda, ahonnan jött!

— A vádlottak padjára a vesztegetővel!

— Elhozta a Dárius kinosét?

— Hoch!

És így tovább. Khuen süket marad és érzéketlen. Beült a miniszterelnöki székbe s a karzat közönségét guszálta. Így tett aztán, mialatt felolvasásra került az a kérvény (Szatmári Mór munkája), melylyel husz képviselő a mai ülés összehívását kérte, így tett, mialatt Olay Lejos az ő tüzes vére szerint összeférhetlenséget jelentett be az új miniszterelnök ellen, így tett mindaddig, míg Kossuth Ferenc el nem mondta beszédét és Endrey Gyula jegyző fel nem olvasta a függetlenségi párt felirati javaslatát. Csak egyszer pislogott idegesen. Mikor Kossuth arról beszélt, hogy a király az alkotmányra esküt tett s Ráth Endre közbeszólt:

— Hamis esküt!

A miniszterelnök pislogott, a többség brutális rendre-kiáltást hallatott, Apponyi egy rendre-utasításig elszánta magát: aztán megint csöndös világ lett s ha a szélbal harcias ifjusága nem szórja olykor-olykor a közbeszólás tüzesőjét a korona „rossz és hülden” tanácsosaira, akkor talán igazán bekövetkezik az, amit az egyik elkeseredett honatya mondott:

— Én nem tudom, forradalom-e ez, de azt tudom, hogy én elalszom a barrikádokon.

Kossuth ugyanis okos és szükséges dolgokat mondott, de valami nagyon tüzeseket nem. A hangulatból nem ilyen beszéd folyt s a hangulat nem hagyta magát agyonütni. A kórus tehát közbeszólásokkal élesztette a tüzet s mikor az elnököl Apponyi a figyelmeztetés, rendreutasítás és szemrehányás hangját kezdte használni, kilört a tegnap óta érzett keserűség Apponyi ellen.

Vászonyi azt kiáltotta:

— Éljen a nemzet papája!

Mások variálták a mondást:

— Legyetek csöndesen, fiuk, ha a nemzet papája kér.

De ez még szelid introdukció volt. És nem igen hallatszott még olyan hang sem, mely a királyt akarta volna a vitába vonni. Csak mikor

telen kinek, némán visszahorkant, mint valami nemes piri, szinte elfutott és a szoba tulsó végéről tagadólág rázta a fejét.

— Tegyen, amint maga akarja; — jelentette ki Pali — hiszen két esztendőn át mindig úgy történt minden.

Julia az ablak mellől valami kis széket hozott elő és — furesa — eszébe jutott, hogy ebben a lakásban, ahol minden butodarabnak van valami vonatkozása az ő multjára, ez a kis szék neki idegen, mert rajta sohase ült.

Pali elnyújtzkodott a divánon, Julia vele szemközt foglalt helyet.

— Nézze, Pali — szólalt meg végre — csak egyet nem lett volna szabad megtennie. Miért nem mondta meg maga nekem, hogy...

— Halaszgattam. Nekem is fájt. Féltem a fájdalomtól.

És a legirtóztatóbb zokogással, az álmélkodó, nagy, gyermekszemet meresztő fájdalom zokogásával folytatta Julia:

— Miért kellett ezt nekem az újságból megtudnom?! Nem lett volna olyan borzasztó, ha magától tudom meg...

A férfi türelmetlen lett, mintha valami óriási igazságtalanság történt volna vele.

— Láss, ilyen maga, kinez minden ok nélkül és igazságtalanul. Feltételezi rólam, hogy én tettem a lapba a hymenbirt, — ugyebár, azt gondolja? Csak mondja ki bátran. Pedig téved, nem uly van. Tudom nélkül, nem is sejtettem — és itt egy kiscinyég dadogott, mert nem tudta ez-uttal kimondani a szót: jövendő apósom — igen, nem én, ők küldték be. No lássa!

Es úgy nézett Juliára, mint aki most rögtön leborult előtte és bocsnatot kér.

— Mindegy, édes, — szolt most már sokkal nyugodtabban az asszony — mégis megmondhatná volna. Elvégre tudtam, hogy a mi szerelmünk nem tarthat örökre és hogy eljön az ideje, amikor egymást elveszítjük.

És Pali felé nyújtotta keztyús jobbát. Az

Kossuth a legfőbb hadurat emlegette, mondta mögötte valaki:

— Hadur és Ármány voltak a magyar istenek...

Igazán fölemelő volt az a jelenet, mikor Endrey Gyula jegyző az előadói dobogóról felolvasta a függetlenségiek felirati javaslatát. A gyönyörű felirat minden markásabb mondaná után éljenzés volt és taps. Ahol pedig a királyi soha ellenében a felirat azt mondja, hogy mi pedig alkotmányunkat érintetni nem hagyjuk soha, soha, — egyszerre az egész szélsőbal fölemelkedett s a fogadalom hangján kórusban ismételte:

— Soha! Soha!

Most kellett volna szóhoz jutnia Khuennek. Föl is emelkedett. De az ellenzék öt peronyi szünetet kért és Apponyi a szünetet — megadta. Ezért jobbról orroltak, de a baloldal nem fogadta el kiengesztelő áldozatnak Apponyi részéről. A szünet alatt a folyosón a felirat okosságát, tapintatosságát, mérsékletét és méltóságát dicsérték.

— Aláírhatná még a többség is — mondták mindenfelé.

Dehogy fogja aláírni... A többség alig várta, hogy meghallja Khuen „szép szavának ezüsthangját csengeni”. Már elhelyezkedett a teremben s alig nyílt meg újból az ülés, a miniszterelnök föl is pattant helyéről. Szép szavának ezüsthangja azonban nem csengetett, mert balról, mint pontosan összeirtuk, a következő közbeszólások zúgták tul:

— Halljuk inkább az Apponyi feliratát!

— Oh igen, a nemzet papája mutassa be feliratát!

— Hol van Diones?

— Hoch!

— Hol van Szápary László?

— Vajjon milyen hazugsággal fogja kezdeni?

— Van-e elég pénze?

— Pénz beszél, kutya ugat!

— Tisztázza magát a vesztegetés alól, disznó!

— Mit csinál Bolfras?

— Vesztegető!

— Koerber cimborája!

— Mi van még eladó?

— Handlé!

— Le vele!

— Beszéljen más!

— Halljunk tisztességesebb embert!

— Geiger Gizella tisztelteti!

megragadta a kezeckét, elhalmozta csókjaival, aztán kihámozta az illatos svéd bőrből.

Az asszony szeliden visszahúzódott.

— Hagyj!

Pali pedig letérdelt előtte, elvette a nő muffockáját és a muffa erőszakolva atléta ujjait, odakönyökölt a nő ölébe és úgy nézett föl az asszonyra, mint a neufundlandi kutya.

— Látod, Julia, a mi utjaink szétválnak. Te jobbra megy, én balra. De sohase felejtetek el. Te voltál a legnagyobb gyönyörűségem, akit nekem az élet adott, és te voltál a legderekbab ember, akivel ezen a világon találkoztam.

Az asszony kivette a muffból a férfi kezét, eltakarta vele fátolos arcát és úgy csókolgatta tenyerét.

Pali pedig felhevülten folytatta:

— Most, hogy megüljük utolsó csókunk ünnepét, ne legyen közöttünk visszavonás, sem árnyéka a fájdalomnak. Olelják meg egymást utóljára büszkén, szabadon, kérdés meg szemrehányás nélkül, mintha mindörökre tartana a boldogságunk, mert mögöttünk a halál. Ujjongjunk egymásnak, — aztán pedig váljunk el némán.

És megragadta az asszony karját:

— Jere, Julia.

Az asszony lassan fölegyesedett, szinte kísérteties nyugalommal, aztán siri hangon megszólalt:

— A keztyűmet...

És gyorsan magára simította a svéd bőrt: jól esett neki, kívánta, akarta, hogy még a keze se legyen mestelen e férfiú előtt. Mikor az utolsó gombot bekapcsolta és a fátolyt még lejjebb huzta, olyasmit érzett, mintha víztől módon föl lenne vértelve minden küzdelemre és hangja friss, elszánt lett:

Isten áldjon, Pali. Csak nem hitted, hogy komédiás bucsu végett jöttem fel hozzád. Utolsó csók, utolsó ölelés, — az ilyesmik csak novellában járja. Ezt már elvégeztük, mert az első csók, amelyet a menyasszonyodnak adtál, az utolsó csókod volt az én ajkamon. Mi csak kezét foghatunk, — isten áldjon!

Halljuk Hajdu Etelkát!

Hogy vannak a hölgyek?

A közbeszólások közül azok, melyek félig-meddig beütöttek, negyedórán keresztül többször ismétlődtek, s a miniszterelnök csak állt-állt, de szóhoz nem jutott. A jobbmező néhányszor felugrált, türelmetlenkedett, de akkor erősebben, viharosabban hangzott:

— Le vele!

— Abog!

Apponyi folyton csegetett. Lengyel Zoltánt folyton csitította s a végén, mikor nem birt vele, előre jelentette, hogy a miniszterelnök beszéde után a legszigorubb fenytéket fogja ellene alkalmazni s kiszolgáltatja a mentelmi bizottságnak. Erre az első erőlyes szabály-kezelésre felzúdult az ellenzék s haragjával öntötte el a gyorsan lejárt elnököt.

— Most vedlök át Abrahamoviczát!

— Nem volt mindig ilyen a papa!

— Hát eszentul jól fogja magát viselni?

A csöngetés és türelmetlenség nem használt, Khuen nem tudott szóhoz jutni. Sa folytonos morajlásban senki sem vette észre, hogy Rigó Ferenc, a mindig magyar ruhában járó lauruc, zsebre dugott kezekkel, egésze nyugodtan átsétált a jobbmezőre s megállt a miniszterelnök előtt.

Mintha sugott volna valamit Khuennek.

Mit? Senkisé tudta.

De abban a pillanatban a miniszterelnök hátra-hökült és leült.

Balról átkiabáltak:

— Űsd pofon! Űsd pofon!

S mert egyáltalán senki sem tudta, mi van a jelenet mögött, a jobbmező irtelen lehömpölygött a völgybe s körülfogta Rigó Ferencet. Az akkor is zsebre dugott kezekkel a legnagyobb flegmával állt a közepén s vissza-visszanézett hegyesen Khuenre.

Lesiettek hozzá szélbalék is.

— Mit csináltál, Ferenc bátyám?

— Hát azt mondtam neki, hogy ne provokáljon bennünket, menjen az anyja kinyába.

Az elnök akkor már felfüggesztette az ülést és maga is lement a völgybe. Jó sokáig csak a legkevesebben tudták, hogy mi történt. Aztán terjedni kezdett a híre s az ellenzék megjelenezte a kifent bajuszu kurucot, aki nem készült jelenetre, nem is szóló senkinek, de első indulatában átment a miniszterelnökhöz és nyilatkozott neki amugy magyarosan. A jobboldal s maga az elnökség is zavarban volt, mert effajta inzultusra még nem volt precedens s nem is tudták hamarjában,

micsoda kaptafára huzzák. Az egy Rigó Ferenc maradt egészen nyugodt. Visszasétált a helyére s olyan flegmásan ült ott, mintha rá az egész dolog nem is tartoznék.

Végre a nagyfejúek összetanácskoztak valami megoldást s Apponyi újra megnyitotta az ülést.

— A miniszterelnök úrtól értesülök, hogy Rigó Ferenc azt mondta neki: „ne provokálja a Házat, menjen ki!” A miniszterelnök ezt, mint mentelmi jogának megsértését bejelentette, én tehát a bejelentést egyszerűen átteszem a mentelmi bizottsághoz.

A szélsőbal tüntetett.

— Eljjen Rigó!

— Rigó csak átadta a nemzet üzenetét!

És Polányi gyilkos gunnyal kiáltott a zajba: — Tessék elhinni, a legjobb tanács, amit neki adhatott!

Khuen megint fölemelkedett, de jó sokáig egyáltalán nem juthatott szóhoz. Részben öt pszikálták, részben Apponyit, akinek most már azt kiabálták fel, hogy ugyan vegye már elő a felirati javaslatát, hiszen a zsebében van. A két megpiszált közül határozottan Apponyi volt az idegesebb. Neki még szoknia kellett az új hanghoz. De folyton is szoktatták.

Nagysokára mégis beszélni kezdett Khuen. Csak látszott, hogy beszél, hallani nem lehetett. Egyre átkiáltottak hozzá:

— Beszéljen hangosabban!

— Melyik kormány nevében beszél? A múlt vagy a jövő kormány nevében?

— A magyar nemzet utálja magát!

A beszéd egy-egy passzusa kihallzott a zajból s akkor a kihangzó szavakhoz tapadt a guny. Mikor az hallatszott, hogy nem kíván ma politikai nyilatkozatot tenni, mert „a mai ülésnek nincs napirendje először, másodsor meg” — balról éneklő hangon ismételték: „először, másodsor, senki többet harmincszor!” Mikor arról beszélt, hogy mit szeretne, azt kiabálták neki: „szerease Geiger Gizellát!”

Egyszer aztán hallatszott:

— Fel vagyok hatalmazva a királytól.::

S ekkor Barabás Béla átkiáltott:

— Királyi szónak nem hiszünk.::

Nos, ebben a pillanatban olyan lojalis vihar kerekedett, amint még nem volt a Házban. Vészi József azt jegyezte meg, hogy Liebknecht egyebet is mert mondani s hogy mi történnék, ha például egy köztársasági párt is volna a parla-

mentben, — de mindent-mindent elnyelt a néppártal kibővített szabadelvűpárt irtózatosa zugása. A kaszinópárt valósággal forgott haragjában, a többség nem rántathatót kardot, de kirántotta a zsebkendőit s úgy védelmezte a királyt kendődobogtatással. És gróf Andrássy Tivadár, Perczel Dezso, de mindeneken túl Rakovszky István azt harsogta:

— Barabás hazáruól!

— Gazember!

— Ki vele!

Pereceig zugott-viharzott a többség s gróf Andrássy Tivadár egyik oldalról a másikra futott, aztán megint vissza, mint aki nem találja a helyét. Rakovszky, akinek félkeze fel van kötve, az egészséges félkezével egész képzeletbeli tábor ellen harcolt a levegőben. Szentiványi Árpád Barabáshoz sietett, kapacitálta valamire, üzenetet vitt jobbra-balra, csitigatta a jobbmezőt, fölszaladt Apponyihoz és nagyban közvetített. Áz elnök a kapott üzenet alapján jelenteni akart valamit a zajgó Háznak, de még a híres Apponyi-hang is gyöngének bizonyult s mire még nem volt eset, Apponyi felállt, a két tenyerével tölcéért formált s úgy kiáltotta be a viharba: „csendet kérek!” (Erre az elnöki tölcésre különben ma többször is szükség volt.) Az elnök végre kimondhatta, hogy a miniszterelnök beszéde után Barabás elő fogja adni mentességét...

— Nem kell mentesség! Ki vele! Hazaáruól! — toporzékol a többség.

Rakovszky a völgy közepéből kiáltotta:

— És Kossuth ezt türi!

Apponyi a házszabályokkal bizonyitgatta, hogy a megkezdett beszéd végét be kell várni, addig Barabás nem adhatja elő mentességét, másrészt a menteséget be kell várni, mert az elnök csak akkor intézkedhetik. Tehát csillapodjanak egyelőre.

S egy kis lirai rezgéssel tette hozzá:

— E pillanatban nem tehetek egyebet s nem térhetek el a szabályoktól se jobbra se balra.

— Akkor köszönöm le! — sivitott Kubinyi Géza.

(Ez a kisebbik „hazaáruolás” később szóba került a folyosón s ott Kubinyi ugy magyarázta szavait, hogy Barabásra értette, az köszönjön le.)

A folytonos nagy tüntetés dűbe hozta a szélsőbal, mely pedig maga sem volt elragadtatva Barabás szenvedélyes és meggondolatlan szavától. Hibáztatták, hogy alkalmat adott a többségnek és a néppártnak egy olcsó tüntetésre. Maga az ellen-

— Julia!

— Isten áldjon! — Nem fogadod el a jobbotmat?

Pali szólanul megcsókolta a keztyűs kezekeskét.

— Mikor lesz az esküvő?

— Két hét múlva.

— Budapesten?

— Nem. Nálunk.

— Hála istennek. Ennek örülök. Mutassad meg a menyasszonyod arcképet.

— Nincs.

— Ne hazudjál, Pali. Az az én arcképem csak ideiglenesen áll ott, a menyasszonyod arcképe abban a rámban van, amelyet tölem kapnál. Észrevettem, mihiylest beléptem. De most már nyugodt vagyok, nem sírok. Mutassad!

Pali előszedte az alsó fiókból a rámbás arcképet: egy vidéki libácska, akinek frizuráján meglátszik, hogy pedáns anyai kék fésűli. Valami csunya érzés fogta el most a férfit és szégyelte magát a nagy ellentét miatt, amely a nagyvilági nő és a kisvárosi fruska között van. Már-már szinte mentegődzött, amikor hosszas szemlélés után Julia egyszerűen csak ennyit mondott:

— Milyen szép és tiszta szemű!

És megcsókolta az arcképet. Visszaadta, Pali pedig tulzott nemtörődömséggel az íróasztalra dobta.

— Te! — feddette Julia.

— Huzzad el a fátlyot, legalább még egyszer csókolhassalak meg szájadon, — esengett Pali.

Az asszony most egészen más hangon kezdett beszélni. Szorgos, háziasszonyi, buzgó, gondoskodó hangon, mintha valami fontos házi ügyről lenne szó és nem szomorú elválásról, ősz lombhullásról.

— Látod, Pali, majdnem elfelejtettem. Mikor multkor hibás barisnyáidat kiválogattam, még hat pár javítani valót itthagytam. Megállj csak, oda tettük le a szekrénybe. Magamall viszem, kijavítom, — most már ugy sincs egyéb dolgom,

— tette hozzá minden érzélgősség nélkül. — Két hét múlva vigyáz rá más.

És kinyitotta a szekrény ajtaját.

— Megállj csak, — igen, itt vannak. — Most felugrott és egyszerre rémült arccal felkiáltott: — Te Pali!

— Tessék,

— Pali, — hol mosasz? Uj mosónőd van.::

— Igen!

— Hallatlan, — dob ki, — ez klórmészszel mos, — tönkretesz a dolgaidat és... Ki kell dojni! Sohase volt szebb Julia, mint most, utolsó háziasszonyi gondoskodásában. Es Pali, akit nem hatott meg Julia fájdalma, amikor csalódását siratta és jövendő életének ürességén zokogott, — aki nem bánta, hogy elveszítte ezt a ragyogó szépséget, — most, amikor látta, hogy utóljára is róla, az ő imádot testi jóérzéséről gondoskodik, hogy ne sérte lábát a hibás harisnya, — most meg volt rendűve Pali, nem mert Juliát, hanem mert magamagát nagyon szereti. Ó, a nagy egoista.

Es Pali sirni kezdett. Neufundlandi metszésű szeméből könnyek gördültek elő, kövér, becsületes, öreg könnyek.

Julia megsemmisülten nézett a siró férfura.

— Pali, te édes...

Pali pedig a földhöz vágta a harisnyákat, utánuk a muffot és karjaiba zárta a vergődő Juliát, aki lassan-lassan kibontakozott.

— Ne, — jere fel hozzám, — itt többé soha!

— Miért? — reszketett Pali.

— Mondd, Pali — kérdezte most Julia reszkető hangon és lesütött fejjel — ő nem volt itt?

— Hova gondolsz?!

— Nem, nem Pali, — nem ugy értem. Az anyjával, — ez szokás, — elvégre kíváncsiak lehetnek...

— Soha, — esküszöm.::

Mintha egy kő esett volna le Julia szivéről, boldogan felsóhajtott:

— Hála istennek, hiszen akkor itt minden az anyém, Kinzott, égetett a gondolat, hogy az ő

tekintete birtokba vette ezt a hajdani fézskemet.

— Es Pali keblere omlott.

Pali megkereste a fátlyon a helyet az asszony szája felett és rést harapott a lenge jószágon. Es az a száj sohase volt forróbb, tapadóbb, kétségbejött. Amint ez a két száj a fátly rongyolt keretében összeolvadt, néma szenvedélyességében hihetetlen édes emlékeket ujitott fel, elmúlt gyönyörűségeket, új követelést és igéretet, örjögő valomásokat. Mikor szétváltak, mindegyikük az ajkához kapott: szinte fájt.

Aztán Pali ledobta a fátlyot, — az asztalra dobta. Vigyázva kiszedte a kalaptüket, — a földre vetette, — az asztrakán diszítési kalapot merész ível az íróasztalra. Kihámoztá a nő kezekeséit az apró svéd keztyűből, amely valahová az íróasztalra került. Végül lesegitette az ulánkát, amelyet az ágyra vetett. Az egész szoba tele volt Juliával. Julia volt mindenütt.

Aztán átkarolta a diván felé vitte az asszonyt, akinek fűzőlen teste átlüktetett a finom kék kamgarnon, ritmikusan egyesülve a belőle kiáradó safranor-illattal.

Letérdelt Julia előtt.

— Látod, ez a lilium, ez a rózsza, — szólt, eszelősen megragadva kezét és mindegyik ujjnak virágneveket adva.

Most kibontotta a nőnek haját.

— Fájt? — kérdezte Pali, szétszedve a kes-fekete fonatot.

— Nem bánom, — mosolygott lehunyt szemmel Julia.

Pali beletemette arcát a hajáradatba, amíg Julia keskeny fehér ujjával ki nem kereste onnét a férfi csokos száját.

— Látom, mégis szeretsz, — szólt Julia. — Sirásodból láttam ott a szekrény mellett, hogy mégis nagyon szeretsz.

Aztán lehajolt Palihoz:

— Add ide a füledet, sugok valamit. Igy. Tedd el onnét az íróasztalról azt az arcképet.

zék is kapacitálta Barabást, hogy reparálja szavait. De a nagyon is kihívó tüntetés felbőszítette a szélsőbal s azt kezdték kiabálni:

— *Mit akartok? A hadiparancsért a nyilatkozatot is elfogadjátok elégtételnek, de Barabástól felírat kellene, ugy-e?*

A többség már nem győzte tudóval. Egy pár ember elővette a szelkenődjét, a többi udnozt, aztán állva, kendődobogtatva, másodpercekig kiáltotta mindvalamennyi:

— *Éljen a király!*

— *Éljen a nemzet!* — hangzott a szélsőbal válasza.

Ezzel egyelőre befejeződött a nagy tüntetés és Khuen gyorsan befejezte beszédét. Főlemelkedett tehát Barabás Béla, hogy szavait magyarázza.

— *Kérj előbb szünetet!* — ösztökélték a háta mögül.

Kért. Apponyi azonban olyanformán akarta a szünetet megadni, hogy szívesen adja, ha Barabás nyilatkozatát át akarja gondolni. Így Barabásnak nem kellett s nyomban nyilatkozni kezdett. Alig mondott azonban annyit, hogy mindnyájunk szívve teli van keserűséggel, a többség zugni, zajongani kezdett.

— *Úlj le és egy szót se szólj most már!* — biztatták többen is Barabást.

— *Igazatok van, — szölt Barabás és leült.*

És hiába erőlködött Apponyi percekig, csak-hogy valami enyhítő magyarázatot préseljen ki Barabásból, egyszerűen nem állott kötélnek. A többség most már önmagát pisszgte le, csak-hogy abszolút csönd legyen. Volt is. Barabás még sem akart nyilatkozni. Így aztán Apponyinak lett volna már szüksége szünetre, hogy a maga nyilatkozatát erre a nem várt eshetőségre átgondolja. A zajongás segítette ki a zavarból. Volt ideje gondolkodni s a végin a házszabályok alapján kérdést intézett a Házhoz, hogy akarja-e Barabást jegyzőkönyvi megrovásban részesíteni?

— *Ki kell zárni!* — felelt a többség és a néppárt.

Apponyi megismételte kérdését s akkor a Ház többsége, az egész szabadlévőpárt s a néppárt aulikus része jegyzőkönyvi megrovásban részesítette Barabás Bét.

A szélsőbal azzal bosszulta meg magát, hogy folyton azt kiabálta:

— *Halljuk már Apponyi felíratát! Hiszen a szelkenő van...*

* * *

Desinít in piscem mulier formosa superne.

Halban végződik a főtűl formás nőalak. Az ülés, melynek parlamenti eszhetika szerint formái voltak, neveléses formátlanúságban végződött. Khuen követte el az első hibát, mert nem tudta, hogy a Háznak már van határozata, mely szerint az új kormány bemutatkozásáig nem tart ülést. Khuen ugyanezt indítványozta most. Apponyi követte el a másik hibát, mert ő sem emlékezett a meglévő határozatra, melyet legutóbb maga enunciólt. Aztán egyik hiba a másikat kergette. A tévedések csak abban különböztek egymástól, hogy az egyik szánalmasabb volt, a másik nevelésesebb. Apponyi egyszerűen botlásból-botlásba esett. Babó Mihálynak, aki háromnegyed kettőkor engedelmet kért, hogy beszédét holnap mondhassa el, negyedégykor kénytelen volt megengedni, hogy beszédét ma mondhassa el, mert hiszen holnap nem lesz ülés. A miniszterelnök fölösleges indítványához a szabályok szerint négy felszólalást akart megengedni, de tizen is beszélhetek különböző címeken. Erélyes akart lenni és Abrahamovicsnak nevezték, de azért sohasem volt ügyefogyóbb és szánalmasabb, mint ma. Igazán az ő halhatatlan érdeme marad, hogy az ülés, melyet háromnegyed kettőkor befejezhetett volna, déltől négy óráig tartott. A végin Khuen otthagya a Házat, az ellenzék meg mulatott Apponyi vergődésén.

Közben pikáns összetűzése volt Polónyi Gézánnak és Rakovszky Istvánnak. Személyes kérdésben lekezdették egymást. Előbb abban versenyeztek, hogy melyik tud maliciózusabb lenni. Itt Polónyi győzött. Akkor a versenyt a gorboság mezejére vitték át. Ott már Polónyi nem birt Rakovszkyval, akinek Meszleny Pál is ministrált. A fáciat az, hogy a néppárt ma minden

egy kérdésben sietve húzott újjat a szélsőbal s egy napon iparkodott lerombolni minden nagyobb és kisebb hidat, melyet az obstrukció idején az ellenzéki pártok egymás közt építettek. A néppárt volt ma a Khuen leghangosabb, legerőszakosabb, legtámadóbb és leglojálisabb pártja. Gajary Géza penzióba mehet — Rakovszky fölöslegessé tette.

Most pedig a t. Ház megint csöndes lesz, míg az új kormány be nem mutatkozik. Vajjon a néppárt akkor is megmarad buzgó támogatónak, ha abban az új kormányban benne lesz — Tisza István? Vagy éppen azért volt olyan buzgó támogató, hogy a kormányban ne legyen benne Tisza István? Majd elvlik...

A képviselőház ülése szeptember 24-én.

— Kezdeté délelőtt 1/11 órakor. —

Gróf Apponyi Albert elnök fél 11 órakor megnyitja az ülést. (Khuen-Héderváry megjelenik a teremben.)

Felkiáltások a szélsőbalon: Éljen az alkotmány! Nem tűrünk erőszakot!

Elnök (csöngtet): Csöndet kérek! Jelenem, hogy 20 képviselő az ülés összehívását kérte.

Endrey Gyula jegyző: Felolvassa az ülés összehívását kérő iratot. (Élnék helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.)

Elnök: Az ülés tehát el volt rendezhető, az ilyen ülésen természetesen semmitől semmitől elnök jelentés és elterjesztés nem történik, azonban Olay Lajos képviselő ur tudata velem, hogy összeférhetetlenségi bejelentést szándékozik tenni, ezt pedig a házszabályok értelmében bármikor meg kell halgatni. (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.)

A granicsár összeférhetlensége.

Olay Lajos: A Papp Zoltán-féle megvesztegetési ügyben a parlamenti vizsgálóbizottság előtt én azt a kijelentést tettem, hogy gróf Khuen-Héderváry Károly ellen, ha újra miniszterelnökké kinevezetnék, összeférhetlenségi bejelentést teszek. (Élnék helyeslés a szélsőbaloldalon.) Ezen ígéretemet beváltom és megteszem a bejelentést a következő indokból. (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon. (Ovassa): Mint-hogy Papp Zoltán bejelentése, a parlamenti bizottság vizsgálata és gróf Szapáry László nyílt beismerése által kétségtelenül bebizonyított, hogy képviselőik ellen törvényhozói működésük megbénítása céljából megvesztegetés követeltet el;

minthogy a megvesztegetéssel egyenesen és kizárólag gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök politikai nyílt törekvést akarták büntös és erkölcsösten módon elősegíteni;

minthogy a parlamenti bizottság előtt tett vallomásaiban nevezett miniszterelnök nyíltan beismerte, hogy a megvesztegetés szándékát és tervét vele gróf Szapáry László előzetesen közölte (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon) és ő azt sem meg nem tiltotta, sem meg nem akadályozta... (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon. Élnék csöngtet)

Pap Zoltán: Ez is csak Magyarországon történhetik hogy ilt ül még! (Nagy zaj a jobboldalon.)

Olay Lajos (tovább olva): ... végre minthogy a parlamenti bizottság többráru vizsgálataból kétségtelenül váit, hogy a nevezett miniszterelnök gróf Szapáry László meuetegésében és fegyelmi eljárás nélküli menekülésében mind tanácsai, mind mulasztása által közvetlen és egyenesen résztvett. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Mindezekből kétségtelenül meg van állapítva, hogy gróf Khuen-Héderváry Károly képviselő a törvényhozók működésének megállításában, illetőleg meghamisításában a nagyon súlyos erkölcsi vétekben büntös és emnőtögyva képviselői jogom és kötelességem alapján az esetet mint összeférhetlenséget tisztelettel bejelentem. (Élnék helyes és, éljenzés és taps a szélsőbaloldalon.)

Elnök: Az összeférhetlenségi bejelentés a Házszabályok értelmében vita nélkül az összeférhetlenségi bizottsághoz utasítatik.

As ellenzék felírata.

Kossuth Ferenc pártja nevében megokolja az ülés egybehívását és a pártja nevében beierjesztendő leirati javaslatot. A képviselőháznak kötelessége megvárni, legalább tiltakozni, hogy a hatalom törvényesítését kövessen el. A király hadiparancsot intézett a hadsereghez s egy kizíratot a nemzethez. A fővezér a hadseregnek, a király a nemzetnek. Az eisőben jogot vindikál a nemzettel szemben s kijelenti, hogy egy másik faktornak akarátit respektálni nem fogja. (Mozgás a szélsőbaloldalon.) A manifesztum pedig az ígért beváltásának első lépése. Ugy van! Ugy van; a szélsőbaloldalon.) A manifesztum ennőtögyva nemos nem közöri ki a csorbát amelyet a hadiparancs ejtett az alkotmányon és a törvényeken. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) De az meg a nemzethez intézett királyi szóval még mélyebbe teszi e csorbát. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon) és még állandóbbá. (Taps a szélsőbaloldalon.)

Polozner Jenő: Vakmerőség!

Barabás Béla: Még gonoszabb! Durvább! (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.)

Kossuth Ferenc: A legfelsőbb hadiparancs és a manifesztum azonosak lévén, a ház ezekről rövidség kedvéért együttesen mint királyi tényezőkről fogok szólni. (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.)

A királyt a ténykedésre csak rossz és hülsen tanácsadók vihették rea. (Helyeslés és taps a szélsőbaloldalon.)

Rákosi Viktor: Königráti generálisok!

Kubik Béla: Kalandorok!

Kossuth Ferenc: Kérdem, hogy miért? (Halljuk! a szélsőbaloldalon.) Azért, mert a király a politikát a hadseregbe vitte (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon) és ezzel elvetette csiráját a hadsereg politikálásának.

Bakonvi Samu: Politizálnak a kaszárnyákban!
Kossuth Ferenc: A rossz és hülsen tanácsadók nem gondoltak arra hogy a politizáló hadseregek hajlandókká valnak ugynevezett pronouciamentókra. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Meghonosul a hadseregben az Esparterók szelleme, pedig Espartero marsall pronouciamentójának Krisztina királynő lemondása volt a következése.

A hadseregbe vitt politikában a király személyt minden fedezet nélkül kitette a katonaságnál egy, esetleg más irányban megkísérélhető politikálásnak. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Mióta felelős miniszterek fedezik a koronákat, azóta a dinasztikák ritkábban buknek. De mindest elfeledték a rossz és hülsen tanácsadók. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Polozner Jenő: Gonosz tanácsadók!

Kossuth Ferenc: A király a hadseregnek törvénymagyarázatot adott, amely magyarázat mellett személyét és szavát exponálta, mert a hülsen tanácsadók elfeledték, hogy a törvénymagyarázatra egyedül az illetékes, aki a törvényt hozta, (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon) tehát a magyar törvényhozás. A király személyét kitenni annak, hogy fedezet nélkül téves törvénymagyarázatra kösse le szavát, nem lett volna szabad. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Ugron Gábor: Nem is érvényes! Nem ér az semmit! Az csak beszéd!

Holló Lajos: Fecsegjenek csak egy, ahogy akarnak! (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.)

Kossuth Ferenc: Magyarországon a trónnak legbiztosabb támasza. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Volt! Felkiáltások a jobboldalon: Most is!)

A magyar nemzet képezi Magyarországon az államalkotó e met. A magyar nemzet képezi a magyar államfenntartó elemet amely nem gravitál kifelé. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Uray Imre: Mad fog!

Kossuth Ferenc: A hülsen tanácsadók mégis jobb szereték megérteni a magyar nemzetet, mint ki nem e égíteni az örökösen kifelé gravitáló és ilyontonos villongások között éio Ausztriát; (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) jobb szereték volna csorbát ütni a létező magyar jogokon, mint az osztrákok által arrogált jogoknak nem tenni eleget. (Élnék helyeslés a szélsőbaloldalon.)

A legfelső hadvezéri jogokkal az egész hadseregnek magyar kiegészítő része fölött a király csak a magyar törvény erejénél fogva bír. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) A hülsen tanácsadók ezt okeleljük és a magyar fővezér jogával az osztrák hadur jogaikat összekeverték, (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) egyesítették (Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Langyel Zoltán: Elsikasztották a magyart!

Kossuth Ferenc: Ezzel az osztrák kormányának befolyást adnak a magyar király és a magyar nemzet közti ügyekre, ami ellenkezik a magyar állami szuverenitás elvével és tényével, amely abból az alkotmányból ered, melyre a király esküit tett le. (Igaz! Ugy van! Zajos helyeslés a szélsőbaloldalon és felkiáltások: Hol az eskü?)

Barabás Béla: Megette a fene azt az esküt! (Felkiáltások jobbfelől és a néppárton: Rendre!)

Elnök: Ugy értesülök, hogy egy képviselő ur, nem tudom, melyik... (Felkiáltások jobbfelől: Barabás!)

Barabás Béla: Én voltam!

Elnök:... oly kifejezést használt, amely a parlamenti üllemmel össze nem egyeztethető; ezért rendutasítom. (Helyeslés.)

Kubik Béla: Nincs szükség spókhire!

Kossuth Ferenc: A magyar nemzetet a hadiparancs okozta néptörzsszé. (Zajos felkiáltások a szélsőbaloldalon: Szegény! Gyaszat!)

Kossuth Ferenc: A hülsen tanácsadók elfeledték, hogy a néptörzs nem más, mint a nép labjai, — főképp nyelvvel csoportosulása, vagy más szóval, a nép természetrajzilag, a nemzet pedig a nép politikailag, amely alkot aikat. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) A magyar nemzetet tovább a néptörzsek közé lefokoztatni nem engedjük. (Zajos helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Kubik Béla: Már kibékültek! El vannak már altatva! Nem volt lelkismertéti soha! (Élnék helyeslés és taps a szélsőbaloldalon. Mozgás jobbfelől.)

Pap Zoltán: Elaltatták a nemzetet! Elég volt már!

Kossuth Ferenc: Ismétlem, hogy a magyar nemzet magát a néptörzsek közé lerantatni, leikoztatni nem engedi soha. (Élnék felkiáltások a szélsőbaloldalon: Soha! Soha!)

Polozner Jenő: Különösen a Habsburgok által! (Zaj. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Odaát már megadták magukat!)

Kossuth Ferenc: És minthogy ezt a nemzet meg nem engedheti, tehát a hülsen tanácsadók konfliktust akarnak teremteni a magyar király és a magyar nemzet között. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Ugron Gábor: Nem kell azokat az embereket védelmezni!

Rakovszky István: Ugyan kérem... (Zaj a szélsőbaloldalon, jobbfelől és a középén.)

Ugron Gábor: De ez igaz. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon. Zaj jobbfelől és a középén.)

Rákosi Viktor: Tessék Koerber beszédét előlvasni. (Halljuk! Halljuk! Nagy zaj.)

Elnök: Csendet kérek.
Kossuth Ferenc: A hadseregnek tett ígéret, hogy bármit határozon a törvényhozás egy megállapított irányban (Halljuk; Halljuk!) a korona ilyen törvényt szentesíteni nem fog, nem más, mint megbénítani a magyar alkotmányt (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) és megosonkítása a nemzet állami szuverenitásának (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Folcsner Jenő: Hogy mer a király előre nyilatkozni?

Hentaller Lajos: Régi habsburgi recept szerint.
Kossuth Ferenc: De nem gondolták meg a rossz és hűten tanácsadó, hogy a magyar alkotmányt és a magyar nemzeti szuverenitást a királyi eskü garantálja. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Madarász József: Mi magunk!

Kossuth Ferenc: És kik lehettek e hűtlen tanácsadók? (Halljuk! Halljuk!) A legmelyebb megdöbbenéssel...

Uray Imre: És megvetéssel! (Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Kossuth Ferenc: ... olvassuk, hogy a bécsi birodalmi gyűlésen az osztrák miniszterelnök (Nagy mozgás és zaj a szélsőbaloldalon.) nemcsak nyíltan bevallja, (Mozgás a szélsőbaloldalon.) hogy ő ez a tanácsadó. (Zajos felkiáltások a szélsőbaloldalon: És a vesztegető! A cimbor! Gyalázat!) hanem tudatja, hogy fél van hatalmazva ezt a kijelentést a Reichsrathban megtenni. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon. Hallatlan! Gyalázat!)

Fischer Győző: Ez már olyan szemtelenség... (Derültség a jobboldalon és a középben. Zajos felkiáltások a szélsőbaloldalon: De igaz ám! Ez nem neveltséges!)

Barta Ferenc: Talán tetszik önöknek, hogy úgy nevetnek rajta!

Bakonyi Samu: Ez jó mulatság az uraknak!

Kossuth Ferenc: Ime, tehát magyar ügyekben a magyar nemzet által a magyar király kezébe átruházott jog terjedelmébe, az erre vonatkozó magyar törvények értelmezésébe beleszólok, még pedig döntőleg az osztrák miniszterelnök. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) És jogot szerez magának arra, hogy ezentul is beleszóljon, sőt, hogy ő jelölje ki, hogy a magyar király milyen határozatát fogadhatja el a magyar törvényhozásnak és milyeneket nem. (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Folcsner Jenő: Tisztelet magyar kormány, hogy úgy tetszik ez?

Kossuth Ferenc: Ez teljesen hibetelenné tetszethet azok előtt, akik Koerber osztrák miniszterelnök beszédét nem olvasták. Ennek tehát erre vonatkozó részét a t. Ház engedelmével és becses túrelmével kérve, leszek bátor felolvási azért is, hogy Koerber nyilatkozatainak itt nyoma maradjon. (Halljuk! Halljuk!) Felolvassa Koerber osztrák miniszterelnöknek a Reichsrathban elmondott beszédét, melyet lapunk tegnapi számában már közöltünk.

Kossuth Ferenc: Semmi alkotmányserítés nem csoda, semmi törvényserítés nem csoda, a magyar jogok soha nem érvényesülése nem csoda, az összmunkák eszméjének kidombortása nem csoda, a magyar nemzet megbántása nem csoda, a magyar állam szuverenitásának elkobozása nem csoda. (Mozgás a szélsőbaloldalon.)

Jusch Gyula: Minden természetes!

Kossuth Ferenc: A magyar nemzetnek, az államalkotó nemzetnek néptörzsi történet dekadálása nem csoda, a magyar királyi szavának legkötése az összes hadsereg előtt nem csoda, hogy nem fog soha teljesíteni egy magyar alkotmányos királyi hivatást (Zaj. Elnök csönget. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) nem csoda, mint az nem csoda, hogyha a magyar királynak tanácsadója magyar ügyekben osztrák miniszterelnök. (Igaz! Ugy van! Zaj. Közbekiáltások a szélsőbaloldalon.)

Barabás Béla: Az sem rosszabb tanácsadó, mint a miniszterelnök.

Szatmári Mór: A többség ott áll az osztrák miniszterelnök előtt.

Kossuth Ferenc: E tanácsadóról kimutattam, hogy rossz volt. (Zaj. Elnök csönget.) és uralkodója iránt hűtlen volt, mert ügyeket megteremtési és kiéleltési az ellentét a magyar nemzet és a magyar király között, nem vette tekintetbe az agg király nyugalmát, nem vette tekintetbe azt, hogy a nagyhatalmi állás attól függ, hogy a két állam monárchiának legalább egy államában van-e béke és nyugalom, nem vette tekintetbe, hogy a helyzet kiéleltése mily nagy károkat okoz Magyarországnak, — és mint hogy, a dalom, szoros összekötésben vagyunk közgazdaságilag Ausztriával — ő, az osztrák miniszterelnök nem vette tekintetbe azt sem, mekkora károkat okoz Ausztriának.

Babó Minály: Erősebb a gyűlölet, sem hogy józanul gondolkozhatnék.

Kossuth Ferenc: Ime, világosan bebizonyul, hogy az ilyen tanácsadó rossz volt és hűtlen volt. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) A képviselőháznak kötelessége ezt kimutatni. (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.) kötelessége az okozott károka rámutatni. (Zaj. Elnök csönget.) kötelessége a király figyelmét ráirányítani az elkövetett jogserítésekre és törvényserítésekre, így tehát a képviselőház összehívása az elmondottak után jogosultnak és szükségesnek bizonyul.

A király talán meghallgatja az alkotmányos tényezőknél alkotmányos uton előterjesztett érveit. De mindenesetre kell, hogy meghallja a király azt, hogy a nemzet mozgalmá ninos irányítva a felségjogok bármelyike ellen sem, amely felségjogok a törvényben gyakorolhatók. Kell, hogy megtudja a király, hogy bár minden jog a nemzetől ered, tehát amely jogot adott a nemzet, vissza is veheti. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Pártom nevében tehát indítványozom, hogy egy felirat intézessék az uralkodóhoz. Ezt a feliratot...

szet van szerencsém ezennel benyújtani és kérni, hogy ez felolvassák, kivomassák napirendre tüzessék és elfogadassék. (Élénk helyeslés és taps a szélsőbaloldalon.)

Mutassa meg a nemzet, hogy midőn idegen kéz nyúl a magyar alkotmányossághoz és törvényekhez, akkor lehullanak azok a válaszfalak melyek a magyar pártok közt fennállnak és a nemzet egyhangulag megtudja védelmezni alkotmányát és törvényeit. (Hosszan tartó élénk éljenzés és taps a szélsőbaloldalon. A szónokot számosan üdvözlék.)

Endrey Gyula jegyző felolvassa a Kossuth által benyújtott felirati javaslatot.

(A fölirati javaslat.)

A fölirat röviden foglalja az képviselőház ülésének elnaplásával, így folytatja:

A jogos várakozás és reményesség órájában — felelős kormánytag elnyújtása nélkül jelent meg felséged aláírásával Ohnyomán 1903. szeptember 16-án kezelt egy leg elsőbb hadiparancs, amely a magyar nemzet önálló állami létének és alkotmányának nyílt és határozott megsértése. Felséged ezen hadiparancsa alkotmányunkba ütök; mert évezredes alkotmányunknak alapja, valamint az alkotmányt nyilatkozó monárchiának lényege az, hogy a törvényalkotást az országgyűlés és a koronás király együttesen gyakorolják. Tejesen egyenrangú tényezők. Az országgyűlésnek törvénykezdeményezési joga korlátlan, a koronás király pedig a szentesítés joga illeti meg. Felséged ténye azonban azon jogos fő tevére szolgáltatót okot, hogy alkotmányunk ezen sarkalatos elvét mellőzte akkor, amidőn a magyar alkotmány által nem ismert legfőbb hadur szerepében politikai parancsot intézett a hadsereghez. Oly parancsot, amelyben lekötötte királyi szavát és a véderő szervei előtt, amelynek pedig éppen felséged által is hangoztatott magas rendeltetésénél fogva a politikai élet minden hullámvértesétől távol kellene állania, határozott fogadalmat tett, hogy semmi oly változtatáshoz nem fog hozzájárulni, ami a hadseregnek jelenlegi állapotát lényegében a legkisebb mértékben is megváltoztatná.

Ezzel felséged előre megakadályozni törekedett azt, hogy a nemzet törvényhozása a maga akaratát szabadon nyilváníthassa és a teedelem hatalmi szavával gátat emel a nemzeti akaratnak törvényhozási uton leendő megnyilatkozása elé.

A magyar alkotmány a jogfolytonosság alapján fejlődött. Ez a fejlődés soha sem ismerte a törvények változatlanosságának sorozatát bilincseit és most történelmünk évezredes tanúságaival szemben felséged parancsoló formában hirdeti azt az akaratát, hogy a hadsereg teljesítésére irányuló törvényes kívánásaink sohasé teljesülhessenek. Számos törvényünk, köztük az 1867. XII. törvények 12. §-a azt igazolja, hogy a magyar hadsereg vonatkozásig a nemzet által föntartott és biztosított jogokat Magyarország minden idegen beavatkozás kizárásával gyakorolja. És most keserű csalódással tapasztaljuk, hogy felséged ezen jogaink érvényesítésére irányuló nemzeti akaratunkat egyoldalú törekvésnek nyilvánítja, melyet valamely más államterület érdekei befolyásolhatnának.

Alkotmányunk egyik alapja az is, hogy minden állam hatalom egyedül a nemzeti akarat forrásából ered és így a felségjog is a nemzetnek a király által gyakorolt jogai. Nincs felségjog a törvényen kívül vagy törvényen fölül. Országunknak olyan törvénye nincs, amely a nemzeti nyelvenek a hadseregben való érvényesülését felségednek egyoldalú elhatározásától tette volna függővé. Felséged hadiparancsa a tejedelmek jogait szembeállítja a nemzet jogaival. Nemzetünk sohasem mondott e a hadseregnek vonatkozó jogairól. Azon törvényünk is, amelynek sére me értelmezésével most a királyi jogok kiterjesztésének szándékát tapasztaljuk, világosan föntartotta a magyar hadsereget, melyet kiegyezítő részévé tett ugyan az összes hadseregnek, de nem nyilvánította azt más hadsereggel sem közösnek, sem egységesnek és oszupán az 1723. I. és II. törvényekben gyökerező kölcsönös és együttes védelem kötelezettségének előszerűbb teljesítése érdekében ismerte el a magyar hadsereg egységes vezérletét, vezényletét és bszervezetét a magyar király által intézendőnek. Egyben azonban világosan kikötötte, hogy a király ezen jogokat is csak alkotmányosan gyakorolhatja. Felségednek a nemzet törvényes kívánásával szemben kijelentett akaratát kinos aggodalmak elbreszt lelkünkben az alkotmányos korlátok épségben maradásá iránt. Meggyőződésünk szerint felségednek ezen akaratnyilvánítását a magyar törvényhozás magatartása annál ke-ésébb indokolhatja, mert a maga akaratát a hadiparancs kibocsátásának okail fölhozott kérdésekben még ki sem jelentette. Felséged csupán az országgyűlés képviselőházában loyrt vitáról értesülhetett a nemzet kívánásairól.

Eme vita alatt egyetlen olyan törekvés sem nyilvánult, amely addig, míg az 1867. XII. törvények fennállnak, az ebben meghatározott felségjogokat tiszteletben ne tartaná. Véleményelérés csakis eme felségjogok tartalma és gyakorolásának módja tekintetében merülhetett föl, azt pedig, hogy a törvényhozás erre vonatkozó akaratával szentesítés vegett felséged elé járulhasson felségednek, aki az alkotmányos uralkodásra annyira súlyt helyez, megelőzti vagy megakadályozni sem érdekében sem jogában nem állhat.

Nem mellőzhetjük hallgatással felségednek ama kijelentését sem, amelyel ísmérvéle és több ízben is, a hadseregről mint saját hadseregről előkezik meg. A hadseregnek mint szervezetnek különválasztása a nemzet törvényhozásiától, elkülönítése az állampolgárok gondolkodásvilágától és törekvésétől mindig végzetes szerencsétlenségnek kulforrása volt, amely mindenbe belátatlan bonyodalmaknak és ellentéteknek volt az eredő oka és nemcsak nemzetek romlását, hanem trónusok bukását is eredményezte. A zsoldos

hadseregek korábban lehetett jogosultsága annak, hogy a tejedelem a hadseregről, mint a magáról rendelkezett, megadta erre a jogalapot az, hogy hadseregeiket főleg a saját erőforrásaikból tartották fón, de manapság, amidőn a nemzet védőcserje az általa népdóteletesség és a néphadsereg eszméjére van alapítva, amidőn maga a nép áldozza pénzét és vérét a hadseregére: az én hadseregemről beszélni idejét munta és sem az alkotmányt, sem az általános védőköteletesség eszméjét össze nem egyeztetethető. A mi alkotmányunk szerint a hadsereg soha sem volt másé, mint a nemzeté, melynek fővezére a koronás király.

Államiságunk és függetlenségünk szempontjából súlyos sérelem a legelsőbb hadiparancs azon te fogása, hogy valamennyi néptörzs, így tehát a magyar is, a nagy egész javára érvényesítse a saját különböző előnyeit. A 67-iki kiegyezés a magyar állam függetlenségét akarta biztosítani és bármilyen végzetes lejtőre jutott is az engedelmények terén, még a kételynek leghalványabb árnyéka sem térhet ahhoz, hogy a magyar nemzet államalkotó nemzeti jellegét sértelenné megdövté és végtelen távolságban állott még annak a gondolatától is, hogy az ország önállóságát, a politikai értelemben vett magyar nemzetet a néptörzsek szívnálán kívánva volna lesüllyeszteni. Nem lehetne kifogásunk az ellen, ha a felséged jogára alatt álló és az örökös tartományok kötelezőbe tartozó, saját történelmi múlttal bíró nemzeteknek törekvései is kiéleltetnek, amde egy pillanatkig sem tagadhatjuk meg évezredes múltunkat, mely szerint önálló, független, szabad nemzet vagyunk, és nekünk nem volt és ninos is más törekvésünk, mint minden örök igény bevetelével képteleni és felvirágoztatni az önálló magyar nemzeti államot.

ElSOROLUK, felséges ur, a hadiparancsra vonatkozó agok mainkat: — országunk ezen nehéz helyzetében biztató jelenként vittük felséged azon törekvést, hogy a nemzetnek megnyugtatót és az alkotmányon — bizonyára felséged akaratán kívül — ütött sebek orvosságát ön maga is szükség-senek ismerte föl. E cél érdekében hatalmazta föl felséged utjon kinevezett kormán-elnököt a hadiparancsra vonatkozólag némileg megnyugtató, ambar az alkotmányosság fogalmait szerint sem illetékes helyen, sem nem kellő formában elmondott nyilatkozatai megtevére. E cébből intézett felséged kormányelnökökhez királyi kéziratot is mély sajnálattal kell kijelentünk, hogy e nyilatkozat a magyar nemzetet nem nyugtathatja meg; nem pedig azért, mert lényegében föntartja mindazt, amit a legelsőbb hadiparancs kiadásával sérelemnek mondottunk; sőt azzal, hogy a leghatározottabban kijelenti, hogy bizonyos kereteken túl semmiféle intézkedéseket megengedhetők nem tart és ezen jelzett kereteken túl menő törekvések tel esítéséhez, amelyek a szent korona országának integritását veszélyeztetik, legelsőbb akaratával hozzájárulni nem fog soha: ezzel a nemzet alkotmányán újabb sebeket üt. Mély sebeket üt azért, mert itt nyíltan és ismételen kifejezésre jut azon akarat, hogy a nemzet törvényhozása csakis azt veheti alkotmányos tárgyalsá alá, amit a felség az ön maga által megállapított keretben kijelölti jónak lát.

Fajjaluk, de ki kell mondanunk, hogy ez a föl-fogás úgy a parlamentarizmus, mint a magyar alkotmány parancsával homokgyönesen ellentétben áll. Felséged arra hivatkoz, hogy az 1867. XII. törvények alapján évalait kötelezettségek becsületes és lelkismeretes teljesítése fött mindenkor szigorúan örökös, holott a magyar nemzet mély sajálatlalt volt kénytelen tapasztalni, hogy e szigorú örökös dacára számtalan más orvoslás nélkül maradt sérelem között a nemzetnek még olyan törvényes kívánásba sem mehetett teljesedésbe, mint a magyar csapatoknak magyar tisztekkel való ellátása, melyet pedig felséged még az 1863. év augusztus 6-án keit hadiparancsban elrendelt.

Nem fogadhatjuk azért megnyugtásvallt azt a kijelentést sem, amely szerint felséged egyedül királyi akaratával bármely, a nemzetet érdeklő jogokat utódaira érimetlenül átszármasztathatna.

A magyar királynak olyan uralkodói jogai, amelyeket nem a nemzetől kapott, nincsenek és így királyi jogai fött a nemzet hozzájárulása nélkül utódai javára sem rendelkezhetik, valamint felséged sem öseitől örökölte, hanem a koronázás alkotmányjogi ténye, a koronázási hitelevél kiadása, a koronázási eskü letétele és törvénybe iktatásával a nemzetől nyerte minden jogát. Eppen azért nem ismerhetjük el azon fölfogás helyességét sem, mintha a magyar szent korona egyedül felséged koronája volna, mert a szent korona a nemzeté, melylyel saját jogán avatja királyát az önálló magyar állam fejévé.

Alkotmányunk eme legfőbb igazságának kiemelesére annál inkább kénytelenek vagyunk, mert a legelsőbb kézirat közzététele ével csaknem egyidejűleg, amikor az újból kinevezett miniszterelnök felséged nevében és fölhatalmazására való hivatkozással, haór nem a törvényhozástestület színe előtt, azt a kijelentést tette, hogy felséged feljuttatással és mély sajnálattal vett arról tudomást, hogy a felséged által kiadott hadiparancs oly fölfogásokkal találkozott, amelyek szerint a felséges urak mint a hadsereg törvény szerinti legfőbb hadurának megnyilatkozása a magyar nemzetnek, Magyarország törvényes jogainak, a magyar államiságának sérelmét ölozná, ez ki van zárva ez ismérhető távol állott — akkor ugyancsak felséged nevében és fölhatalmazására való hivatkozással a velünk szövetségben levő Ausztriának miniszterelnöke azt a kijelentést tette, hogy: „A hadsereg minden kérdésben, tehát még az 1867. XII. törvények 12. §-ában kizárólag a magyar országgyűlésnek föntartott ügye ben is, Ausztriának szerinte törvényes beotávása valóságban és teljes mértékben biztosítva marad.”

Ez a kijelentés nemcsak ellentét az ugyan-osaik felséged nevében tett előbbi nyilatkozattal, ha-

nem egyben állami önállóságunkat érintő elsőrendű kérdésben, törvényes jogaink ellen intéz felséged nevében támadást.

Nem jothajtuk el azért fájdalmas érzésünket, hogy nemzetünknek — felséged részéről is oly sokszor elismert hűsége és a királyi család iránt annyi század balsorsában is mindenkorosan tanusított tántoríthatatlan odaadása és önfeláldozása után, olyan kijelentéssel is találkoznia, mintha alkotmányos jogainknak — azok között a magyar nyelv jogainak érvényesülése a szent korona országainak integritását veszélyeztetné.

Nem tudjuk, mire alapítja felséged ezen aggodalmát; de kötelességgel nyíltsággal ki kell mondanunk, hogy ennek pusztá hangoztatása is alkalmas lehet arra, hogy megrendüljön a nemzetnek hite, reménye és bizodalma abban, hogy legzemelbb jogait felséged uralkodása alatt megvalósíthassa.

Minekünk, mint a nemzet törvényhozóinak, kötelességünk alkotmányunkat minden ünegetől veszedelmes szemben megőltalmazni. Jelen tiszteletteljes föliratunknak is ez a célja, s azt hazánk és felséged iránti hűséggel követni a mi életünknek igaz eladatát.

Mi is mély aggodalommal eltelve óhajtunk, hogy a törvényhozás munkálkodásának fonalát újból fölvehesse és hogy a függőben lévő számos nagyfontosságú kérdés megoldást találjon; de ha ez csak azon az áron volna elérhető, hogy a nemzeti nyelvhez való jogunk érvényesítése lehetetlenné vájjék, erre a velünk szemben támasztott követelésre, felséged császár és király, a mi feleletünk sem lehetne más, mint az, hogy: soha, soha!

De mi bizunk abban, hogy a királyi esküvel megerősített alkotmányunkból merített érveinkkel sikerült felségedet álláspontunk igazságáról meggyőzni.

Ezen bizalomból folyó reménységgel kérjük felségedet: kegyeskedjék az eisorit sérelmek orvoslására alkotmányos uton gondoskodni és a nemzetet az iránt megnyugtanni, hogy törvényben gyökerező kívánságainak törvényhozási tárgyalása és megvalósítása felségednél akadályokba nem ütközhetik.

Kik egyébiránt mély tisztelettel vagyunk császári és királyi felségednek hódoló hivat: (Következnek az aláírások).

A felolvasás után elnök az ülést 10 percre felüggesztette.

A grantszár nem jut szóhoz.

Szűnet után

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök feláll szólásra.

Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Hoch! Hoch!

— Halljuk a vesztegetőt!

— Hol van Szapáry László!

— Van-e még pénz? (Nagy zaj.)

Elnök (Folyton csenget.) Csendet kérek!

Felkiáltások: Hol van Dienes Márton?

— Előbb tisztázza magát a vesztegetések alól?

— Mit üzen Windischgrätz? (Nagy zaj a bal és szélsőbalon.)

Elnök (Folyton csenget.) Csendet kérek!

Csávolszky Lajos: Vesztegetőt! Hol a pénz?

Gróf Khuen-Héderváry Károly ülésen áll a helyén.

(Viharos halljuk kiáltások jobbról.)

Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Mi van eladó?

Báró Kaas Ivor: Az alkotmány! A haza!

— Beszéljen más!

— Halljuk Apponyi feliratát! (Nagy zaj.)

Elnök (folyton csenget.) Csendet kérek, képviselő urak! (Folyton tartó nagy mozgás és zaj az ellenzéken.)

Felkiáltások a szélsőbalon: Hol van Dienes?

Hát Geiger Gizella? (Folyton tartó nagy zaj.)

Elnök (folyton csenget.) Kiltörő nagy zaj jobbról és halljuk kiáltások: Kéri Lengyel Zoltánt, legyen csendben, különben kénytelen a 255. §-t alkalmazni. (Kiltörő viharos zaj a Ház minden oldalán.)

(Menjen ki!)

Rigó Ferenc a szélsőbalról csendesen átmev a miniszterelnökhöz s azt mondja neki:

— Hagyja abba a beszédét és ne provokáljon bennünket! Menjen ki!

Rigó kiltörő horkmánpárti képviselő siet Csávossy hányaggyal az élén a miniszterelnök védelmére, aki elsápadva hirtelen leül szőlyesszébe. Több függetlenségi képviselő is a középére siet s Rigó Ferencet elvezeti. A képviselők szonny nagy zaj között a középére töltülnek, mire Apponyi elnök az ülést felüggeszti.

A szűnet alatt a képviselők a terem közepén nagy zivajban és lármában tárgyalják az esetet.

Szűnet után:

Elnök megnyitja az ülést. (Zaj.)

Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Éljen Rigó Ferenc!

Elnök: A miniszterelnök bejelentette, hogy Rigó így szólította meg:

— Ne provokálja a Házat, menjen ki! (Zajos helyeslés a szélsőbalon.)

Polonyi Géza: A legjobb tanács, amit adhatott neki!

Elnök: A miniszterelnök ezt mint mentelmi jogának megsértését bejelentette. A házszabályok értelmében ez

egyszerűen a mentelmi bizottsághoz utasítatik. (Helyeslés jobbról.)

Gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök feláll újból szólásra. (Zaj az ellenzéken.)

Horváth Gyula: Ne provokálja az országot, menjen a pokolba! (Folyton tartó nagy zaj.)

Elnök (többször csenget.) Csendet kérek!

Felkiáltások az ellenzéken: Üljön le! Menjen ki!

Gróf Khuen-Héderváry beszél, majd elhallgat, de egy szavát nem lehet érteni a nagy zajban. Nagy-nehezen elüi kissé a zaj s a miniszterelnök ezeket mondja:

A miniszterelnök beszéde.

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: T. képviselőház! Nem várja tölem a képviselőház, hogy Kossuth Ferenc t. képviselő ur felszólalására reflektáljak és annak részleteibe bocsátkozzam. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon), mert nem tartom az időt politikai diskusszióra alkalmasnak azon oknál fogva, mert először is a mai rendkívüli ülésnek napirendje nincs. (Folytonosan tartó zaj a szélsőbaloldalon: Majd lesz!) másodsor, mert politikai diskusszióknak szerintem csak akkor volna helye, ha már megalakult kormány állana a t. Ház előtt. Miután ez nincs, nem akarok azon fejtegetésekre válaszolni... (Folyton meg-megújuló zaj a szélsőbaloldalon.)

Nem akarok azon fejtegetésekre válaszolni, amelyeket Kossuth Ferenc t. képviselő ur feliratának bemutatásakor előállott.

Lengyel Zoltán: Ne beszéljen! Nem vagyunk kíváncsiak! (Folytonos nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: Én ezt arra az időre vélem elhalasztandónak, amikor majd a megalakult kormány áll a t. Ház előtt. (Folytonos nagy zaj a szélsőbaloldalon. Elnök csenget.)

Én azonban mégis felszólalok, teszem ezt azért, mert a felirat tartalma és Kossuth Ferenc t. képviselő ur beszéde foglalkozott olyan ügyvel, amelyet nem szeretnék... (Folytonos nagy zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Elnök (Csenget.) Csendet kérek.

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: ... amelyre vonatkozólag csak azért akarok a magam részéről nyilatkozni. Mert magam is azt hiszem s vallom, hogy a magyar nemzet legfőbb érdeke. (Egy hang a szélsőbaloldalon: Ne sértse meg a magyar nemzetet!) királyával való viszonyában azon bizalomnak megőrzése, (Élénk helyeslés a jobboldalon) amely mindenki előtt pártkülönbség nélkül bizonyára nyilvánvaló... (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon)

Fosszay Miklós: Azt sem tudják, mi van ügy. (Derültség a szélsőbaloldalon.)

Kubik Béla: Megszavaznak azok mindent!

Szerb György! De szellemek!

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: Kossuth Ferenc t. képviselő ur beszéde, (Nagy zaj a szélsőbaloldalon. Elnök csenget.) valamint felirata egy feltevésen alapul, amelyet nekem el kell osztatni. (Folytonos nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Lengyel Zoltán: Miért beszél magának? Hangosabban beszéljen! (Nagy zaj és felkiáltások a jobboldalon: Eláll! Tele a tarisznya! Tele a zacskó! Hol van a zacskó?)

Elnök (csenget.) T. Ház. A miniszterelnök előadásának befejezése után én kénytelen leszek a Háznak a kérdést feltenni, hogy kívánja-e Lengyel Zoltán képviselő ur ellen a házszabályok 235. §-át alkalmazni. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Lengyel Zoltán: Éljen a klotür! (Nagy zaj a szélsőbaloldalon. Elnök csenget.) Gyönyörű kép!

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: ... Azon nagy nemzeti érdekek megőrzése szempontjából, amelyeket az imént hangsúlyoztam, bátor leszek...

Lengyel Zoltán: El kell zárni az egész függőlenségi pártot! Ki kell hordani az embereket! Mind ki kell innen vinni! Önöknek kell itt benn maradniok egyedül! (Nagy zaj és felkiáltások a jobboldalon: Eláll! Ki vele!)

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: Bátor leszek itt a t. képviselőház előtt megismételni azon nyilatkozatomat, amelyet más helyen már megtettem. Hangzik pedig ez a nyilatkozat következőképpen, illeve (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) felséged királyunknak (Zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) felbatalmazása alapján a következő kijelentést teszem. (Zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) Ő felséged fájdalommal és sajnálattal vett arról tudomást...

Vihar.

Barabás Béla: Nem hiszünk már a királyi szónak, nem hiszünk! (Szűnni nem akaró folytonos nagy mozgás és zaj a jobboldalon és a középben, zajos felkiáltások: Ki vele! Hazaárulók!)

Rakovszky István: Hazaárulók!

Barabás Béla: Ti vagytok a hazaárulók!

Kubinyi Géza: Hazaárulók, ihlet mondani!

Rakovszky István: Ez hazaárulók! (Szűnni nem akaró általános zaj.)

Felkiáltások jobbfelől: Ilyet nem lehet tünni! Ki vele! (Élénk csenget.)

Elnök: T. képviselőház! (Felkiáltások a jobboldalon. Halljuk az elnököt.) Én rendreutasítottam már Barabás képviselő urat, azonban. (Szűnni nem akaró nagy zaj. Elnök csenget.) úgy értesülök a képviselő urtól, hogy ő akkor, amikor a házszabályok szerint ehhez módja lesz, a házszabályok adta azon joggal akar élni, hogy menségét előadja. (Helyeslés a szélsőbaloldalon. Nagy zaj a jobboldalon. Felkiáltások. Nincs menség! Ki vele! Hazaárulók nem tünnünk! Nagy zaj a Ház minden oldalán. Elnök többször csenget.)

Rakovszky István: Ki vele! Es hazaárulók! Hazaárulónak itt nincs helye! (Nagy zaj a szélsőbaloldalon. Felkiáltások a jobboldalon: Ki vele!)

Elnök: Tessék engem meghallgatni. (Halljuk! Halljuk! a baloldalon. Nagy zaj a jobboldalon. Felkiáltások: Hazaárulók! Menjen ki!)

Vészi József: Rakovszkyt nem szabad megütni! (Nagy zaj.) Drabanttestőrség a magyar parlamentben! (Szűnni nem akaró nagy zaj a Ház minden oldalán. Felkiáltások a jobboldalon: Mondjon le a mandátumáról! Felkiáltások a baloldalon: Halljuk az elnököt! Nagy zaj. Felkiáltások: Tessék az ülést felüggeszteni.)

Elnök: Csendet kérek! (Nagy zaj a Ház minden oldalán.)

Gróf Andrássy Tivadar: Hazaárulók gaszember! (Nagy zaj.)

Rakovszky István: A királyt tisztelni kell! Éljen a király! Ki vele, aki nem tiszteli a királyt! (Zajos helyeslés a jobboldalon és a néppártban. A jobboldal és a néppárt tagjai felállnak. Zajos felkiáltások a jobboldalon és a néppártban: Éljen a király! Élénk felkiáltások a szélsőbaloldalon: Éljen a haza!)

Rákosi Viktor: Éljen a nemzet és az alkotmány!

Benedek János: Éljen a republica! (Nagy zaj a Ház minden oldalán.)

Elnök: Csendet kérek! (Élénk felkiáltások: Halljuk az elnököt! Nagy zaj.)

Rakovszky István: És Kossuth ezt türi! (Nagy zaj.)

Elnök: T. képviselőház! (Élénk felkiáltások: Halljuk az elnököt!) Az a kijelentés, (Halljuk! Halljuk!) amelyet az imént az elnöki székből tettem, az egyetlen volt, amelyet én a házszabályok értelmében tehettem. Mert a házszabályoknak 221. §-a azt mondja, hogy ha a szónok menségét, melyhez minden ily esetben joga van, előadja és a Ház azt elegendőnek nem találja, akkor van további eljárásnak helye. A kérdés mostani stádiumában nekem sem más kifejezést használnom nem volt szabad, mint amelyet a házszabályok előírnak, (Élénk felkiáltások: Igaz! Ugy van!) sem más intézkedést nem tettem, mint amelyet a házszabályok kötelelőseggel emul szabnak. A képviselőház, engedje meg, ne súlyosítsa helyzetemet; én a legteljesebb tárgyilagossággal és higgadsággal akarom a házszabályokat minden oldal felé alkalmazni; semmi mulasztás és elnézés részemről nem fog történni, de semmi meghajlítása sem a házszabályoknak sem jobbra, sem balra. (Általános élénk helyeslés. Halljuk! Halljuk!)

A Ház elnapolása.

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: (Olvasza.) Ő felsége fájdalommal és mély sajnálattal vett arról tudomást, hogy az általa kiadott hadiparancs oly felfogásokkal, félreértésekkel, sőt félremagyarázásokkal találkozott, amelyek oda konkludáltak, mintha a felséged urnak, mint a hadsereg törvényeszerinti legfőbb hadurának (Mozgás és zaj a szélsőbaloldalon: Halljuk! Halljuk! jobbfelől.) ezen megnyilatkozása a magyar alkotmánynak, vagy a magyar nemzetnek, Magyarország törvényes jogainak, a magyar államiságnak sérelmét involválná. (Nagy zaj és felkiáltások a szélsőbaloldalon. Hát Koerber mit mondot?) Ez ki van zárva; ez nem történhet meg; ez ő felségének intenciójától távol állott. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon. (Halljuk! Halljuk! jobbfelől. Elnök csenget.)

Ugron Gábor: Tehát Koerber hasudott! (Nagy zaj.)

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: ... és a hadiparancsnak bármely oldalról ilyen magyarázatot adni helyesen és jogosan nem szabad és nem lehet. (Hosszantó zajos helyeslés és szűnni nem akaró felkiáltások a jobboldalon: Éljen a király! Zajos hoch-kiáltások a szélsőbaloldalon.)

Elnök: Csendet kérek!

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: Remélem, hogy ezen kijelentéssel alapot adtam arra, hogy az a föltézés, amire Kossuth Ferenc kép-

viseelő ur beszédét felépítette és melyen felirata alapján, eloszolják (Zajos ellentmondások a szélsőbaloldalon.) és megszűnjék. Ez az én véleményem a kérdés felől.)

Pap Zoltán: Nem adott erre az ország jogot! **Gróf Khuen-Héderváry Károly** miniszterelnök: Ami Kossuth Ferenc képviselő ur beszédének és feliratának azon részét illeti, amely a királyi kéziratra vonatkozik, arra vonatkozólag akkor lesz helyben discussió folytatni és nyilatkozni, amikor a megalakult kormány a t. Ház előtt állani. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Az nem fog sikerülni! Éljen a hadiparancs!) Ennek következtében bator vagyok indítványozni, hogy a t. Ház határozza el, hogy fenntartja előbbi határozatát, hogy addig nem tart ülést, míg a megalakuló kormány a Háznak be nem mutatkozik. (Hosszas élenk helyeslés a jobb- és a baloldalon. Nagy zaj és felkiáltások jobbjelől: *Halljuk Barabást! Szavazzunk!* Elnök ocseng.)

Vérsi József: Beleszólják az emberbe a szót. **Barta Odón:** Ot perc szünetet kérünk.

Jegyzőkönyvi megrovás.

Barabás Béla: T. képviselőház! (Nagy zaj. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Szünetet kérünk! Halljuk! Halljuk! jobbjelől.)

Elnök: Azt hiszem, az öt perc szünetet megadhatjuk a képviselő urnak, hogyha nyilatkozatát meg akarja gondolni. (Zaj. Csenget.) Csendet kérek t. képviselő urnak. (Folytonartó nagy zaj.)

Barabás Béla: T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Engedelmet kérek, hogy az iménti közbeszólásom oly nagy lelhaborodást okozott... (Felkiáltások jobbjelől: Méltán! Zaj a szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Mű-düh!)

Kubik Béla: Kammerer Ernő rendezte a felállást! (Zaj.)

Barabás Béla: Az én felfogásom szerint és pártom tagjai részéről, ugyszólván túlnyomó többség részéről hozzám intézett kívánságnak megfelelőleg... (Zaj a jobboldalon. Felkiáltások: Kérjen boosánatot!)

Mezőssy Béla: Kítől? Szót? Páltól? Szóts Pál nem fog itt dirigálni, jó lesz, ha halgat!

Barabás Béla: Engedjék meg, hogy a magam igazolásáért egyszerűen és őszintén elmondjam. (Halljuk! Halljuk!) T. képviselőház! Sem önök között a tulajdonon, sem ezen az oldalon nincsen egyetlen ember, akinek a lelke teitve ne volna azoknak a keserűségekkel, amelyekkel a mostani állapot... **Ivanka Oszkár:** Ne arról beszéljen, hanem arról, amit mondott! (Folytonartó nagy zaj.) Vonja vissza!

Gróf Andrassy Tivadar: Visszavonni!

Barabás Béla: Már most nem fogok egy szót sem szólni. (Leül. Elénk helyeslés és taps a szélsőbaloldalon.)

Elnök: Kérem a képviselőházat, méltóztassanak csendben lenni és kérem a szónokot, méltóztassák előadását folytatni, majd gondoskodni fogok róla, hogy csend legyen.

Barabás Béla: Nem folytatom most már. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: *Jó teszi. Éljen Barabás!* Nem akarták meghallgatni!)

Elnök: Engedelmet kérek, t. képviselő ur. (Folytonartó nagy zaj.)

Barabás Béla: Nem akarták meghallgatni, hát nem szölok semmit.

Elnök: Az előbb több időbe került a csendet helyreállítani és ígérem, hogy helyre fogom állítani, méltóztassék folytatni. (Folytonartó nagy zaj a jobboldalon. Felkiáltások: Halljuk Barabást! Egy hang jobbjelől: Nem akar beszélni, mert hazaszerű! Nagy zaj. Felkiáltások jobbjelől: Halljuk!)

Vérsi József: Drabant-testőrség!

Kubik Béla: Olyan nincsen, mi nem vagyunk megvásárolva, köztünk nincsen vesztegető, az ott ül. (Nagy zaj.)

Olay Lajos: Egy szót sem beszél. (Felkiáltások jobbjelől: Akar-e beszélni vagy nem? Nagy zaj. Elnök ocseng.)

Gr. Andrassy Tivadar: Szavazzunk! Tessék feltenni a kérdést! (Nagy zaj.)

Elnök: Ha a képviselő ur nyilatkozni akar, a Ház meg fogja hallgatni. (Nagy zaj. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Már nem akar nyilatkozni! Ot perony szünetet kérünk! Nagy zaj.) T. Ház! Minthogy Barabás képviselő ur... (Nagy zaj és felkiáltások a szélsőbaloldalon: Alkotmányserítést akarnak eikövetni! Engedelmet kérek, éppen, ha az a alkotmányról van szó, akkor az alkotmánynak minden tényezője iránt tartozó tisztelettel kell viselkednünk. (Elénk helyeslés és taps jobbjelől. Nagy zaj.) mert aki alkotmányunknak egyetlenegy pilléréhez hozzányul, az megrendíti egész alkotmányunkat. (Elénk helyeslés, Ugy van! jobbjelől. Nagy zaj és élenk felkiáltások a szélsőbaloldalon: A király nyult hozzá!) A király személyét

ily módon nem szabad aposztrofálni. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Gáli Sándor: Ne adjon ki hadiparancsot! Felkiáltások: Ugy van! Ohlopnál belejött.)

Szatmári Mór: Az elnök ur tudja, hogy a hadiparancs megrendítette az alkotmányt. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Elnök: Én majd csiránt nézetemet el fogom mondani, ha annak idejét és szükségét látom. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Az a szükség sohasem fog bekövetkezni.) Kérdezem a Házat, méltóztatik-e kívánni a jegyzőkönyvi megrovást? (Hoch! a szélsőbaloldalon. Zajos felkiáltások jobbról: Igen! Akik a jegyzőkönyvi megrovást kívánják, sziveskedjenek felállani. (Megtörténik. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Kisebbség!) A Ház többsége kimondja a jegyzőkönyvi megrovást. (Zajos felkiáltások jobbról és a néppárt: Éljen! Hosszantartó zaj. Felkiáltások jobbról: Szavazzunk a miniszterelnök indítványára!)

Házzabálytva.

Elnök (Csendet kérek!): Babó Mihály képviselő ur következik szólásra. (Nagy zaj. Elnök ismételtlen ocseng. Csendet kérek! (Folytonos nagy zaj.)

Szedekényi Nándor: Szünetet kérünk! (Folytonos nagy zaj.)

Elnök: Nem tudom a csendet helyreállítani és ezért az ülést 10 percre felfüggesztem.

Szünet után.

Elnök: Kossuth felirati javaslata ki fog nyomtatni és szétosztatni s annak idején határoz felelte a Ház. Másik bejelentése Lengyel Zoltánra vonatkozik. A házzabályokat kell itt alkalmazni s kérdi a Házat, hogy kíván-e alkalmazni. A többség feláll.

Várady Károly: A házzabályokhoz kér szót.

Elnök: Megadja a szót.

Várady Károly pozitíve tudja, hogy Lengyel Zoltán berekedt. (Óriási derűtlenség.) Kéri, hogy ne alkalmazzák Lengyel ellen a szakaszt.

Olay Lajos: Elnök nem utasította rendre Lengyel Zoltán ennélfogva nem lehet ellene eljárni.

Elnök felolvassa a 255. §-t, mely engedeltségről szól az elnök ellen.

Lengyel Zoltán esetét a mentelmi bizottsághoz utasítják.

Babó Mihály kéri, hogy holnap beszélhessen. (Nagy zaj jobbjelől.)

Elnök: Miután az idő, melyet az összehívás célozott lejárni kérdőnem kell, hogy a Ház el fogadja-e a miniszterelnök indítványát. Ha valaki szólni akar, azt még megteheti.

Polónyi Géza hosszabban bizonyítja, hogyha a Ház holnap ülést nem tarthat, akkor napirendi indítvány a Ház elé nem kerülhet. Emlekeztetni a Házat arra, hogy az ex-lex tartamára a Házat együtt kívánja tartani annak idején a Ház. A helyzet súlyosbitva van, hogy a kormány politikai felelőssége sincs. Mindenesetre a Ház joga meghatározni, hogy akar-e ülést tartani vagy nem.

Olay Lajos visszatér Lengyel Zoltán esetére, melyből azt atarja kihozni, hogy a mentelmi bizottságnak még holnap jelentést kell tenni.

Hieronymy Károly: T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Én is a házzabályokhoz kérek szót. (Halljuk!) Husz képviselő ur a képviselőháznak rendkívüli ülést kérte és annak folytán tartatott meg a mai ülést. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Nem rendkívüli ülése kérté!)

Hieronymy Károly: Azt fejtgeti, hogy a Ház addig nem tarthat ülést, míg felőlök kormány nincs. (Ellentmondás a szélsőbalon.) Nem szabad a félreértések szaporítani. Hozzájárul tehát ahhoz, hogy a Ház addig ne tartson ülést, míg az új kormány meg nem alakul. Polónyi agyálait nem osztja. Husz 2) képviselő újból összehívhatja a Házat, ha oka van rá. (Helyes és jobbról.)

Hiló Lajos: A hadiparancsba a felségjogok oly tág megvadásza lett becsapászva, hogy szükséges ezt kikorrigálni. A szabadvipárt szükségesnek tartotta nézetét kifejezni a pártértekezleten, itt meg nem akarja. Csak azért kellene az ülések, hogy a pártok itt néze/elték kitejthessék. Előbb afelett kell határozni, hogy van-e ok ülések tartására, azután kell napirendet megállapítani. Ha egy ülésen azt nem lehet megvitatni, át kell tenni a következő napra. (Helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.) Kéri az elnököt tegye át holnapra a vitát. (Elénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Elnök: A házzabályokat csak a szerint alkalmazhatja ami ezekben van. Semmi joga az elnöki helyről véleményét mondani. A Háznak van határozata, hogy üléseket nem tart addig, míg az új kormány meg nem alakul.

Polónyi Géza: Hát arra nincs határozat, hogy a vesztegetési ügyet tárgyaljuk?

Elnök: Iven, erre is van határozat.

Polónyi Géza: Be van adva a jelentés, lehet tárgyalni.

Elnök: A Háznak van határozata, hogy bizonyos terminusig nem tart ülést. Az ülést 20 képviselő összehívhatta. Erre vonatkozólag a házzabályok bővebb intézkedést nem tartalmaznak. Két óra elérkezett az ülést be kell rekeszteni, a kérdést fel kell tenni...

Vérsi József: Tessék feltenni a napirendet!

Elnök: Van napirend akkoráról, mikor a Ház elhatározta, hogy ülést elnapolja az új kormány bemutatkozásáig. A kérdést el kell tehát tenni. Ketten már szóltak a kérdéshez, szóthat még kettő. (Zaj.)

Barta Odón: Egész rendszeres vita indult meg, ezt be kell jelezni. Nem szabad azt a jogukat elzárni, hogy a képviselőház megnyilatkozhassék az

alkotmányserítéssel szemben. Szavazzással kijátszani 20 képviselőnek jogát nem szabad. Az osztrák tartománygyűlések sorban nyilatkoznak, mi pedig hallgassunk? (Helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.) Nem szavazhatják le azt, hogy állást ne foglaljunk a hadiparancs dolgában. (Helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.)

Bakonyi Samu: A napirendhez csak egy szónok szól, a többiek a házzabályokhoz szóltak, három még mindig beszélhetnek a napirendhez. Kéri az elnököt, mondja meg, mi van a parlamenti vizsgáló bizottság jelentésével.

Polónyi Géza: A vesztegetés nem sikerült, most az erőszakkal próbálkoznak.

Rakovszky István: Kifogásolja, hogy az eddigi szónokok nem szóltak a házzabályokhoz, hanem rendes vitát folytattak. Kéri az elnököt, tegye föl a kérdést. (Zaj.)

Babó Mihály: Mi lesz a beszédemmel?

Elnök: Tessék beszélni!

Babó Mihály: A házzabályokhoz szól. Beszédét jogában van elmondani, mivel szólásra hivatal. Konstatálni kívánja, van-e joga beszélni. (Zaj.) Az elnök kijelentette, hogy van joga. (Zaj.)

Elnök: Azt mondta háromnegyed 2 órakor, hogy Babó, ha akar, szóthat, de nem vette igénybe szólásogát.

Babó Mihály: Nem így van. Tőved az elnök. Konfiskálhatják jogainkat, de a házzabályok értelmében joga van szólni. Vagy ma, vagy holnap, de beszélni akar.

Gróf Apponyi Albert: Mindenkiel szemben tárgyilagosan alkalmazza a szabályt. Ragaszkodni ahhoz, hogy az ülés végén felteszi a kérdést, hogy a Ház folytatni akarja-e az üléseket vagy nem? Babó arra az esetre mondott el a szólsjogáról, ha a Ház azt határozza, hogy holnap is ülést tart. Ha nem tart, akkor most joga van szólni. Határozatképpen azonban kimondja, hogy a Ház a kormány megalkotásáig nem tart ülést. (Helyes és derűtlenség a jobboldalon. Felkiáltások: Most már beszélhet Babó!)

Polónyi és a német néppárt.

Polónyi Géza: Személyes kérdésben kér szót. Rakovszky István azzal vádolta az ellenzékét, hogy visszaél a házzabályokkal. Ezt visszastantítja és kijelenti, hogy éppen Rakovszky szokott a házzabályokkal visszaélni.

Rakovszky István: Polónyi leckéztetését visszautasítja. Polónyi a házzabályokat furfangosan szokta értelmezni. Különb Polónyiról azt írják a bécsi lapok hogy Magyarország közjogi viszonyának a megváltoztatására Ausztia nemzetiségeivel konspirál.

Polónyi Géza: Rakovszky azt hiszi, hogy Bécsbe csak a néppártnak szabad járni Lichtensteinékhöz.

Rakovszky István: Gyanasítás! Mondja meg, ki jár?

Meszlényi Pál: Komiszsg!

Polónyi Géza: Nem tud róla semmit, hogy őt a bécsi lapok konspirációval vádolták. Különb a bécsi lapok minden magyar hazafit megtámadtak és megvádolták már. Elmondja az ismeretes dolgok, mikor Bánffy idejében érintkezésbe lépett az osztrák németekkel. Neki, aki a persónál unió alapján áll, joga van elvei megvalósítása érdekében bárkivel érintkezésbe lépni, aki hasonló célra törekszik. Meglehet, hogy azzal a főlánytorgatott bécsi uttal elősegítette szólv Magyarország függetlenségének kérdését. Különb Rakovszkyék mindenesetre közelebb állanak Bécshez, mint a szólv. (Helyeslés balról.)

Babó Mihály beszéde.

Babó Mihály: Kéri az elnököt, hogy biztosítsa neki azt, hogy beszédét elmondhassa. Őt a kormány-párt kényszerítette beszédének elmondására. Magyarország nincs hadura. Nagy sérés van a király kéziratának abban a passzusában, melyen közös és egységes hadseregéről van szó. Tanácsadó tővutra vezették a királyt, alkotmányserítő kijejezésekre. (Igaz! Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.) M kor a ohlopnál parancsot kiadta a király, osztrák törvények szellemében járt el. Foglalkozik a 67-es törvényekkel és ezen az alapon mutat, a ki a hadiparancs osztrák szellemét. Gaz, leikismeretlen tanácsadói vannak a királynak, ezek állítják szembe a nemzet akaratát a király akaratával. Készerlen konstátálja, hogy a tulajdonon nincs hazafasság, mert különben a jelen esetben ledőlnének a választalak a pártok közt. A királyi leiratot jó hazafiak nem helyeselhetik.

(Az elnöki székét *Tallán* Béla foglalja el.)

Visszapillantást vet a 67-es törvények keletkezésére és azoknak jellegére, melyek nyíltan praecizirozzák a király jogait a hadsereg fölött.

Gabányi Miklós: Ezt kellene Khuennek meghallgatni.

Babó Mihály: Kerkápoly Károly nem hadurról, hanem fővezérről szól, mikor a királyi jogokról beszél. Csodálkozhatunk-e hát azon, hogy fölötünk az osztrákok dominálnak és a királyiály serelemek leiratokat adnak ki ha a tulajdon meghunyászkodik a bécsi akarat előtt? A függetlenségi párt nem fogja megtagadni önmagát és nem hagyja el zászlóját. (Taps a szélsőbaloldalon.) Egy nagy csalódással gazdagabb lett a nemzet a leirat miatt.

Ma a király és nemzet állnak egymással szemben, olyan férfút állítanak hát a kormány élére, aki a tévezetett királyt jó utra tereli. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Ne szolgájon hát a szabadvipárt arra, hogy a történelem azt jegyezze fel róla, hogy Mohács után ő bukatta el Magyarországot. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Majd a hároméves katonák ügyével foglalkozik és hazafiatlannak mondaná a képviselőházat, ha ebben a kérdésben állást nem foglalna. Elfogadja Kossuth Ferenc indítványát. (Éljen és taps a szélsőbaloldalon.)

Az elnöki székét újra *Apponyi* foglalja el a je-

lenti, hogy több szónok nincs feliratkozva. Mivel a Ház elhatározta már, hogy holnap ülést nem tart szavazás alá bocsátja a miniszterelnök indítványát az elnapolásra vonatkozólag.

Kubik Béla: Kéri a Ház határozatképességének kimutatását.

Elnök: Elrendeli a képviselők megszámolását. Összesen 119 képviselő volt jelen, mire a többség a miniszterelnök indítványát fogadta el.

A mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után az elnök az ülést 4 órakor berekesztette.

BELFÖLD

A válság.

— A Budapesti Napló tudósítójától. —

Budapest, szeptember 24.

Tegnap óta egészen új situáció van. Az eddigi helyzet nem megváltozott, hanem eltűnt. És támadt helyette egy másik, egy egészen új. A jellemző vonása: az egyik oldalon egy nagy *csomazódás*, mint a parlamenti többség egy vezető tagja mondta, a másik oldalon egy nagy *elválás*. Az egyik oldalon a régi és új szabad- elvűek, agráriusok, merkantilisták, néppártiak egy összebarátkoztak, vagy mint az a bizonyos vezérferfiú mondotta, *összecsomazódtak*, hogy azt sem tudják, hova legyenek a nagy barátságától. És ennek a nagy kompakt többségnek a vezére *Rakovszky István*, aki ma a képviselőházban nyíltan vezette a dinasztikus ovációkat a jobboldal *legszabadelvíbb* elemeinek lelkes támogatásával. Valósággal megható volt nézni, hogy valahányszor szó esett a királyról — pedig ez ma elég sűrűn esett meg — *Rakovszky* a közöpre ugrott és tapsolt, éljenzett s az egyik oldalon *Gajary Géza*, meg *Szűcs Pál*, a másik oldalon *Ivánka Oszkár* és *Szentiványi Árpád* hűségesen követték a jeladást. A többség végre tökéletesen egyesült s a frigyre *Rakovszky István* és gróf *Zichy János* adták rá az egyházi áldást.

Másik jellemző vonása az új situációnak a nagy *elválás* az ellenzék és gróf *Apponyi Albert* között. Ez is egész világosan volt ma észlelhető az ülés alatt és az ülés után. Az ülés alatt valósággal refrénmódjára ismétlődött:

— Lássuk az Apponyi feliratát!

Másfelől meg Apponyi Albert is érezte, hogy a barátság fel van mondva végérvényesen. A jobboldal ma meg lehetett elégedve az *erélyes* elnökkel. Az ülés után is igen heves jelenetek voltak a folyosón. *Kubik Béla*, aki pár nappal ezelőtt egy interjúban hódolt Apponyinak, nagy szenvedelemmel fakadt ki ellene, és mások is erős hangon emlegették a *nemzet vezérét*, aki ezentul kereshet magának más *éjthetn ornamst*. Ámbár nem is kell nagyon keresgélnie; kapott tegnap óta eleget. Válogathat bennök.

Egészen új elhelyezkedések lettek tehát ma nyilvánvalók a parlamentben. És az új situáció közepén, egyelőre rejtélyes félhomályban, áll gróf *Khuen-Héderváry* alakja. Senki sem tudja bizonyosan, mit akar, senki sem látja tisztán, mit gondol, mit forgat az agyvelejében.

Az egyik verzió szerint egészen becsületességgel mondotta, hogy csak ideiglenesen vállalkozott a kormány átvételére. Ám azok is, akik ebben a verzióban hisznek, úgy értelmezik ezt, hogy voltaképpen csak leple a teljes valóságnak. A valóság pedig az, hogy miután Bécsben tisztában vannak azzal, hogy *Chlopy* miatt egy kormánynak mindenestre buknia kell, tehát ezt a szerepet *Khuen-Héderváry*nak szánták. Egyszer már amúgy is megbukott, hadd bukják még egyszer. És az ideiglenes miniszterelnök halálmegegyezéssel vállalkozott rá, hogy véglegesítse magát — ideiglenesen.

Ám a másik verzió szerint a *Khuen-Héderváry* szándékában nem az ideiglenesség a végleges. Ez a verzió ugyanis így szól, hogy gróf *Khuen-Héderváry* csak azért vállalkozott átmeneti kormány alakítására, hogy rendet csináljon, és mikor meglesz a rend, akkor az átmeneti miniszterelnök egyszerűen a helyén marad, mivelhogy ha már egyszer rend van, nincs rá ok, hogy elmenjen. Lehet, hogy ez a kombináció a helyes, lehet, hogy a másik. Biztosan semmit sem lehet tudni, mert a miniszterelnöknek immár közmondásos zárkózottsága minden pozitívumot elrejt.

Valószínűség azonban lesz nemsokára. Akkor ugyanis, ha az új kormány névsora kitűdődik. Az a valószínűség, amely ebből a névsorból kilovasható lesz, szinte egy lesz a bizonyossággal. Bizonyos tudniillik, hogy a miniszterelnök, mi-helyt hozzálát a kabinet összeállításához, minden politikustól, akit tárcavállalásra felszólított, felelet helyett először is azt a kérdést fogja kapni, hogy mi a szándéka: végleg maradni akar-e, vagy csakugyan engesztelő áldozatnak szánja magát és kabinetjét? Ez egészen bizonyos. És egészen bizonyos az is, hogy számottevő politikuskak nem lehet ambíciója az, hogy néhány hétig miniszter legyen. Kivétel e részből gróf *Tisza István*, akiről feltehető, hogy apja példáját akarja követni, aki belement a *Wenckheim Béla* kabinetjébe, akiről tudta, hogy bukni akar, belement, hogy utána jöhessen. Lehet, sőt nagyon valószínű, hogy *Tisza István* *Khuent* a maga *Wenckheim Béla*-jának szánta. De Apponyiról és minden, vele egyvívású politikuskokról ki van zárva, hogy a punktdi miniszterség dícsőségére aspiráljon. Az új kormánylista lesz tehát a *Sphinx*-ember rejtélyének a megoldása.

Erre a megoldásra nyilván nem sokáig kell várunk, mert a miniszterelnök előreláthatóan teljes erővel hozzálát holnap a kormányalakítás-hoz és lehet, hogy holnapután be is fejezi. Addig várhatunk. Addig is azonban emlékeztetnie idézzük, hogy mikor mi valami négy héttel ezelőtt gróf *Khuen-Héderváry* új miniszterelnökségét megjesoltuk, akkor ezt a miniszterelnök az ő felhivatalosaiban *rosszakaratu rigabalmnak* nyilvánította. Ami mindenestre bizonyít annyit, hogy gróf *Khuen-Héderváry Károly* urról sohasem lehet tudni előre semmit.

As utolsó minisztertanács.

Az ideiglenes kormány ma tartotta meg utolsó tanácskozását, amelyről a következő felhivatalos tudósítást adták ki:

Ma délután minisztertanács volt, amelyben gróf *Khuen-Héderváry* miniszterelnök bécsi utjáról beható jelentést tett. Ezután a legközelebbi teendőket képezték megbeszélés tárgyát.

A szabadelví Klubból.

Ha igaz, mit *Leadbeater* angol spirítista író a „láthatatlan ember”-ről ír, hogy lelki indulatai különféle színekben mutatkoznak, akkor a szabad- elvűpártban tegnap óta észlelhető színváltozások erős lelki hullámzásra engednek következtetni. A lélek spektrumában a jámbor hit arany színét a kételkedés szelíd ibolyája, az a megdőbberés narancsszine és végül a szenvedély piros tüze váltja fel, melyből aztán az igazság fehér fényének sugárkévéje képződik.

Mint hogy azonban a váltakozó hangulatok szabadelví vegyelemzésében a párt egységes határozatának világos fénye elveszett, úgy látszik, hogy a chlopyi esetből származott előbbi színek is csak politikai színképrázatok voltak.

Ennek a pártanyagának molekuláris viszonyai nem alkalmasak szerves vegyülésre, csak mechanikai tömegélete van, melyből hiányzik az egységes típus. Ez a párttest pusztá halmazata a különböző politikai elemek, benső erő és fejlődés nélkül. A legdivergensebb elemek találkoznak és tülekednek benne. Azért nem alkalmas nemzetközi elők követésére, csak egyéni aspirációk kielégítésére.

Soha jobban ez kifejezésre nem jutott, mint ma. Az ellenzék taktikai kijátszása folytán ma mindaz sikerült, ami tegnap a szabadelví klubban előre elhatározta volt. Hogy gróf *Khuen-Héderváry* a királyi kézirat házagait, melyek a teljes nemzeti elégtétel meghusítása végett abba szánt- szándékkal bele lettek erőszakolva az osztrák és közös külügyi kormány által, reparálni fogja a dögő ékeszölésével, vagy, mint hivatalosan elrendeltetett, pusztán előszóval fejezte ki a király sajnálatát a hadiparancsok félreírteése fölött, nehogy az osztrák néptörzsek is megduhassák, kiknek *Koerber* ugyanazt (?) osztrák nyelven adta elő. A második, ami előre megvolt állapítva, hogy a katonai kérdések csak az új kormány bemutatkozása alkalmával kerülhessenek szóba. A harmadik pedig, hogy napirend hiányában, az országgyűlés az új kabinet megalakulásáig elnapolja üléseit. Mindez gróf

*Apponyi Albert*nek, mint a Ház elnökének hozzájárulásával, úgy ahogy, sikerült.

Sőt, mint ma este a szabadelví klubban örömmel konstatálták, ennél több is történt. Az ellenzék a képviselőházban ma egy pár hibát követett el, mi a szabadelvípártnak, különösen pedig gróf *Khuen-Héderváry*nak pillanatnyi előnyt biztosított. Ezek közé számítják, hogy mikor a miniszterelnök a király sajnálatát előadta, az ellenzék, mint beszédének többi részét, ezt sem akarta meghallgatni és zajos kifakadásai által a szabadelvípártnak alkalmat adott, hogy egyhangu lelkesedéssel étesse a királyt.

A másik hiba, ami a függetlenségi pártkül- delmet és magaviseletét tulzásnak fogja fel- tétetni, — a többség vélekedése szerint — *Barabás Béla*nak közbekialtása volt: „Nem hiszünk a királynak!”

A szabadelvípárt javára írták a miniszter- elnök mentelmi jogának megsértését, és azt a házi perpatvart, mit *Polónyi* és a néppárt a képviselőház mai ülésének végén felidéztek.

A szabadelvípárt tehát nem a saját nemzeti

önérzetének és egységes megnyilatkozásának erejében, hanem az ellenzék gyengeségében keresi a maga tekintélyének helyreállítását.

A mai nap képzelt diadalja felvillanyozta a klub ingadozó hangulatát, ma este a különböző frakciókban. A chlopyi lidércnyomást a személyes aspirációk reményei oszlattak el ismét. A nemzeti sérelmek panaszai elmúltak és az egyéni érvényesülés biztató hangjai csengenek vissza a nagy- terem sarkaiából, hol édes együttlétben tanakodnak a különböző csoportok saját miniszterjelöltjeikről. Nem is arról van szó, kik lépjenek az új kabi- netbe, hanem kik maradjanak ki?

A frondeurök kerekedtek felül. Útik a minis- tertársár nagy dobját. Ki igér többet? Kitől lehet többet várni? Mert hát ez ugy megy — mint a pápaválasztásnál, korteskedéssel. Egy főur, kinek jártassága van az új kabinetek bábasága körül, panaszkodott, hogy sok a jelölt. Sajnos, hogy kilenc piros bársonyszékbe nem ültethetnek bele tizenötöt.

Bizalmas minisztertanács is volt; de a szem- lyei kérdésekről a régi miniszterek titokzatosan hallgatnak, nehogy elárulják magukat. *Hieronymi* mint kereskedelmi és *Berzeviczy* Albert mint köz- oktatási miniszterjelöltek népszerű favoritok. Gróf *Andrássy Gyula* sokat tárgyal gróf *Khuen-Héderváry*val, kiről nem tudják, hogy komolyan veszi-e „ideiglenes” designációját. Sokan azt mondják, hogy ha 6 most félreállna és *re chlopy-i bene gesta*, átengedné a kabinet alakítását *Wekerlének* és Apponyinak, a kibontakozás könnyen menne. De akik sakkozni szeretnek és tudnak, nem hiszik, hogy gróf *Khuen-Héderváry* feladja a pártját az utolsó mattig.

Annai bizonyos, hogy még napok mulnak, míg a személyes kérdések harca megszűnik. Egy kissé több hazafiság és egy kissé kevesebb ambi- ció és érdek a harcoló felek között előbb si- kerre vezetne. De így is remélhetőleg nemsokára felszáll a füst a pápaválasztó *Lloyd kéményéből* és a nép boldog lesz, hogy újra fizetheti az adót, rendezen és az ujoncok bevonulhatnak a *Meine Armee*be.

A katonai programról.

A szabadelvípárt hetvenegy tagja, nagyrészt a volt nemzeti párt tagjai, a következő ívet nyuj- totta be a párt elnökségéhez:

Alulírott szabadelvípárti képviselő felkéri a párt elnökségét, hogy a szabadelvípártot folyó hó 23-án esti 6 órára, a párt katonai programjának meg- állapítása céljából tartandó értekezletre összehívni méltózzassék.

Steiner Ferenc, Sziklay Ede, Witmann János, Hammersberg László, dr. N. Maróthy László, Erreth János, Bernáth Béla, Szabó Ferenc Holaky Imre, Horánszky Lajos, Frey Ferenc, Farkas Abraham, Mihálovics Kornél, dr. Issekutz Győző, dr. Smal- lovsky Valér, Kezser Miklós, Ivánka Oszkár, Bre- zovay László, Heintz Hugó, Hámany László, Bedő Albert, Kende Péter, Füllöp Béla, Vancsó Gyula, gróf Bethlen István, Kubinyi Géza, gróf Erdődy Gyula, Pekár Gyula, Szentiványi Gyula, Szentiványi Árpád, Szemere Miklós, dr. Samassa János, Mihályi Péter, Patyánszky Elek, Bujánovics Gyula, Rubinek Gyula, gróf Battyányi Tivadár, Miksa Imre, dr. Bodejczy Zoltán, ifjú Salamon Géza, Bogray Máté, Günther Antal, Kreszmarik János, Sándor József, Székely György, Bauer Antal, Leidenfrost László, Károlyi Antal, Lator Sándor, Somsics Miklós,

Radovánovics György, Kobek István, Fogarassy Zsigmond, Hertelendy Ferenc, Blaskovics Ferenc, Kiss Ernő, Salacz Gyula, Molecz Dani, dr. Nagy Mihály, dr. Nagy Ferenc, Bolgár Ferenc, Sággy Gyula, Morzsányi Károly, Holczér János, dr. Pejer Antal, Sándor Pál, Jiu Vojnic Sándor, Bűszörmenyi Sándor, Miklós Ödön, Justh Ferenc, Domahidy Elemér.

A függetlenségi pártkörből.

A függetlenségi párt ma este újabb értekezletre ült össze. Az értekezletet az tette szükségessé, hogy a képviselőház mai ülésén gróf Apponyi Albert, erőszakos módon magyarázza a házszabályokat, azoknak oly értelmet adott, mintha az így összehívott ülésnek egyéb célja nem volna, mint az összehívás indoklása. Ezért, valamint abból az okból is, mert az utóbbi időben az ország ügyeibe egyre sürűbben történik illetéktelen beavatkozás és mert a hároméves katonákra szóló rendeletet az ellenzék szavá nem tehetta, a párt ma este elhatározta, hogy már holnap délelőtt újból kéri fogadják Apponyitól, hogy a Házat újból hívja össze. Apponyi mai eljárása a pártban és általában az ellenzék körében nagy visszatetszést keltett.

— Ez az ember — mondták — már nem is az az Apponyi, akinek ismertük. Mintha kicsorították volna. Ma már attól sem riadt vissza, hogy erőszakosan fordítse el a házszabályokat s amit Babó Mihályval próbált, egyenesen fölhaborított volt.

A Rigó Ferenc dolgára vonatkozólag egy-értelmű az a vélemény, hogy Rigó nem akarta és nem is siette meg a miniszterelnök mentelmi jogát. Egyszerű, szokimondó modorában kérte a miniszterelnököt, hogy ne igazgassa a kedélyeket. Barabás Bélát, mikor a pártkörbe érkezett lelkesen megüljenezték.

Az utca is élénk volt a párthelyiség előtt. Nyolc óra felé egy pár száz főre menő tömeg állt körül az Erzsébet-körúti házat, hazafias fölbuzdulásának a Kossuth-nóta és a Himnusz elénekülésével adva kifejezést.

Ezalatt odafönn gróf Khuen-Héderváryról is esett szó.

— Ma szóhoz engedték jutni — mondták — mert nem tudtuk, nem akar-e olyan kijelentéseket tenni, melyeket okvetlen meg kellett hallgatnunk. De tovább nem tūrjük meg, mert azt követeljük, hogy a miniszterelnök székben föltétlenül intakt ember űljön. Héderváry különben is csak átmenetileg van a kormány élén, s ugylát-szik, ő maga is belátja, hogy ezen a helyen tovább nem lesz maradás.

A párt tagjai hat óraker kezdtek meg az értekezletet, melynek határozatát fönt közöltük. A konferencia lefolyásáról a következőkben számolunk be:

A függetlenségi és 43-as Kossuth-párt ma este értekezletet tartott, melyen a következő párttagok részt vettek: Kossuth Ferenc, Thaly Kálmán, Nessi Pál, Barta Ödön, Justh Gyula, Bizony Ákos, Szalay László, Malatinzky György, Egrý Béla, Mezössy Béla, Rákosi Viktor, Rigó Ferenc, Polónyi Géza, Barabás Béla, Visontai Soma, Marjay Péter, Lukács Gyula, Barta Ferenc, Kovács Gyula, Bráday Kálmán, Kállosy József, Chernel Gyula, Gabányi Miklós, Papp Elek, Pap Zoltán, Farkas Balázs, Szatmári Mór, Molnár Ákos, Pichler Gyözö, Balogh Mihály, Gál Sándor, Kállay Lipót, Kapostyfy Jenő, Hentaller Lajos, Rátay László, Olay Lajos, Fáy István, Vertán Endre, Reich Aladár, Benedek János, Poszgay Miklós, Bencs László, Polczner Jenő, Hegedűs Károly, Sebess Dienes, Bakó József, Kubik Béla, Bedőházy János, Horváth Gyula, Krasznay Ferenc, Putnoky Mór és Bakonyi Samu.

Elnök: Kossuth Ferenc. A jegyzőkönyvet Nessi Pál vezette.

Elnök megnyitván az értekezletet átadja a szót Barta Ödönnek, aki azt indítványozza, hogy a följárt szerkesztőinek, kik igazán öneléldozó, fáradtságos munkát végezve, föladatukat oly fényesen oldották meg, jegyzőkönyvi köszönet szavazzassék. Az értekezlet nagy lelkesedéssel fogadta ezt az indítványt.

Barta ezután fölemlíti, hogy a Ház mai ülésén, a többségi erőszak folytán, a házszabályokat helytelenül értelmezték, mert a házszabályok szerint husz tagnak kívánságára a Ház összehívandó. Helytelen tehát az elnök magyarázata, mely szerint az így összehívott ülésnek az volna a tárgya, hogy megindokoltassék az összehívás szükségessége. Ez a kérdés már szerepelt val a házszabályokban, midőn imperatíve elrendelték, hogy 20 tag kívánságára a Ház összehívandó. Különbösen is rendkívül fontos az, hogy ex-lexben a Ház együtt maradjon és ellenzérsi kötelezettséget teljesítse. Ha a többség nem tartotta szükségességnek, hogy a királyi kézirat miatt együtt maradjon a Ház, akkor nagy okunk van arra, hogy a Házat mégis összehívassuk, hogy a Koeber miniszterelnök tegnapi beavatkozását a mi ügyeinkbe a leghatározottabban és legerősebben visszautasítsuk. Az utóbbi időben Ma-

gyarország belügyeibe illetéktelen beavatkozás történik Ausztria részéről, de az eddigiek elenyésző kicsisnyiségek ahhoz képest, ami tegnap a Reichsrathban történt, mert ez előre készítet, tervszerű támadás volt Magyarországra ellen. Rámutat arra a junktimra, mely a chlopy-i hadiparancs és a Reichsrath összehívó királyi kézirat közt van. Mindkettő Chlopyban kelt, holott előzőleg két nappal a felség Bécsben volt, de Koebernek, hogy a Reichsrath pártjait kienegesztelje, szükség volt a chlopy-i hadiparancsra. Azt indítványozza tehát, hogy ho nap délelőtt husz képviselő által aláírt körvényben, a Ház elnökét, az országgyűlés újból való összehívására kérjék föl.

Polónyi Géza: A följírtat készítő bizottság nevében köszöni a megemlékezést azzal, hogy bármikor készek a párt rendelkezésére állani.

Bartának, a Ház összehívását célzó indítványához hozzájárul, Barta indoklását is elfogadja, de megoldja még avval, hogy az összehívás a hároméves katonák benttartásának ügyére is terjesztessék ki. Ez a kérdés ma csak érintve lett, már pedig külföldön, szemben az osztrák tartománygyűlések erőlyes föllépésével, nekünk is meg kell mutatnunk, hogy fiaink sorsáért aggodunk és érdekeiket megvédjük.

Thaly Kálmán: Fölemlíti, hogy az önkéntesek jogtalan behívását is szóvá kell tenni.

Justh Gyula: Elfogadja Barta és Polónyi indítványát. Azt a brutális támadást, melyet Koeber ellenünk és a magyar alkotmány ellen intézett, vissza kell verni teljes erővel. Ezzel nem várhatunk, míg a kabinetlakítás vajudásain keresztülessék. Azt a kérelmet intézi az értekezlet, hogy a Barta és Polónyi egyesített indítványát annak jelölül, hogy nincs közöttünk nézeteltérés, egyhangulag fogadják el.

Elnök: Kimondja, hogy az értekezlet egyhangulag elfogadta azt az indítványt, melyszerint a párt holnap összehívja a Házat.

Az összehívó körvény a következőképpen hangzik: Nagyméltósága elnök ur! A magyar országgyűlés elnökségéhez, saját határozatával elnapolta ülésszékeit. Normális viszonyok közt senkinek sem lehetne kifogása az ellen, hogy a Ház üléseinek szünetelése addig tartson, míg az elnapolás indokál szolgáló kormányválság megoldást nyer,

Az ország viszonyai azonban nem normálisak. Egyik alkotmányjogi sérelem a másikat éri az utóbbi napok alatt. A hadiparancs és királyi kézirat című legelsőbb helyről származó nyilatkozatok okozta alkotmányjogi sérelmek horderejével vetekező támadás intézte Magyarországra állami önállósága ellen, melynek egyik legsarkalatosabb alkotmányjogi tételét képezi az 1790-91. X. törvényekben is elismert azon joga, hogy minden más országok beavatkozásától függetlenül kormányozzassék.

Ausztria kormányának elnöke, Ausztria császárjától nyert fölhatalmazására hivatkozva, kéredkedett Ausztria Reichsrathjának ez évi szeptember 23-ikán tartott nyilvános ülésében azzal, hogy Magyarországnak a hadseregre vonatkozó bármely kérdésben, csak Ausztria kormányának előleges beleegyezése alapján van és lesz joga intézkedni. Ez az illetéktelen, jogtalan, alkotmányunkat és önállóságunkat mélyen sértő állásfoglalás, nem maradtat bizonytalan időn át megtorlatlanul; méltó visszautasításban pedig, csak a magyar országgyűlés részesítheti.

Az országgyűlés üléseinek szünetelése alatt a császári és királyi hadügyminiszter az 1889. évi VI. törvények kik rendelkezéseit sértő olyan intézkedéseket tett, melyek az állampolgárok közszabadságát, a teherviselés alapelveit támadják meg; a folyó hó 24-ikére összehívott képviselőházi ülésen a Ház e tárgyban nem határozott, holott az az időpont rohamosan közeledik, melyben a három évet kiszolgált katonák szabadságolandók lesznek.

A följírtott okok miatt, alantírt országgyűlési képviselők tisztelettel kérik nagyméltóságodat, mint a képviselőház elnökét, a házszabályok 252. §-a alapján:

kegyeskedjék az országgyűlés képviselőházát ülésszékeinek folytatására és a fent megjelölt tárgyak feletti határozathozatal végett, sürgősen, legkésőbb jöho hó 29-ére űlőre egybehitven. Hazafüli tisztelettel Kossuth Ferenc, Polónyi Géza, Kubik Béla, Bedőházy János, Hegedűs Károly, dr. Visontai Soma, Szatmári Mór, Sebess Dienes, Endrey Gyula, Egrý Béla, Thaly Kálmán, Nessi Pál, Poszgay Miklós, Kállay Leopold, Malatinzky György, Gabányi Miklós, Szalay László, Bizony Ákos, Rigó Ferenc, Lengyel Zoltán, Marjay Péter, Kovács Gyula, Bakonyi Samu, Krasznay Ferenc, Barta Ödön, Tóth János.

Nem adósunk!

Ma ismét két magyar város tagadta meg az ex-lexben való adósszedést. Az egyik a legnagyobb magyar város, az Alföld fővárosa, Szeged, amely egyttal állást foglalt a katonai követelések mellett is; a másik a legtisztább magyar vármegyék egyikének, Csongrádnak fővárosa, Sentes. Különbö jelentősége van ennek a határozatnak, kivált a már ismert szegedinek, amelynek letétkezéséről a következő tudósítást kaptuk:

Szeged város törvényhatósági bizottsága — mint egy távirat már jelentette — tegnap tartotta meg közgyűlést, amelyen dr. Dobay Gyulának a katonai követelésekről és az ex-lexben való adósszedés megtagadásáról szóló indítványait tárgyalták.

A közgyűlésen Kállay Albert főispán elnökölt. Napirend előtt dr. Bósa Izsó, a helybeli szabadalvü-párt elnöke azt indítványozta, hogy az izgatott hangulatra való tekintettel, a közgyűlés napotlássék el szeptember végéig. Miután ezt az indítványt óriási többséggel leszavazták, dr. Dobay Gyula által be-terjesztett indítványokra került a sor.

Első sorban is egyhangu lelkesedéssel mondotta ki a közgyűlés, hogy a nemzeti követelmények teljesítése és ezek között a magyar szolgálati és vezénylői nyelv behozatala, a katonának az alkotmányra való föleskelése érdekében följírtat intéz az országgyűléshez és e határo-zatát az ország összes törvényhatóságainak megküldi.

A második indítvány a belügyminiszter azon rendeletének visszautasítását célozta, amely meg-hagyja, hogy a hatóságok az 1904. évi vírvírták név-jegyzékét ne az 1903-iki, hanem az 1902-iki adó-lajstromok alapján állítsák össze. E törvénytelen in-tézkedés ellen egyedül módja a védekezésnek a ren-delet ridég visszautasítása, amit a közgyűlés egy-hangu lelkesedéssel határozatá emelt.

Végül a következő indítványt terjesztették be:

Mondja ki a közgyűlés, hogy 1886. évi XXI. t.-c. 19-20 szakaszai alapján utasítja a tanácsot, hogy sem az önkéntes állami adófözetést ne engedje elfogadni a város adóhivatala által, se a katonai szolgálatra önként jelentkezők besorozásához ne nyújtsön segédkezet.

Husz képviselő névszerint való szavazást kért, mire Kállay főispán elrendelte a szavazást. Ennek az eredménye az lett, hogy a hazafias indítványt 79 szó-val 39 ellenében, tehát 40 szótöbbséggel elfogadták.

Sentesről táviratozzák, hogy a városi képviselő-testület mai közgyűlésében 83 szavazattal 13 ellenében elhatározta, hogy a városi adóhivatalokat eltűtja az állami adópénzek beszécsésétől.

A vidék állásfoglalása

Nyiregyháza, szeptember 24.

Nyiregyháza város szabadalvüpartja ma tartott gyűlésében hozzájárult a debreczeni átirathoz. Elhatározta továbbá, hogy az orsz. szabadalvü-párt központjához intézendő feliratban az összes nemzeti követelmények kieszközölését hangsúlyozza.

S.-A.-Ujhely, szeptember 24.

Sátoraljayhely város képviselőtestülete az itteni függetlenségi pártnak indítványt, hogy a városi pénztár az ex-lex alatt az állami adók önkéntes befizetésének elfogadásától eltiltassék, heves vita után nagy szótöbbséggel elvetette és az indítvány felett napi-rendre tért.

Sopron, szeptember 24.

Sopron város gróf Szchenyi Emil főispán elnök-le alatt tartott közgyűlésén dr. Szilvássy Márton interpellált a multkori katonai tüntetések és az ezekkel kapcsolatos kihágások ügyében, hibáztatva azt, hogy a rendőrség megelző intézkedésekkel nem vette e-lyét a kihágásoknak. Dr. Nessel Károly rendőrfőkapitány válaszában hivatkozott arra, hogy preventive nem tud kellő hatással működni, mert nem rendelkezik titkos rendőrökkel és így kénytelen a kihágások büntetődésére való megtorlásra szorítkozni. A tüntető-k és ablakbeverők közül utólag sikerült nyolc egyén-nek személyét kinyomozni. Ezek közül háromat megbün-tettek, egyet fölmentettek és négyük ellen folyamata-ban van a büntetőföjárás. A tüntetések utóhatásának megszüntetésére a rendőrség a vasárnapi szolgálatot állandósította. A választ az interpelláló és a közgyű-lést tudomásul vették. Ellenzék részről tett indítványra a közgyűlés egyhangulag elhatározta, hogy kizárólag gazdasági érdekekre való hivatkozással kéri fogja a képviselőházat a hadügyminiszternek a katonai szolgálatot meghosszabbító rendelkezések hatályon kívül helyezésére.

Ki szövegezte a hadiparancsot.

Bécs, szeptember 24.

A Wiener Allg. Zeitung jelenti: Szemben azokkal a közleményekkel, amelyek azt állították, hogy báró Beck tábornagy, a vezérkar főnöke szövegezte a chlopyi hadiparancsot, jó for-rásból közölték, hogy báró Beck éppúgy, mint más magasrangú és illetékes katonai személyiségek, a hadiparancsot megjelenése előtt olvasta, azonban annak megszövegezésében ré-sze nem volt. Az ilyen iratok az ural-kodó utmutatásai szerint Bolfras tábornagy főhadsegéd szokta szövegezni, azután a közös hadügyminiszter és az illetékes katonai szemé-lyiségeknek elolvasás céljából megmutatják. Így történt a hadiparancsossal is, amelynek megszö-

vegezésére a vezérkari főnöknek a legcsekélyebb befolyása sem volt.

Los von Ungarn.

Bécs, szeptember 24.

As iparosok szabad szövetsége határozatilag kimondta, hogy habár a gazdasági különválás sok ipari ágira nézve káros, tekintettel Magyarország viselkedésére a katonai és a cukor-kérdésben, idejekorán meg kell tenni az előkészületeket a különválásra.

Bécs, szeptember 24.

As osztrák erdő- és mezőgazdasági központi szövetség ma ülést tartott, hogy megállapítsa az autonóm vámtarifai keretében érvényesülésre váró elveket. A gyűlésen sok képviselő volt jelen.

Lovag Hohenblum elnök kifejtette, hogy a túlfizetés a kiegyezés megszegését jelenti, amelyre az önálló vámtarifával kell választolni s abban Magyarországot olyan elbánásban kell részesíteni, mint bármely más idegen országot.

Dr. Baernreither szerint nem lehet azt egész határozottsággal állítani, hogy a surtaxe megszegése a vám- és kereskedelmi szövetségnek, de annyi bizonyos, hogy a tavasz óta semmi sem volt oly ártalmas, mint a felülfizetés, s abban igaza van az elnöknek, hogy ezzel túlcsoordult a pohár.

Kliemann hangsúlyozza, hogy végre jó volna, ha beváltónak azt a fenyegetést, hogy felbontjuk a vámközfösséget, mert ha mi nem tesszük meg, akkor megteszi Magyarország. (Felkiáltások: Ha nekik használna!)

Iro sürgöti az autonóm vámtarifa elkészítését s üdvözlöi az egyesületet érlely fellépéséért. Az elnök újból hangsúlyozza, hogy a surtaxe-val szemben állást kell foglalni.

Kaiser alelnök fejtegeti, hogy a vámszövetség megszegése következtében azonnal meg kell történnie a teljes különválásnak s ki kell dolgozni az önálló vámtarifát.

KÜLFÖLD

Az ujoncjavaslat a Reichsrathban.

Budapest, szeptember 24.

Koerber ur alaposan eszalodott számításaiiban, mert tegnapi galád kirohanása nem hozta meg a várt hatást: a csehek vigan obstruálnak tovább és megint Koerber az, akinek engednie kell. Az obstrukció folytán támadt nehézségek leküzdésére a lengyel-klub és a feudális nagybirtokosság parlamenti bizottsági fíradoznak, amelyek a csehekkel alkudozásba léptek. E követyítés első eredményeképp a képviselőház mai ülését több órára félbeszakították és ezalatt az elnök szalonjában a lengyelklub és a nagybirtokosság vezérleírjai tanácskoztak egy kompromisszum felől. A tanácskozás jelenvolt Koerber és Welsersheimb honvédelmi miniszteris. A kompromisszum-javaslat az, hogy Placek sürgösségi indítványára törvénynovella formájában kerüljön a ház elé, mely az ideí ujonclétszámot határozottan 59.000 emberben állapítaná meg. A tegnapi benyújtott ujoncmegajánlási törvény, amely feltételelesen 79.000 főnyi felemelt ujonclétszámot kér, e javaslat szerint elesnék. Ugy mondják, hogy Koerber és Welsersheimb még idegenkedik az ily kompromisszum elfogadásától, de kétségtelen, hogy csak addig, amíg meggyőződött róla, hogy a korona nem ellenzi a csehek követelését.

A helyzetet súlyosbítja, hogy a németek az ujoncjavaslat kérdésében is szembenállnak a csehekkel, bár lényegében egyet kívánnak: a régi ujonclétszám törvényhozási megállapítását minden föltétel nélkül. Koerbernek tehát, ha a csehek követelését teljesíti, könnyen a németekkel gyúlik meg a baja.

Bécs, szeptember 24.

Beérkezett Schreiter és társainak indítványa, melyben a kormányt felszólítják a Németországgal kötendő kereskedelmi szerződésekre irányuló tárgyalásokban a vámegegyezés megszeretésének útját egyengetni és gondoskodni a szerződési viszonyok az irányban minél előbb való átalakítására. Továbbá a ház asztalán fekszik Wolf és társainak indítványa, mely felszólítja a kormányt, hogy tegyen meg minden intézkedést a Magyarországgal való gazdaságiállítai viszony felbontására és különösen Ausztria autonóm vámtarifájának megteremtésére.

Pfaffinger, Kink és társai interpellációjokban, mely az új tarokok és tábortáborok csövei és lövegállományának anyagára vonatkozik, utalnak arra, hogy a közös hadügyminiszterium egy közlése szerint, melyet az a Skóda-művekhez intézett, úgy látszik, hogy elhatározták, hogy bronzot fognak alkalmazni az új ágyúkat oszanyaghoz, míg a lövegállományukat illetőleg még határozás nem történt. Interpelláltak azt

kérdik, hogy a bronz alkalmazása helyese és ha igen, tettek-e összehasonlító kísérleteket a bronz- és acélosüvek között? És ha ez nem történt volna meg, szándékozik-e a kormány a hadügyminiszteriumra oly értelemben hatni, hogy ilyen összehasonlító kísérletek a bronzosüvek végleges behozatala előtt megtörténjenek. Az interpellálók továbbá azt kérdik a kormánytól, hogyan tudja igazolni a bronznak alkalmazását, amidőn bizonyos, hogy a bronzosüvek anyagát külföldről kell beszerezni.

Baza képviselő a miniszterelnököt a keresztény lakosságnak Macedóniában való türbetelen állapota miatt és a Törökországnak az ellen irányuló pusztító hadjárata miatt interpellálja és utal arra, hogy a nagyhatalmak ehhez, a civilizált államoknak semmiképpen sem megeléelő háborúviseléshez hallgatnak és hallgatásukkal támogatják a török kormányt gyilkos eljárásában. Az interpelláció utal azon statisztikai jelentésre, hogy a macedón községekben, említettek hajléktalanul, a legnagyobb szükségben sanylenek és azt kérdi, mit szándékozik tenni a miniszterelnök, hogy ezen kegyetlenkedésnek útját állja és minden erejéből annak véget vessen.

A ház azután folytatja a sürgösségi indítványok tárgyalását.

Placek képviselő szól utolsónak és hangsúlyozza, hogy Derschata képviselő tegnap dezavualta párttársainak pár hét előtt történt kijelentését. A nyelvrendeletek megszüntetésénél nem törvényt kívántak, hanem egyszerűen obstruáltak. A hadügyminiszterium rendeleteinek visszavonására nincs törvényhozó lépésre szükség. Azonban úgy látszik, hogy a miniszterelnök a Reichsrathot tovább akarja visszatartani, mint azt eredetileg szándékolták és nyomást akar gyakorolni, hogy a lakosság és a legénység körében elégtelenség keletkezzék. Szólv a fenyegetett harmadévesek érdekében kéri sürgösségi indítványának elfogadását.

Gróf Pálffy képviselő kéri az ülések 5 órára való rögtöni felüggesztését. (Tiltakozás a nagynémetek soraiban.)

Stein az ülések csak három órára való megszakítását kéri.

Pálffy indítványát nagy többséggel elfogadják és az ülést 11 órakor megszakítják.

Zacek alelnök 5 óra 15 perokor nyitja meg a felfüggesztett ülést és miután Malik képviselő lemondott az öt megillető végszóról, Klofac képviselőnek adja a szót.

Klofac végzavát cseh nyelven kezdi, ma'd némelül folytatva, kifejti pártjának katonai követelését, valamint azt, hogy a modern hadsereg jószág és használhatóság a jelen korban csak annak nemzeti alapra való fektetésén és demokratizálásán következhetik. A hadsereg a népek integráns alkotó része kell hogy maradjon. Szólv követeli a csapatok elhelyezésében a cseh terület tekintetbevételét. A területen belül, továbbá a hadsereg nemzetiségek szerint osztandó meg. Az önálló cseh csapatteknél a vezényszó cseh legyen. Azon tisztek, kiknek csapatai németnyelvűek, melyeknek hadkiegészítő kerületei a cseh korona országán belül vannak, kell hogy csehül beszélni tudjanak. A honvédség és csendőrségnek e követelések haladéktalanul kérésztüendők. A többi csapatoknál átmeneti idő állapítandó meg. A felső parancsnoksággal és a más nyelvű csapatteknél való érintkezés érdekében minden cseh tiszet érte a német nyelvet, valamiképpen minden német tisztek legalább egy szlav nyelvet kell beszélnie. A belső szolgálat nyelvének a cseh csapatteknél németnek kell lennie. A szólv által előterjesztett további követelések között van a német jelentkezésnek az ellenőrzőszemleken, továbbá a legmasabb királyi kizíratos német nyelven való szerkesztésének kiküszöbölése, és a cseh korona országai cimerének alkalmazása a cseh csapatok zászlóin, a cseheknek kizárólag cseh csapatokba való besorozása, a cseh nyelv és történelemnek ápolása a katonai iskolákban, biztosítása az ügyes altisztek tisztekké való előléptetésnek, a két éves szolgálat behozatal, az utolsó fegyvergyakorlat törése stb. Végül nem szabad a katonaságot rendőri szolgálatra alkalmazni a munkásság ellen nemzeti jellegű tüntetéseknel. Szólv kijelenti, hogy a cseh nemzet engedetlensége véget ért. Csak volna husz nemzeti szocialis képviselő a Házban, készen volna az obstrukció. Ha megvalósítják azon fenyegetést, hogy a harmadévesek tovább szolgálnak, akkor a katonák oly katonaelenések lesznek, mint a hogy azt kell, hogy párta kívánja. Ahogy a megakornak engedetlenségeket tettek, úgy kell majd a csehekkel is beszélni. Majd szólv a cseh nagybirtokosok ellen fordul, kik a németekkel és a német kormánnyal tartanak és fejtegetéséit cseh nyelven folytatja. Majd a következőkkel fejezi be beszédét: Tegyenek a cseh képviselők, amit akarnak, nemzetünk széles ellenzéki érzelmű. (Tetszés a cseh radikálisok soraiban.)

Dr. Zacek alelnök Klofac képviselőt báró Beck tábornagynagy ellen irányuló nyilatkozata miatt rendroztatja. Kathrein képviselő tekintettel az idő előrehaladt voltára, az ülést bezárását indítványozta. Indítványt nagy többséggel elfogadják a szocialdemokraták titatkozás dacára. Az alelnök a következő ülést holnap délelőtt 11 órára tűzi ki. Az ülést vége este 7/6 órakor.

Bécs, szeptember 24.

Egész nap folytak a tárgyalások németek és csehek közt, de megegyezés nem jött létre. A németek erősen fogadkoznak, hogy nem szavazák meg a Placek-féle sürgös indítványt, mert nem tűrik a csehek claudiumi jármát. A pártelnökök konferenciáján is megmaradtak az álláspontjukon a németek és elvetették a konzervatív nagybirtokosok közvetítő indítványát.

A német pártok el vannak keseredve, mert a kormány tegnap velük szemben még határozottan ragaszkodott a felemelt ujonclétszámhoz, ma pedig a jobboldalnak engedélyt tett, amennyiben hajlandó a csehek indítványához alkalmazkodni és beérni a régi ujonclétszámmal.

A német pártok végrehajtó-bizottsága holnap délelőtt ülést fog tartani, amelyen a kompromisszum-javaslatok lesznek napirenden.

Ha a megegyezés meghiusul, akkor a csehek kénytelenek lesznek szint vallani s vagy elfogadják a német pártok álláspontját, vagy megkezdik az obstrukciót.

A macedóniai forrongás.

Budapest, szeptember 24.

Római kormánykörökből kiszivárgó hír szerint a hatalmaknak a Balkánon való beavatkozása küszöbön áll. A beavatkozásban Ausztria-Magyarország, Oroszország, Olaszország, Anglia, Franciaország és az Egyesült-Államok vennének részt. A beavatkozás talán eddig már meg is lett volna, ha Németországot is rábírták volna a csatlakozásra. Mivel azonban Németország még mindig vonakodik (s előreláthatólag nem is fog csatlakozni, mert a szultánnal való 70 viszonyt ön akarja tartani), a beavatkozás ö nélküle lesz meg. A beavatkozást egy a portához s Bulgáriához intézendő ultimátum fogja megelőzni, amelyet a hajóhadak fölvonulata fog nyomatékossabbá tenni. A hajóhadak a különböző török kikötőkben fognak állást foglalni, de parancsnokuk egy ember lesz és pedig valószínűleg az angol tengernagy. Az egész európai flotta mintegy 35-40 hadihajóból állana, amely egyszerre több ezer főnyi haderőt szállíthatna partra, a megfelelő tüzérséggel együtt. Maga az olasz flotta 2000 katonát és hat üteg tüzérséget szolgáltathatna. Hogy a csapatok hol szállanak partra, azt annak idején a tengernagyok döntenék el. A beavatkozás elhuzódásának különben van még egy oka is; és pedig az, hogy a hatalmak meg akarnak győződni róla vajjon, nem szűnik-e meg a macedón felkelés beavatkozás nélkül is?

Konstantinápoly, szeptember 24.

Azon hirt, hogy Szarajfov Monasztírnál elesett, eddig sem a porta, sem a konzulok táviratai meg nem erősítik.

Konstantinápoly, szeptember 24.

Gruics szerb követ tegnap kormánya nevében írásbeli nyilatkozatot intézett a nagyvezérhez, mely azt mondja, hogy Szerbia a macedón-kérdés felmerülése óta arra szorított, hogy bevárja azon feladat eredményét, melyet Ausztria-Magyarország és Oroszország a reformokat illetőleg tűzött ki magának és hogy szerb területen bandáknak alakulását azon célból, hogy azok a határt átlépjék, eddig sem türte meg és ezután sem fogja tűrni. A nyilatkozat tagadja a Bulgáriával bármint közös eljárásra vonatkozó megegyezést és azon kérészt tartalmazza, hogy a török csapatok basibozukokat és albanokat, kik a határ csendjét zavarni merik, hívják vissza. A nagyvezér megelégedésének adott kifejezést és kijelentette, hogy a basibozukok és albanok visszavonására vonatkozó parancsok már folyamatban vannak. Azonkívül megígéri a csapatok visszavonását.

Konstantinápoly, szeptember 24.

Mértékadó török körök határozottan tagadják, hogy a legutolsó minisztérium a Bulgária ellen való háború kérdést tárgyalta és két kis-ázsiai hadtest mozgósítását határozta volna el. A portának egyáltalán nincsenek háború szándékai. Csupán a 4-5000 macedón (más hírek szerint, melyek azonban túlzottnak tetszenek 20.000 is.) Küszöndül vidéki tömörülése, kik bandamozgalomra és határátlépésre készülnek, tette szükségessé két kis-ázsiai hadosztály mozgósításának előkészítését, melyek azonban egyelőre tartalékban maradnak kiegészítő területükön.

Fétervá, szeptember 24.

A macedón kérdésben közzétett kormánykommüniké mindenekelőtt arra utal, hogy a két barátságos monarchia, Oroszország és Ausztria-Magyarország kormányai részéről a három török tartományt illetőleg a szultán elől terjesztett reformtervezet és a két hatalom diplomáciai képviselői által Bulgária és Szerbia kormányainál tett megfelelő felszólalások a szignatárius hatalmak szimpatiajával és támogatásával találkoztak és hogy ezeket a lépéseket kezdetben siker kísérte. A kommuniké ezután így folytatja:

— **A udvar köréből.** Lipót bajor herceg, a király veje tegnap szűkebb kíséretével Visegrádra érkezett s egész nap vadászott az ottani erdőségekben. A herceg fia, Konrád herceg szintén Magyarországra jön Münchenből s egyenesen Gödöllőre megy, ahol Ferdinánd toscanai nagyherceggel vadászni fog. Lipót herceg ma este megy Gödöllőre s több napot tölt ott. A toscanai nagyherceg báró Lilién őrnagy szolgálatot-tévő kamarás társaságában még pár hetet tölt a gödöllői kastélyban.

— **Kitüntetés.** Amini értesülünk, a király dr. Hollán Sándor miniszteri titkárnak buzgó szolgálatai elismerésül a Ferenc József-rend lovagkeresztjét adományozta. A kereskedelemügyi minisztériumban a minisztérium s rokonszenves tagjának legelső kitüntetését általános megelégedéssel fogadták.

— **Behring a tuberkulózisról.** Behring tanár egy német orvosi folyóiratban hosszabb cikket közölt a tüdővész keletkezéséről és a legyőzésére irányuló törekvésekről. Szerinte a tüdővész előfordítása az a tej, melylyel a csecsemő táplálkozik. Ennek magyarázata az, hogy a csecsemő emésztő szervei minosek oly módon megvédve, hogy az inficiált anyagok be ne hatolhassanak a szövetnedvekbe. Saját kutatásai — ugymond Behring — arról győzték meg, hogy a tuberkulózis elleni harcot a beoltás fogja egykor diadala juttatni. Meg van győződés, hogy élő és relative ártalmatlan tuberkulózis mértegek beoltásával az embert is immunissá lehet tenni a rettenetes betegség ellen. De hogy mikor fogják ezt az anyagot kellőképpen előállítani és kellő módon az emberi szervezetbe vezetni tudni, az a jövő titka. Ha reménye nem csalja meg és a jól immunizált tehének teje olyan védőanyagokat tartalmaz, melyek átvihetők az emberre, akkor talán nemcsak nagy és örvendetes fordulat áll be a tüdővész ellen folytatott harcban.

— **Nemesi előnév.** A király, mint a hivatalos lap mai száma jelenti, dr. Bodnár Sándor tiszteletbeli megyei főorvos tisztelői lakosnak, valamint törvényes utódainak régi magyar nemességüképségben tartásával a bemutatott címet és az *assalái* előnevet adományozta.

— **Deák Ferenc emlékezete.** A közoktatásügyi miniszter e hó elsején rendeletet adott ki, melynek értelmében az ország összes iskoláiban ünnepet tartanak október 17-én, Deák Ferenc születésének századik évfordulóján. A miniszteri rendelet alapján most a székesfőváros tanácsa is kiadta az utasítást a községi iskolák igazgatóinak az ünnep megtartása tárgyában. Az utasítás szerint az összes középiskolákban, a felső kereskedelmi, polgári és elemi iskolákban lesznek ünnepek, amelyeken részt vesz a tanári kar és az ifjuság. Az ünnepet az intézők dísz- vagy tornateremben tartják és a műsoron szereplnie kell a Szózatnak, a Himnusznek és egy tanár által mondandó emlékbeszédnek. A rendezésre vonatkozó előkészületeket a főváros összes iskoláiban megkezdették.

— **A Nemzeti Színház kegyelete.** Kisfaludy Sándor emlékére, melyet hétfőn helyeztek el ünnepélyesen a Nemzeti Múzeum kertjében, tegnap a Nemzeti Színház tagjai díszkoronázták. A koszorút Somló Sándor igazgató szép beszéd kíséretében tette le az emlékre.

— **Tisza István és a szocializmus.** Nagyváradról jelentik, hogy az ottani protestáns irodalmi társaság ma díszgyűlést tartott az új evangélikus templomban. A gyűlésen nagy és előkelő közönség jelent meg. Ott voltak többek között: Hegedűs Sándor, Antal Gábor és Zelenka Pál püspökök, Zsitvinsky Mihály államtitkár, báró Bánffy Dezső, gróf Tisza István, gróf Dégenfeld József és még sokan. Hegedűs Sándor nyitotta meg az ülést. Az irodalmi társaság — ugymond — nagy munkát végez, mikor az evangélikumi elveket nemcsak terjeszti, hanem vonzóvá is teszi. Minél pazarabbul osztják azokat, annál több jut mindenkinek. Látjuk, hogy mennél jobban kutadják (az evangélikumi elveket, annál melegebbé teszik azokat. Kulathat a tudomány bármely alapon, munkája végén mégis az evangélikumi elvekhez jut. A tudomány önelé, de nem lehet földadata, hogy romboló hatással lépjen föl a vallás és erkölcs ellen. Hangzott, hogy óriás földadatok várnak a társaságra s ennek megfelelő legyen a tagok áldozatkészsége is. Beszédét nagy élénkséggel fogadták. Ezután gróf Tisza István tartott érdekes felolvasást a *Kereseténységéről és a szocializmusról*.

Felolvasásában élesen kikezdte a szocialista igaztót ellen. Utalt arra, hogy a szellemi áramlatok, amelyek a külföldön dominálnak, hazánkban csak hullámokat vetnek. Így vagyunk a szocializmussal is és ez az oka, hogy nálunk még oly kevésbé foglalkoznak e kérdéssel. A magyarországi szocializmus onnan ered, hogy a nagy földmunkák befejezése után a munkások kereset nélkül maradtak s a munkaadó és munkás viszonya nem volt rendezve. A kereseti viszonyokban bekövetkezett nehézségeket nivellálta az élet s a munkaadó és munkás viszonyát szabályozta a törvényhozás. De a lelkek forrongása megmaradt s a forrongó nép természetén talaj a szocialista igaztók-nak, akik nem osztályos társai a népeknek, hanem a társadalom félművei, züllésnek indult alakjai, akik az

igaztatót kereseti forrással használják föl. Rokonszenvet ez a mozgalom nem érdemel, mert az igazi szocializmus nevet csak bitorolják Azután fejtegette, hogy a tágabb értelemben vett szocializmus fogalom alá minden törekvés beletér, amely az alsó néposztályok sorsán javítani iparkodik. Ez a törekvés a XIX. század legnagyobb dicsősége. Ma már általános az a fölfogás, hogy az egyes ember értékét minden sorában meg kell becsülni. Krisztus tanítása csak e fölfogással érvényesül igazán. Az egyház megszerezte a lelki hatalmat, irányt szabott a műveltségnek, de megfelekedett a teletarati szeszterelőt. Ezen kell segíteni. A humanizmusnak keresztény fölfogással és Isten előtt való leborulással kell érvényesülnie. Az egyház-nak tehát foglalkoznia kell a szocializmussal és egy-sítenie kell azt a vallás igazságával. A mai gazdasági rendszer keretében is lehet javítani a munkás sorsát, de első sorban erkölcsi és szellemi felszólítást kell emelni. Az államnak, de első sorban a társadalomnak földadata a munkás helyzetének javítása Krisztus szolgálói vagyunk mindnyájan, ugymond, s Krisztus szolgáinak kötelessége, hogy ott legyenek a szegény ember mellett minden bajában.

Hosszas tapsal és éljenzéssel fogadta a közönség gróf Tisza István beszédét, majd Ballagi Géza olvasott föl a szabadulvi egyházpolitikai eredményei a XIX. században címmel, amivel a diszközgyűlés véget ért.

— **A kihívás.** A Struchly-Zohny-affér fejlődik, s megy a maga előre is várt útján. Az ügy előzményeit mai lapunkban írtuk meg. Lovag zohny Viktor Párpáról nyilatkozatot küldött be hozzánk, amelyben Struchly pozsonyi százados lekezelési meg magyarellenes gyalázkodásáért. Mint pápai tudósítónk táviratozza, Struchly százados már elküldte segédeit Pápara, hogy provokálják Zohnyot. A segítők ma délben egy órákor érkeztek meg és a kihívás már megtörtént.

— **Az államférfi.** Egyik buzgó külmunkatársunk nagy örömmel rohant be ma hozzánk. Mi jót hozott? — kérdeztük barátságunkat. — Egyik legkiválóbb államférfunkat sikerült a helyzetről meginterjúvolni, felele örömtől sugárzó arccal és átnyújtotta a párbeszédet, amely bizonyára nagy leütünést fog a politikai világban kelteni. Ime:

Asz interjúvoló: Szeretném megtudni, hogy mi a nézete a helyzetről.

Asz államférfi: A helyzet komoly (nyomatékkal), nagyon komoly. Sőt azt merném mondani, hogy rendkívül komoly.

Asz interjúvoló: Lehetséges-e olyan megoldást találni, mely minden pártot kielégít?

Asz államférfi: Erre nem felelhetek önnek sem igennel, sem azzal, hogy „nem tudom“, mert az utóbbi kijelentést elvből nem tetsem soha.

Asz interjúvoló: Véleménye szerint, melyek az elsősorban és okvetlenül megteendő lépések?

Asz államférfi: (hosszas gondolkodás után, határozottan): Igen!

Asz interjúvoló: Komoly konfliktusok várhatók-e, vagy el lehet-e még a dolgot békésen intézni?

Asz államférfi: Azt hiszem, hogy a válság lefolyása után, erre a kérdésre a legkimerítőbb felelettel fogok szolgálni.

Interjúvoló: És mi az ön személyes véleménye a legelőkelőbb kérdésekről?

Asz államférfi: Sokat gondolkoztam róluk és végső konkluzióként, írja meg olvasóinak, hogy bárholgy düljön el az ügy, az eredmény vagy mindenképp ki fog elégíteni, vagy legalább is némelyeket, sőt megeshetik az is, hogy senkit!

— **A hadnagy ur az aszfalton.** Bécsből jelentik, hogy amikor dr. Friedländer Frigyes orvos felesége pár nappal ezelőtt késő este hazafelé igyekezett a testvérelével az Aiser-uton egy kaszárnya előtt rászólt egy hadnagy:

— Milyen színjárdj gyerek!

Friedländernek, akinek nem tetszett a hadnagy ur tolokodó kedveskedése, odaszólt neki:

— Közönséges fráter!

Az asszony — akit erre a hadnagy ujjabb sértéssel illetett — sírva érkezett haza s epanaszolta a dolgot férjének, aki, hogy a hadnagy nevet megtudja, fölmentést tett a téparancsnokságnak. Megállapították, hogy Machold József I. bosnyákeroldbeli hadnagy tette a megjegyzést fél. Friedländer feleségére. A tiszt ellen Friedländer fölmentésére becsület-ügyi eljárás indítottak. Machold pedig Friedländer és felesége ellen a *közönséges fráter* kifejezés miatt adott be panaszt. A járásbíróság tárgyalásán Friedländernek beismerete, hogy közönséges fráternek nevezte a hadnagyot, de kijelentette, hogy a hadnagy erre sértő megjegyzést tett, amelyet az őt kísérő testvére is hallott. Ezzel szemben Machold József testvére, Machold Frigyes hadnagy kijelentette, hogy ő tette meg a sértő megjegyzést. A bíróság Friedländer fölmentelte, mert a bíróság nézete szerint jogszert fölmentést a hadnagy ellen, de feleségét háza korona pénzbírságra ítélték el. A bíróság kimondta, hogy a *színjárdj* gyerek kifejezés ugyan nagyon tapintatlan volt urnőnyöggel szemben, de becsületét nem érinti, a sértő megjegyzést pedig nem a panaszos, hanem testvérbátyja tette.

— **Halálhír.** Ötveny Haffler Ferencné, született Kollarits; Korbába e hó 23-án rövid szenvedés után 85 éves korában Budapesten meghalt.

— **Takács Zoltán mesterember lett.** Takács Zoltán Szegeden a Csillag-börtönben tli le az őt esztendő, amit pénzhamisításért mért ki rá a törvényszék. Egy ideig nem tartozott a legteremesebb rabok közé. Mődotok kutattott arra, hogy hogyan szabaduljon ki a börtön falai közül. Örültséget simulált, most nemrégiben pedig olyan jelesen markirozta a halálos betegséget, hogy el is terjedt a hír a sajtóban, hogy már nem sok ideje van hátra e földi világon. Egyszer azonban megmondotta magát s meggyővült. Arra a börtön igazgatója beosztotta a szuszterműhelybe s ez idő szerint fűtőrézve varrja a topánkát a hajdani demagóg. Megjött az étvágya is s nincs kizárva, hogy tisztességes mesterember lesz belőle, mire kiszabadul.

— **Feszty Béla öngyilkossági kísérlete.** Általános részvételt keltett ma délelőtt a fővárosban az a hír, hogy Feszty Béa, az udvardi kerület szabadulvi-párti képviselője öngyilkossági kísérletet követett el a Kerepesi-uton lévő Adria-szállóiban. Feszty Béla tegnap este érkezett Ó-Gyalláról a fővárosba. Vele jött apósa, Csépy Dániel komáromi ügyvéd is. A pályaudvarról egyenesen az Adria-szállóba hajtottak, ahol a második emeleten béretek szobát. Csépynek az volt a szándéka, hogy vejét, aki veszedelmes neurasteniában szenved, itt a fővárosban valamelyik hideggyógyintézetben helyezze el. Az este korán nyugalomra tértek, de nem tudtak aludni. Reggel a szálloda kávéházában reggeliztek. Csépy közben rövid időre magára hagyta vejét, Feszty Bélát, aki rögtön otthagya a kávéházat és felsietett a szobájába. Mikor Csépy Dezső visszatért, már nem találta ott vejét a kávéházban. Felsietett hát a szobába, amelynek ajtaját zárva találta. Megzörgette az ajtót és bekialtott a szobába, de nem kapott választ, a helyett fájdalom hűrgés hangzott ki. A szálló cselédsége feltörte az ajtót. Feszty Béla a padlón hevert: fejéből és melléből patakzott a vér. Elhivatták a mentőket, akik a sebesültet a Röküskőházba vitték. Megállapították, hogy az életunt képviselő négyezer lőtt magára: két golyó a fejébe, kettő a mellébe furdott. Bár állapotja nagyon súlyos, van rá reményesség, hogy gyógyuljon. Feszty Béla nem hagyott hátra levelet, de családja jól tudja, hogy idegébaja miatt követte el az öngyilkos kísérletet. Ma délben megérkezett Ó Gyalláról a felesége is, aki most férje betegsége miatt idejött. Delután sok képviselő látogatta meg a kórházban Fesztyt, de az orvosok családján kívül senkit sem engednek hozzá.

— **Emlek a Rákóczi-kiallításról.** Csinos kiállítás emlékkönyvecské jelent meg a kassai Rákóczi ereklyekiallításról Kassán Nyulási Béla kiadásában. A könyvecské egy csomó fényképet tartalmaz a kiállítás összes főemberekről és tárgyakról. Meg van benne II. Rákóczi Ferencnek és feleségének, Bercsényi Miklósnak és feleségének sikerült arcképei, a kurucszoba Rákóczi bőséjével, a legyvertem, gróf Zichy Jenő kiallított termékek. Rákóczi wener-neustadi börtönének stb. jól sikerült fényképek. Az érdekes fénykép-album egy koronáért kapható Nyulási Béánál, Kassa, Fő-utca 12.

— **Tüntetések.** A mai nap nem mult el kisebbrendű utcai demonstrációk nélkül, amelyeknek azonban semmi jelentőségük nem volt. A rendőrség nagy eőköszületeket tett az esetleges tüntetések megakadályozására s a Kerepesi-ut közönsége egész delután győnyörködhetett a lovas- és gyalogság rendőrcsapatok felvonulásában. A képviselőház előtt az ülés tartama alatt történt csoportosulásoktól eltekintve, több helyen volt még az est folyamán kisebbrendű tüntetés. Az egyetem aulájából — amelynek kapuit a rektor bezáratta — egy csomó diák a Kossuth-Lajos-utóba vonult s ott a Nemzeti Kaszinó előtt megkezdte szokott esti sétáját. Báró Splényi Ödön rendőrtanácsos várta a kaszinó előtt a tüntető csoportot egy sereg rendőrrel: beavatkozásra azonban nem került a sor, mert a diákok Splényi felszólításra szétesőztek. A szabadulvi klub helyisége előtt is összeverődött este fel egy 80-100 főből álló kisebb csoport s Hédervárt abcongolta egy darabig, amint azonban egy szakasz rendőr kivonult, ez a csoport is elszéledt. Rendőri beavatkozásra sehol sem volt szükség s esti nyolc óra tájban már mindenütt csendes volt az utca.

— **Sikkasztás egy árvasszéknél.** Győrből táviratozzák: A beügyminisztériumnak a győrmegyei árvapénztári számadások megvizsgálására kiküldött szakemberei vizsgálatuk folyamán körülbelül 14000 koronás sikkasztást állapítottak meg. A sikkasztó Grabler Jenő volt pénztári könyvelő, majd ellenőr. ki most rendelkezési állományban a győri pénzügyigazgatóság számvétségéhez volt berendelve. Grabler beismerete a sikkasztást, melyet hétfő éven át folytatott oly módon, hogy az árvapénztár adóaitól pénzt szedett be, melyet elkütyvelt, de a saját céljaira fordított. Beismerése szerint 12-14.000 koronát sikkasztott. Grabler letartóztatott. A miniszteri vizsgálatbiztosok még folytatják a pénztári könyvek vizsgálatát, hogy a mérlegben mutatkozó 90.000 korona különbözet okait kiderítsék.

— A József-kürti merénylet. A rendőrség összes detektívjei minden irányban nyomozták azt a vakmerő merénylet, aki tegnap a József-kürt 14. számú házban lövőtűzbe keverte Boda István pénzeszevelőhordót. A merényletnek teljesen nyoma vészett, most már csak abban bízunk, hogy a merénylet ruhája fogja elárulni, amely tele lehet vérről. A rendőrségen Bónis István rendőrfelügyelő egész sereg tanult halgatott már ki, akik valamennyien azt vallják, hogy látták a gyilkos menekülését, de nem tudta senki, hogy mi történt és így nem is lődöztek. Egy Deuts Miklós nevű oseresep a merénylet reggelén a József-kürt 12. számú ház előtt látott ácsorogni egy embert. Mivel abban a házban pár hét előtt betérés volt, gyanussá vált az ácsorogó ember. Megfigyelte és látta, hogy amikor Boda levélhordó a 14. számú házba ment, a gyanús ember is utána sompolygott. Az éjszaka a Hazám-kávéházban egy embert kísértek a rendőrségre, akinek a viselkedése gyanús volt a detektívek előtt. A főkapitányságon azután kiderült, hogy ártatlan. Ma egész halom levél érkezett a főkapitányságra, amelyben össze-vissza jelentik, hogy hol látták a merénylet. Az egyik levélíró azt mondja, hogy látott egy embert, aki az össeközött vasúti hidról egy postás-táskát dobott a Dunába. Boda állapota ma már jobbra fordult és orvosai azt hiszik, hogy megmenthetik az életnek.

— Kirabolt vonat. Portlandból (Oregon) tévirozók: Négy álaros férfi innét keletre 21 mérföldnyire feltartóztatva az Oregon Railway and Navigation Company gyorsvonatát. A rablók kényszerítették a mozdonyvezetőt, hogy velük menjen és a podgyász-kocsit, amelyet tévesen a postakocsinak tartottak, dinamittal felrobantottak. Egy vasúti hivatalnok rájuk lőtt és megölte az egyik rablót. A többi zsákmány nélkül elmenekült. Egy szerencsétlen véletlen folytán a mozdonyvezető is egy kővé által halálosan megsebesült.

— Magyarok a pápánál. Az október 5-én induló római zarandoklat igen kedvező körülmények között érkezik az örök városba. Mária X. Pius trónra lépett, ez az első zarandoklat, mely a Vatikánban megjelenik és magában Rómában is nagy érdeklődéssel tekintenek a magyarok fogadtatásá elé. Általános a vélemény, hogy a Szentaty, a ki mindenik olyan közvetlen egyszerűséggel érintkezik, különös figyelemmel fogadja majd a magyarok bódóatát. A rendezésnek Aquaderni gróffal, a zarandoklatok római nagybiztoságának elnökével történt megállapodása folytán módában van, hogy a jelentkezőkkel az indulás előtt való napig, vagyis október 4-ig is elfogadhatja. A részvételt díja a gyorsvonat II-ik osztályába teljes ellátással együtt 190 korona. Az utazás technikai és turisztikai ügyeit az *Allamvasutak Menetjegyjárási Intézi.* (Vigadó-ter 1.), ahol részletes prospectus is kapható. A menetjegyjárási a római zarandoklatok kapcsolatosan *Nápolyba* is rendez kirándulást, a melyre a résztvevni kívánók Rómában is jelentkezhetnek.

— A Márton-utcai dráma. *Walliss Gyula* géplakatos, aki tegnap a Márton-utóban rálőtt a feleségére s a kis fiára. Ma reggel Récezy-tanár klinikáján meghalt. Feleségének, *Jung Erzsébetnek* és 9 éves *Fista* nevű fiának állapota életveszélyes. Ők is aligha maradnak életben.

— Elvesztett patkoló-szerszám. *Bugyi Miklós* kocsis, aki tegnap *Schnell* Ferenc kocsiját hajtotta a fővárosban, a nyugati pályaudvartól az Andrássy-utig elvesztette a kocsijáról a lópatkoló szerzámot. Kéri a becsületos megtalálót, hogy az elvesztett tárgyat megfelelő jutalom fejében adja neki vissza az új versenyistálló-telepen (Külső-Kerepesi-ut).

— A osztályos-korát huzása. Az osztályos-játék mai húzásán *húsz ezer koronát* nyert a 27805 számú sorsjegy; *tíz ezer koronát* 105632 60824; *öt ezer koronát* 94051 95383 109924 65063; *kétezer koronát* 38345 19791 10263 15549 60811 84588 45712 69886 503 97214 5136 107184 10128 109443 24283 80315 59213 16054 15787 91241 60443 81822 69708 6705 27185; *ezer koronát* 97328 30728 21033 47519 13773 11956 5796 63083 41724 28865 954 55314 38968 7873 51232 57475 19959 9689 5528 59583 12726 11299 63397 78397 76396 8417 8189 24271 74986 62866 55437 32699 105655 78882 74899 78061 15997 10484 39188 92252 43164 101771 51874 69952 85888 67568 35897 104618; *öt száz koronát* 91499 18956 102449 42952 42423 84066 100519 87392 86613 60001 79788 63845 11951 99819 13166 91986 67403 50054 79053 94869 24922 63855 45 03 52014 48734 61911 89717 73877 57139 1235 19466 8104 97115 65005 50781 82519 164996 92375 90951 61717 76711 10730 29815 14178 38047 59328 1249 77368 23177 160861 17247 57201 61742 376 44388 23451 1181 69748 94211 60291 46821 74692 93885 3252 27287 94684 63702 74873 46445 32340 44563 100256.

FŐVÁROS

(*) A fővárosi közgyűlés. Budapest székes-fővárosi közigazgatási bizottsága ma délután közgyűlést tartott *Márkus József* főpolgármester elnöklése mellett. Az elnök tudatta, hogy *Seabó M. Ferenc* bizottsági tag indítványt terjesztett be, amelyben előadja, hogy a Sárosfürdő vizet nem tartja elegendőnek arra, hogy ahhoz nagyszabású épületeket emeljenek s ennél fogva azt kéri, hogy az építkezések megke-

dése előtt végezzenek a forrásoknál talajfúrásokat. Az indítványt kiadta a közgyűlés a tanácsnak. A székes-fővárosnál alkalmazásban levő munkásoknak betegségére való biztosítása tárgyában köztű szerződést a budapesti kerületi betegségügyi pénztárral az év végéig meghosszabbították. Fölveszik az általános szabályozás-tervezetbe a IV. kerületi Kaplony-utósnak meghosszabbítását a Múzeum-körútra, akként, hogy az utat a Magyar-utóca, illetőleg a Múzeum-körút merőleges irányban vezessék. A tanács annak idején kimondotta, hogy a központi vásárostermekben ipar-cikket, július 1-től kezdve, csak délután 1 óráig lehet árúítani; ez ellen az iparicikl-árusok föllebeztek, a közgyűlés azonban elutasította őket. Kimondotta a közgyűlés, hogy a *szűret a III. kerületben szeptember 28-tól fogva kezdődik, a többi kerületben pedig október 1-én.* Tudomásul vette a közgyűlés a belügy-miniszternek azt a leiratát, amelyben tudatja, hogy nem járul hozzá ahoz, hogy a számvérvői állást, a számvérvőség újjászervezéséig ne állítsák be, mert nem tartja célszerűnek, hogy az ilyen fontos állás betöltése bizonytalan időre elmaradjon. A közgyűlés fölhívta a tanácsot, hogy az állás betöltése iránt tegye meg az intézkedéseket.

Föllebezések és nyugdíj ügyek elintézése után a közgyűlés véget ért.

SZÍNHÁZ, ZENE

** **Nemzeti Színház.** A mai este nagy közönsége annak a bizonyos volt, hogy *Maeterlinck Monna Vannája* semmin sem vesztett roppant vonzó erejéből és erős pozícióját meg fogja tartani az új színházi évad játérendjén is. Ma harminchatodszor került színpadra, ugyanazokkal a szereplőkkel, akik a szenzációs darabot diadalra vitték. Beesvagyunk nem lankadt. A rendkívül feladattal szemben ma is rendkívül erőfeszítésre képesek. Ennek tulajdonítjuk, hogy a közönség érdeklődésében sem áll be hanyatlás. *Márkus Emilia* érdekes, izgalgó, mélyen poétikus Vannája éppen úgy hatott ma este is, mint *Mihályfi Guidója Beregi Prinszivalleja* és *Gál* nagyszerű *Öreg Marooja*, a legfinomabb, legstilszerűbb alakítás, amit ebben a nemban magyar színész valaha produkált.

** **Vigsszínház.** (*Bemutató-est.*) A *Vigsszínház* ma este három egyfelvonásos darabot mutatott be. Első volt a sorban *Zboray Aladárnak Lia* című drámai apróság, melyet szerzője mesének keresztelt. A mesék romantikus és absztrakt világába is vezetí nézőjét a fiatal magyar szerző: éjjidőn a vágy és a szerelem látogat meg egy lilom-lánykát s miután ezek felhevítették a fantáziáját és felgyújtották a vért, nyomukban jön egy ifjú vándor, aki letérí a lilomot. A *Maeterlinck* ismert szimbolizmusának hatása alatt készült apróságban sok méla poézis van s lendületes, színes nyelven van írva. A *Vágy, Szeretlem* és *Vándor* hármas alakját *Tanay* játszotta nemes egyszerűséggel, míg a lilom-lányt *Varsányi Irén* adta sok finomsággal. A poétikus kis darabot nagy figyelemmel hallgatta és tetszéssel fogadta a közönség, mely a két szereplőt és a szerzőt többször hívta a lámpák elébe. *Liahoz Kón László*, a *Vigsszínház* jeles karmestere, néhány hangulatos zene-számot írt.

Ezután következett a bemutató-est — szenzációja: *André de Lordenak Pos Edgár* elbeszélése nyomán írt, egyfelvonásos drámája, *A igazgató ur.* Aki ismeri *Pos* irodalmi egyéniségét, az eleve tisztában lehetett az iránt, hogy valami extravaganz színpadirodalmi osemegében lesz része. S a *Système de dr. Goudron* az, még pedig a szó legteljesebb, vagy ha úgy tesszük, legerősebb értelmében. A dekadens irodalomnak ez a hatása nem egyéb, mint a színpadra vitt pszichopathiának egy rendkívül izgalmas fejezete. Két újságíró látogatást tesz egy elmegyógyintézetben, melynek szomorúan borzalmas látói éppen valamilyen a látogatás előtt fellázadtak az ápolók ellen s szabadára tombolnak. A két újságíró persze nem tud erről semmit s a legelső elmebetegnek, egy Goudron nevű örlütnék, átadják az intézet igazgatójának szóló ajánlólevelüket. Goudron felbonja a levelet és magamagát mondja az intézet igazgatójának. A két újságíró gyantlanul leül az örlütnék szemben. Goudron beszélni kezd nekik az ő rendszeréről, melylyel az elmebetegeket meg lehet gyógyítani, közben bemeget a mellékzobába s megfojtja az intézet valódi igazgatóját. Közben nyílik egy másik ajtó s bejön négy elmebeteg társa, két férfi és két nő, s az újságírók, akik egy darabig tévedésben voltak, rájönnek, hogy örlütnékel van dolguk. Mindegyik a maga szerencsétlen rögeszméjével áll elő, ami izgalmassá kezd tenni a helyzetet. Közben szóháboru tör ki, ami az örlütnékre tudvalegőleg izgaló hatással van, a szerencsétlen bolondok elkezdnek tombolni, meghoranják a két újságíró s meg is ölnék őket, ha az ápolók, akik időközben kiszabadították magukat, rájuk nem török az ajtót s meg nem mentik.

A kis pszichopathiai dráma rendkívül izgalmas hatást tett s mikor a *Vigsszínház* főgönye összesimult fölötté, a közönség valósággal két táborra szakadt. Az

egyik nagy konsternációval vitatta, hogy a *Système de dr. Goudron* a dekadens Párizsnak, de nem nekünk való, míg a másik rész tomboló tetszésének adott kifejezést a *Vigsszínház* művészeivel szemben, akik a darabot nagy bravurral játszották. Első sorban *Hegedűs*, aki az örlüt Goudron játszotta, alakításában a legkiválóbb realista színművészek magaslatán állott s a legkomolyabb pathologiai tanulmányra valló hüség-gel adta az elmebetegét. Maszkban, úgy mint játékban — háborzongató volt. Ugyanez a realizmus jellemelte a másik négy örlüt személyesítve: *Kertész Elizit, Hunyadi Margitot, Ballast és Fenyvesit.* A két újságíró szerepét *Tapolczai és Tanay* töltötte be.

A *Pos-Lord* kis drámája fölöttérlök lehetnek a vélemények, de a szereplők művészi játéka minden kétségen kívül részölgált a tapsokra.

Az izgalmas kis drámára *Csehovnak*, az ismert orosz írónak egy mulatságos kis vigjátéka, a *Leány-kérés* következett, mely derűs hangulata ragadta vissza a közönséget. A kis *Csehov*-darabot *Varsányi Irén, Góth* és *Vendrey* játszották jóízű humorral. (M—s)

** **Cigányverseny.** A népszínházi cigányverseny legnagyobb szenzációja a nyitraiak cigánya: *Sovánka* Nándor. Alig huszegynehány esztendő, de istenkégyelméből való hatalmas művész, akibez hasonlóak csak a-ok a cigányok lehetnek, kikről ma csak a mese szól. Hogy éselettel meg, hogy eddig nevét se hallottuk? Ki volt a mestere, ki a tanítója?... Kezében szi a hegedű, sóhájja olvad a hang és varázslatos mámor vesz erőt a halgatókon, amelyet csak a művészet legnagyobb élvezete okozhat. Nove máról holnapra ösmertté lesz az egész országban s lehetetlen, hogy rövid időn belül ne legyen Budapest kedvence. Pedig nem arra termelt, hogy kávéházak füstös levegőjében csillogtassa művészetét. Az ilyen tehetség mellé mesterek valók, hogy tanítsák, műveljék s helye a koncertdobogó. (p. á.)

A tegnapi előadásán a közönség meglepetve hallgatta egy fiatal leány, *Kiss Klára* énekét, aki a *Cigányélet* e'sz felvonása előtt festői magyar viseletben szebbnél-szebb magyar dalokat adott elő *Dankótól, Zimaytól* és más népszerű dalköltőtől. Különösen azok voltak meglepetve, akik a hangversenyekben eddig csak a legnehezebb opera-áriákat hallották etől a fiatal leánytól és őszintén gyönyörködtek abban a fényes technikában, abban az előkelő izlésben, amellyel a nagy küllöldi mesterek műveit interpretálta. A kisasszony tegnap arról győzte meg a közönséget, hogy a magyar dal minden szépségét éppen úgy diadalra tudja vinni, mint az operák bravuros koloratúráját. Előadásának a bensősége, magyaros tőze, szívől fakadó bája mindenkit elragadott. A közönség kétszer is megújráztatta dalait és minden szám után még zajosabban tört ki a tetszés. *Kiss Klára* kisasszony (*Ábrányiné* növendéke az Országos Zeneakadémian) a tapsokon kívül két gyönyörű virág-bokrétát is kapott.

Az Országos cigányverseny szűnjé ülést tartott tegnap este a Bristol szállóban, melyen jelen voltak *Barcsay Domokos* országgyűlési képviselő és *Máder Raoul* operaház igazgató elnökelete alatt gróf *Bethlen Bálint* báró *Sennyey István, Seemere Miklós* kamarás országgyűlési képviselő, *Porcsolt Kálmán* a Népszínház igazgatója, *Erney József* a Nemzeti Zenede igazgatója, *Szabados Béla* és dr. *Molnár Géza* zeneakadémiai tanárok, *Szilka Adolf* az operaház karmestere, *Pósa Lajos*, dr. *Fráter Béla* dr. *Nemes Elek*, dr. *Fodor Oszkár, Schunda József* kereskedelmi tanácsos. Örmelm konstalta a zsűri, hogy a verseny sokkal nagyobb művészi eredményeket ért el, mint várni lehetett s ennél fogva a kiosztandó díjak szűmát is szaporították. Maga s népszínházi bizottság megemlékezvén arról, hogy a Népszínházat a magyar népdal és zene kultiválására alapították, egy díjjal fog hozzájárulni a népdal kultuszához; báró *Sennyey István*, dr. *Fráter Béla* zsűritagok szintén díjakat ajánlottak, *Porcsolt Kálmán* igazgató pedig korlátlan számban bocsát a zsűri rendelkezésére arany- és ezüstérmeket, ezüst kosarakat és okleveleket. Miután a zsűritagok egy részének elfoglaltsága miatt, a zsűri döntő ülését csak kedden déli 12 órakor tarthatja, a díjak kiosztása nem hélfőn este, mint tervezve volt, hanem kedden este fog végbemenni. A díjkiosztásra vonatkozólag a zsűri kimondotta, hogy az teljes ünneppésséggel fog végbemenni a *Népszínház* színpadán a közönség előtt; a zsűri testületileg fog megjelenni a színpadon s az előre meghívott kiutentendő primásoknak ott fogják átadni a díjakat, miután a zsűribírálat je-entése. Amelynek megszerkesztésére dr. *Molnár Géza*, a kiváló esztétikai írórt kérték fel, előbb fel fog olvasni az aranyérmekkel kitüntetett primások egyike egy nótával fogja megköszönni a kitüntetést. A cigány zeneverseny egyik érdekes estéje lesz holnap pénteken, mikor is *Banda Marci* s *Balogh Károly* két elsőrangú zenekara fog az első díjért versengeni, szombaton este pedig megismétli művészi

Arpa: 500 mm. 5 K. 45 f.
Zab: 100 mm. 5 K. 65 f., 100 mm. 5 K. 62 1/2 f.,
100 mm. 5 K. 62 1/2 f., 150 mm. 5 K. 60 f.
Tengeri: 800 mm. 6 K. 35 f., Kőbánya 100 mm.
6 K. 22 1/2 f., kocsira.

Középértékkel.

A készárú hivatalos jegyzése a budapesti árú-
és értéktőzsde szokásai szerint készpénzben és
kilogrammonként. — A minőség hektoliterenként 50
kilogrammonként.

B u d a p e s t	Kiló	Kilogrammm Ára		Kiló	Kilogrammm Ára	
		K.-tól	K.-ig		K.-tól	K.-ig
Tisza menti szilárdított	—	—	—	—	—	—
„	78	7.45	7.00	79	7.70	7.45
„	77	7.60	7.20	80	7.75	7.90
„	78	7.00	7.75	81	7.80	7.95
Zab	—	—	—	—	—	—
„	70	7.45	7.55	79	7.70	7.80
„	77	7.6	7.66	80	7.75	7.85
„	78	7.55	7.70	81	7.85	7.90
Tengeri	—	—	—	—	—	—
„	75	7.85	7.90	78	7.60	7.70
„	77	7.6	7.66	80	7.65	7.75
„	78	7.55	7.70	81	7.70	7.80
Bors	—	—	—	—	—	—
„	76	7.85	7.90	79	7.60	7.70
„	77	7.6	7.66	80	7.65	7.75
„	78	7.55	7.70	81	7.70	7.80

Egyéb gabonafélék	Kiló	50 kilogramm Ára	
		K.-tól	K.-ig
Rizs	—	6.10	6.25
„	—	6.00	6.10
Arpa	—	6.60	6.75
„	—	6.40	6.50
Körte	—	6.00	6.10
Zab	—	6.00	6.15
„	—	5.90	6.00
Tengeri	—	6.20	6.35
„	—	6.10	6.20
„	—	6.35	6.50
„	—	6.00	6.10
„	—	10.70	11.20

A határidőszámla folyamán a következő kötések

Kötések:

Októberi buza 1903.	7.51-7.52-7.49-7.52-7.51
Áprilisi buza 1904.	7.72-7.73-7.70-7.72-7.70
Októberi rozs 1903.	6.23-6.20-6.22
Áprilisi rozs 1904.	6.51-6.49
Októberi zab 1903.	5.42-6.40
Áprilisi zab 1904.	5.71-5.69
Májusi tengeri 1904.	5.35-5.35-5.38-5.35

Déli egy órakor a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tőzsdén:

Októberi buza 1903.	7.51-7.52
Áprilisi buza 1904.	7.70-7.71
Októberi rozs 1903.	6.20-6.21
Áprilisi rozs 1904.	6.49-6.50
Októberi zab 1903.	5.39-5.40
Áprilisi zab 1904.	5.68-5.69
Májusi tengeri 1904.	5.34-5.35

Délután fél 5 órakor zárult:

Októberi buza 1903.	7.52-7.53
Áprilisi buza 1904.	7.72-7.73
Októberi rozs 1903.	6.22-6.23
Áprilisi rozs 1904.	6.51-6.52
Októberi zab 1903.	5.39-5.40
Áprilisi zab 1904.	5.69-5.70
Májusi tengeri 1904.	5.34-5.35

A budapesti értéktőzsde.

A mai tőzsde szilárd iránnyt mutatott nemzeti értékek javulásával zárult. Az általános forgalom élénk volt.

Előzde: Osztrák Hitelrészvény 632.50—636.—, Magyar Hitelrészvény 638—693.—, Államvasuti részvény 639.50—642.—, Magyar Koronajáradék 92.35—93.40 százalék.

A déli tőzsdén a következő értékekben volt forgalom: Koronajáradék 96.45—96.65 százalék. Magyar Hitelbank részvény 638.50—693.—, Jelzálogbank részvény 502.—502.50, Leszámitolóbank részvény 438—439.—, Osztrák Hitelrészvény 635.—638.75, Salgótarjáni kőszénbánya részvény 518.—524.—, Rimamurányi vasúti részvény 443.—444.—, Adria Hajózási részvény 442—444.—, Köuti vaspálya részvény 586.50—587.50, Városi Villamos Vasút részvény 297—297.50, Államvasuti részvény 642.—648 korona.

1/4 órakor zárult: Osztrák Hitelrészvény 635.50, Magyar hitelbank részvény 638.50, Leszámitolóbank részvény —, Rimamurányi vasúti részvény —, Osztrák-magyar államvasuti részvény —, Közuti vasút részvény —, Városi villamos vasút részvény — korona.

A budapesti terménnytőzsde.

A terménnyelben a szezonszerű hangulatnak megfelelően alakultak az árak és végül a terménnyel üzleti árjegyző-bizottság hivatalosan a következő ár-folyamokat állapította meg:

Jegyzék: Heremag: lucerna magyar 50.—54.— korona, vörös aprószemű 48.—50.— korona, vörös erdélyi — korona, vörös borságyi — korona, középszemű 52.—56.— korona, nagy szemű 56.—58.— korona, Disznózsír: budapesti 71.50—72.— korona, vidéki — korona. Táblaszalonna: légszárazított vidéki — korona, városi 4 darabos 57.—57.50, korona, 3 darabos 58.50—59.— korona, füstölt — korona. Szilva: boszniai, szokás szerinti minőség 18.50—14.— korona, 120 da-

rabos — korona, 100 darabos 14.50—15.— korona, 85 darabos 16.25—16.50 korona, azonnal szállítással. Szerbiai szokás szerinti minőség 13.—13.50 korona, 100 darabos 13.75—14.— korona, 85 darabos 15.50—16.— korona. Szilva: alavoniai 18.50—19.— korona, szerbiai 16.50—17.— korona, azonnal való szállításra.

A bécsi értéktőzsde.

A mai előzde a magyar politikai helyzet kedvezőbb fellegésének hatása alatt javulással nyílt meg. A déli tőzsdén a javulás berlini híreke folytatódott.

Bécs, szeptember 24. (Magyar értékek számlája.) 4% os aranyjárdék 117.15. Liza és szegedi kölcsön-sorsjegye 153.—, Magyar vasúti kölcsön ezüstben —, Magyar keleti vasúti állami kötvény —, Magyar leszámitoló- és pénzváltóbank —, Rimamurányi vasútrészvény 44.—, Magyar koronajárdék 96.55, 4% os Magyar földtörvény kötvény 95.90, Magyar hitelbank részvény 693.—, Magyar nyercemény kölcsön sorsjegy 198.25, Kassa-óderbergi vasúti részvény 375.—, Magyar keresk. bank 2683.—, Magyar cukoripar —, Bécs, szeptember 24. (Osztrák értékek számlája.) 4 2/3% os papírjárdék 99.55, 4% os osztr. aranyjárdék 119.05, 1890-os sorsjegy 151.50, Osztrák hitelrészvény 438.—, Angol-osztrák bank —, Bécsi bankjegyet 468.50, Osztrák keresk. bank 1579, Déli vasút 79.—, Dunagőzhajózási részvény 880.—, Dohányrészvény 347.—, Császári és királyi arany 11.35, Német bankváltó 117.47, 4 2/3% os ezüst járadék 99.40—100.—, Osztrák koronajárdék 99.30, 1866-ik sorsjegy 244.—, Osztrák hitelintézet részvény 634.75, Unionbank 608.—, Osztrák Landerbank 404.—, Osztrák-magyar államvasút 641.25, Elbavölgyi vasút 415.—, Alpezi bányarészvény 358.—, 20 frank arany 19.02, Londoni váltóár 239.22 Bécsi Tramway Litt B. —, Bécsi Tramway Litt A. —, Lipót kőb —, Az irányzat nyomott.

Bécs, szeptember 24. (A Budapesti Napló tudósításának telefonjelentése.) A délutáni magánforgalomban a zárlatot a következők voltak: Osztrák hitelrészvény 635.—, Magyar hitelrészvény 693.50, Angol-Osztrák bank 271.—, Bécsi bankjegyet 469.—, Union bank 505.50, Landerbank 404.50 Osztrák-magyar államvasút részvény 641.50, Déli vasút 79.25, Elbavölgyi vasút 640.—, Eszackányi vasút részvény 79.50 Dohányrészvény 442.—, Rimamurányi vasúti —, Alpezi bányarészvény 358.— Májusi járadék 99.55, Magyar korona járadék 96.55, 10rk sorsjegy 118.—, Német birodalmi mátsa 117.45—117.47, Nap-eon'd'or 19.02.

Külföldi értéktőzsde.

Berlin, szeptember 24. (Tőzsdai tudósítás.) Mint az utóbbi napokban, úgy ma is egyes értékekre összpontosult a főérdeklődés. A spekuláció a török értékek helyébe elnyöb, melyekben később tovább emelkedő árfolyammal élénk üzlet fejlődött. Az új unifikációs kölcsön 84.50—85-ig kötetett szabad forgalomban. A vásárlókat ma hírek hozták, egy német acégyártó létejtörténet fázadok kedvező befolyással voltak, különösen Bochumia. Szénrészvények alig változtak. Bankok kezdetben elhanyagolták, később azonban Londonra élénkebb. Osztrák értékek Bécsre javultak. Vasutak nyugodtak. Utimópénz 5 1/2% os. Magánleszámitolási kamatláb 3 1/2% os.

Berlin, szeptember 24. (Zárlat.) 4 2/3% os papírjárdék —, 4% os osztrák aranyjárdék 101.25, Elbavölgyi vasút —, Magyar koronajárdék 96.75, Osztrák-magyar államvasút 137.50, Kassa-óderbergi vasút —, Bécsi váltóár 89.10, Magyar vasúti beruházási kölcsön —, Alpezi bányarészvény —, Disconto-Commandit 185.50, Általános villamosági Köison 179.—, Geisenkirchen 194.25, Laura-kőb 207.—, 4 2/3% os ezüstjárdék 99.50, 4% os magyar arany járadék 98.90, Osztrák hitelrészvény 199.60, Déli vasút —, Károly-Lajos vasút —, Orosz bankjegy 216.05, 4% os új orosz kölcsön 99.30, 10rk dohányrészvény —, Olasz járadék 102.80, Magyar hitelbank —, Dynamit Trust 149.90, Harpeni 185.30, Az irányzat szilárd.

Berlin, szeptember 24. (A Budapesti Napló tudósításának átváltása.) Leti forgalom: 4% os magyar aranyjárdék 96.70, Magyar koronajárdék 99.75, Osztrák hitelrészvény —, Osztrák-magyar államvasút 137.50, Déli vasút 16.30, Szaknyugati vasút 216.05, Elbavölgyi vasút —, Orosz bankjegy készpénz —, cttihraai —, Orosz bankjegy —, (Utimo.) Lombard Bus —

Páris, szeptember 24. (Zárlat.) Osztrák-magyar államvasút —, Új török konzol 32.52, Egyiptomi járadék 107.—, Osztrák Landerbank —, Párisi bankrészvény 1105.3% os francia járadék 96.60, 4% spanyol járadék 91.77, 3% os új törlesztető járadék —, Crédit foncier de France —, Alpezi bányarészvény —, 4% 1890. román kölcsön 86.40, Görög kölcsön 213.—, Váltó Olaszország 9% 1/8 pari. Váltó Amsterdam 206.60, Váltó Brüsszelre 9% os. De Beers 497.50, Chartered 63.50, 5% bolgár kölcsönjegy —, Magyar aranyjárdék 100.—, Déli vasút 84.—, Váltó Londonra 252.05, Osztrák aranyjárdék 103.25, 10rk sorsjegy 127.—, Meridional vasút —, 4% olasz járadék 163.—, Ottománbank 583 —, 3 1/2% os francia járadék 671.—, Osztrák földhitelintézet 1270, Déli vasúti elsőbbségi kötvény 320.75, 4% os 1896. román kölcsön 85.65, Dohányrészvény 384.—, Váltó Bécsre 114.25, Váltó német piacokra 182.40, Rio 11.91, East Rand 177.—, Randfontein 68.—, Magyar Jelzálogbank —, Az irányzat szilárd.

Frankfurt, szeptember 24. (Zárlat.) 4 2/3% os papírjárdék 99.95, 4% os osztrák aranyjárdék 101.75, 4% os magyar aranyjárdék 98.45, Osztrák hitelrészvény 199.90, Osztrák-magyar államvasút 137.50, Szaknyugati vasút 105.50, Rüstehrdi vasút —, Londoni váltóár 203.70, Bécsi bankjegyet 113.70, Villamos részvény 126 —, 3% os osztrák koronajárdék 99.80, Magyar koronajárdék 96.60, Osztrák-magyar bank 112.30, Déli vasút részvény 16.40, Elbavölgyi vasút —, Bécsi váltóár 851.25, Párisi váltóár 808.33, Union bankrészvény —, Alpezi bányarészvény 187.—, Az irányzat szilárd.

Frankfurt, szeptember 24. (A Budapesti Napló tudósításának átváltása.) Arólyamok januárja. Leti forgalom Osztrák hitelrészvény 199.00 Német bank —, Disconto 185.25, Berlini kereskedelmi bank —, Geisenkircheni 174.40, Harpeni 185.75 Laura-kőb —, Olasz járadék —, Hilbernia —, Az irányzat szilárd.

Hamburg, szeptember 24. (Zárlat.) 4 2/3% os ezüstjárdék 100.10, 1890. sorsjegy 152.20, Déli vasút 16.10, 4% os Osztrák aranyjárdék 101.90, Osztrák hitelrészvény 200.—, Osztrák-magyar államvasút 137.50, Olasz járadék 102.60, 4% os magyar aranyjárdék 98.20, Az irányzat szilárd.

Budapest-kőbányai sertéskereskedelmi csarnok jelentése.

Szeptember 24. A sertésüzlet irányzata: lanya. A) Húsot: sertések ára: L A) Magyar eisör endü. Öreg nehez (párónként 400 kilogramm felüli súlyban — fillérig, Öreg közep (párónként 300—340 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig, Fintal nehez (párónként 320 kilogramm felüli súlyban) 114—116 fillérig, Fintal közep (párónként 251—320 kilogramm terjedő súlyban) 115—116 fillérig, Fintal könnyű (párónként 250 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig, — II. Magyar szedetti: Nehez (párónként 280 kilogramm felüli súlyban) — fillérig, Közep (párónként 240—280 kilogramm súlyban) 115—116 fillérig, Könnyű (párónként 240 kilogramm terjedő súlyban, 114—115 fillérig, — III. Romániai eredetű (Stachi), Nehez (párónként 240 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig, Könnyű (párónként 240 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig, — V. Szerbiai: Nehez (párónként 290 kilogramm felüli súlyban) 115—116 fillérig, Közep (párónként 240—280 kilogramm terjedő súlyban) 114—115 fillérig, Könnyű (párónként 240 kilogramm terjedő súlyban) 113—114 fillérig.

Sertésüzletünk 1903. szeptember 22. napján volt készlet 43.246 darab., — 1903. szeptember 23. napján felhajtott 368 darab., — 1903. szeptember 23. napján elzárított 493 darab, 1903. szeptember 24. napjára maradt készletben 43.116 darab.

Napirend.

Napköz: Péntek, szeptember 25. — Római-katholikus: Kleofás. — Protestáns: Kleofás. — Görög-örök: (szeptember 12.) Antonom. — Zsidó: Tisri 4. — Nap két: 5 óra 36 percek. — Nyugszik: 5 óra 35 percek. — hold két: 10 óra 15 percek reggel. — Nyugszik: 8 óra 10 percek este. A miniszter nem foglalkozik. Az osztályoroszoktatás kezdése délelőtt 9 órakor saját patolyában. (I. nap.) A Margitay-kidállítás a Nemzeti Szalonban nyitva 9 órától este 8-ig. Belépődj 50 fillér. Budapesti tanonc- és segédmunka-kidállítás a Városligeti Iparcsarnokban, nyitva délelőtt 9 órától este 6 óráig. Belépődj 20 fillér. Nemzeti Múzeum. Régisrágár. Nyitva van d. e. 9 órától délután 1 óráig. A M. Nemzeti Múzeum történelmi és irodalomtörténelmi kiállítása. Nyitva d. e. 9 órától d. u. 1 óráig díjlanul, 1—2 óra között 1 koronáért. Országos képtár az Akadémiában délelőtt 9—1 óráig. Mezőgazdasági múzeum (Kerepesi-út 72.) d. e. 9-től 1 óráig. Közlekedési Múzeum a Városligetben nyitva d. e. 9 órától 12 óráig és délután 2—6-ig. Az Akadémia Goethe-szobája nyitva délelőtt 10—12-g. A fődorosi könyvtár (Károly-kürt 28.) mindennap nyitva van, kőnapokon délelőtt 9—1-g, vasár- és ünneppokon 9—12-g. Múzeumi könyvtár nyitva délelőtt 9 órától leig. Akadémiai könyvtár nyitva 3—7-g. Egyetemi könyvtár nyitva délelőtt 9—12 óráig és délután 3—8 óráig. Az aquinumi ásatások és múzeum. Megtekinthetők egész nap III. ker. Ó-Buda, Külső-Szent-Endrei-út, Helyiérdekű vasút a Fálly-térről. Menőegyesület helyisége a Markó- és Sölyom-túra sarkán, reggel 8 órától este 6-g. Egyetemi füvészkert az Üllői-úton zárva. Állatkert a Városligetben nyitva egész nap. Belépődj 60 fillér.

Magyar Kereskedelmi Múzeum. igazgatóság, kereskedelmi szakkönyvtára, tudakozó-osztálya és keleti mintatára V. kerület Váci-kürt 32. szám alatt. Hivatalos órák: délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 8 óráig. Hazai termékek állandó kiállítása és kereskedelem-történelmi gyűjtemény, továbbá a házi-ipari kiállítás (melyben az üzletvezetőség áruháziakat is esztendői a városi iparcsarnokban (vasár és ünneppokon is) nyitva délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 8 óráig. A kiállítás kiállítások közzöneti üzletvezetőség (Magyar kereskedelmi részvényárság) V. Váci-kürt 32. szám alatt.

Időjelzés.

Az Országos Meteorológiai Intézet hivatalos jelentése.

Budapest, szeptember 24.
Hazánkban túlyomában derült, száraz, nappal enyhe és éjjel hűvös idő uralkodik.
Európában a levegőnyomás eozslalában és az időjárásban feltűnő változás nem várható.
Küldés: Az időjárásban változás nem várható.

Vizállás.

Jan	Duna	Szept. 25.		Tisza	Szept. 24.	
		m. előir	m. előir		m. előir	m. előir
Schlinging	1.42	1.29	Tisza	M. Szeged	0.20	0.17
Passau	2.34	2.30	Telchava	0.05	0.03	
Linz	6.85	6.47	V. Nemény	1.25	1.37	
Bécs	0.18	0.54	Tokaj	1.87	1.53	
Posony	1.04	1.07	Tisza-Püred	1.10	1.10	
Komárom	5.90	6.71	Szolnok	1.92	1.25	
Budapest	2.51	2.15	Csongrád	1.84	1.63	
Paks	2.15	2.00	Szeged	1.07	1.10	
Mohács	3.59	3.22	Török-Bécs	0.11	0.11	
Gombos	4.02	4.08	Titell	0.23	0.23	
Újvidék	3.23	3.26	Ónodva	0.15	0.25	
Fancsova	1.46	1.54	Topolya	0.91	0.91	
Orsova	1.36	1.52	Bodrog Zemplén	0.02	0.00	
M. Szeredák	1.18	1.19	Sajó Zsolt	0.25	0.25	
Zalaica	0.25	0.24	Hornád H.-Néméi	0.4	0.4	
Troncsán	0.45	0.43	Berettyó	0.08	0.04	
Beregd	0.14	0.22	R.-Júfalu	0.41	0.44	
Sz.-Göthárd	0.14	0.14	Causca	0.19	0.16	
Szár	0.37	0.20	Kőrös	0.08	0.08	
Győr	2.59	2.42	N.-Várud	0.86	0.23	
Dráva	1.75	1.65	Bélnyos	0.45	0.45	
Décs	2.84	2.68	Tenke	0.37	0.50	
Barcs	1.54	1.67	Gurabony	0.05	0.05	
Berek	2.25	2.78	Borsodony	0.02	0.00	
M. Szeredák	1.29	1.10	Békés	0.40	0.44	
Zágráb	0.20	0.21	Kisvárd	0.85	0.81	
Székes	0.07	0.08	Maros	0.08	0.08	
Mitrovica	1.44	1.41	Branyica	0.10	0.10	
Szatmár	0.54	0.56	Borsodony	0.4	0.4	
Krasna N.-Majláty	0.23	0.24	Arad	1.25	1.21	
Latorca Munkács	0.19	0.08	Makó	1.42	1.42	
Loborca	0.05	0.09	K.-Kecskés	0.55	0.55	
Ung	0.08	0.04	Temes	0.12	0.12	

Színházak, szórakozó helyek.

M. KIR. OPERAHÁZ.

Péntek, 1903. szeptember hó 25-én.

Lohengrin.

Regényes opera 3 felvonásban. Irtá és zenéjét szer-zette Wagner Richard. Fordították Böhm Gusztáv és Ormay Ferenc.

Személyek:

I. Henrik	Ney D.	A király hír.	Ney B.
Lohengrin	Anthes	1)	Pichler
Elza	Vasquezné	2)	Kiss
Gottfried h.	Balogh	3) lovag	Szemere
Telramund	Beck	4)	Kárpát
Ortrud, neje	Diósyne		

Kezdete 7 órakor.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. szeptember hó 25-én.

Előszór:

Patyolat kisasszony.

Színmű 3 felvonásban. Irtá Brieux. Fordította Tábori Róbert.

Személyek:

Rousset	Ujházi	György	Dezső
Rousetné	Rákosi	Marillon	Gál
Eliz	Lenkei	Agoston	Mihályfi
Galoux	Gyenes	Bonenfant	Gabányi
Lucie	Molnár R.	Julesné	Györgyné

Kezdete 7 1/2 órakor.

VIGSZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. szeptember hó 25-én.

Lia.

Mese 1 felvonásban. Irtá: Zboray Aladár. Zenéjét szer-zette: Kun László.

Személyek:

Máté	Szerényi	Lia	Varsányi
Márta	Nikó	Vágy	Tanay
	Utána:		

Az igazgató úr.

Dráma 1 felvonásban. Poé Edgar után írta: André de Lordo. Fordította: Góth Sándor.

Személyek:

Goudron	Hegedűs	Róbert	Eenyvesi
Plumo	Balassa	Joyeuse-né	Hunyadi
Henri	Tapolczai	Eugénie	Kertész
Jean	Tanay	Férfipó	Kazaliczky

Leánykérés.

Bohózat 1 felvonásban. Irtá: Csehov Antal. Orosz-ból fordította: Pintér Ákos.

Személyek:

Csubukov	Vendrei	Lomov	Góth
Natalia	Varsányi		

Kezdete 7 1/2 órakor.

NÉPSZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. szeptember hó 25-én.

Cigányélet.

Eredeti népszínmű 3 felvonásban. Irtá és zenéjét szer-zette Dankó Pista.

Személyek:

Tollas Zsiga	Ujvári	Csicso	Kovács
Dadó Ruzsi	Siposné	Polyva	Szabó
Lajos	Szirmai	Macska László	Kiss M.
Marcsa	Szentmiklósy	Móric bácsi	Solymosi
Darázs Etel	Balázs	Tudomány	Pázmán
Lajoska	Dezsőfi	Dávid	Marton

Kezdete 7 1/2 órakor.

MAGYAR SZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. szeptember hó 25-én.

A drótostót.

Nagy operette előjátékkal, 2 felvonásban. Irtá Leon Viktor. Fordították Ruttkai György és Mérei Adolf. Zenéjét szer-zette Lehar Ferenc.

Kezdete 7 1/2 órakor.

URANIA SZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. szeptember hó 25-én.

Szerbia.

Irtá: dr. Strausz Adolf.

Kezdete 7 1/2 órakor.

FŐVÁROSI NYARI SZÍNHÁZ.

Péntek, 1903. szeptember hó 25-én.

Éjjeli menedékhely.

Jelenetek a mélységből 4 felvonásban. Irtá Gorkij.

Kezdete 7 1/2 órakor.

FŐVÁROSI ORFEUM

VI., Nagymező-utca 17.

Alkers

a víz alatt 615 emberek

Sidi

fenomenális erőművész

Alfonso

mester-zeneszerző

Cespi

németkölí énekes

Czinka Panna

címbalom művész

és a többi elsőrangú különlegesség.

Az előadás 8 órakor kezdődik.

A télkeribben reggeli 8 óráig Vörös Elek cigányzenekara hangversenyes.

Önkéntesiegyenruhák skatonai felszerelések

páratlan elegáns kivitelben legújtanysabban

Blum Sándor



elsőrangú egyenruhazati és hadfelszerelési intézetben készülnek. Őfelsége a perzsa császár és orosz nagyherceg udvari szállítója.

Budapest, Váci-utca 15.

A méretek fölvétele véget a cég saját költségén szabászat, vit-tókra elküldi.

BUDAPEST, Váci-utca 15.

Árjegyzék ingyen.

KÉZIMUNKA

képes árjegyzékem 270 oldalon, 2000 részletesen körülrírt rajzokkal, orvosi föl a női kézimunkák összes anyagait és teljes elválasztást nyújt azon nőknek, akik megrendeléseiket személyesen nem eszközölhetik, kivételre ingyen és bérmentve küldöm.



Bérczi D. Sándor

kezemunka nagyiparos

Budapest, Király-utca 4.

VICTORIA előrendű hímzőgép 6 korona.

„KOH-IL-NOOR“

előrendű, mosást és fanyitást géphímzőselyem Singer, Wheeler & Wilson stb. gépekhez egyedül gyári rajtára.

Magyar Folyam és Tengerhajózási R.T.

Közlemény.

A Magyar Folyam és Tengerhajózási r.-t. igazgatósága közölni teszi, hogy az előrenadott óvadék 1. évi október hó 1-től kezdve a Kisudunán Budapest-Vesegrád és Dömös között, napokint már csak egy hajóáratot fog fenntartani és pedig a következő menetrend szerint:

Feltele:	Indulás Budapestról d. u. 2 óra 20 perc
	Érkezés Dömös este 6 óra 20
Lefele:	Indulás Dömösről reg. 5 óra 45 perc.
	Érkezés Budapest 8 óra 45

Budapest, 1903. szeptember 23.

Az igazgatóság.

Jótállás mellett olcsón

BUTOROK

divatos hálósobák 90 forint és feljebb teljes matt faragott ebédők 75 " " divatos szalon garnitúrák 50 " " szekrények, ágyak, divánok, székek, asztalok, íróasztalok és minden fajta egyes butor darabok igen olcsón. Modern berendezések igen nagy választékban.

Nagy Imre

lakberendezési vállalkozó, butor raktára Váci-körút 9. szám I. emelet. Szerécsen-utca sarok.

Orvos-Szövetség

Sorsjátéka.

SORSJEGY ÁRA:

korona 1 korona
Huzás már okt. 10-én

A legkedvezőbbesetben a legnagyobb nyeremény.

50.000

korona ért. főnyeremény.

40.000

korona ért.

jutalom 10.000

korona ért. és számos más nyeremény. A legkisebb nyeremény 10 korona. Töredékes sorsjegyeknek engedély.

Központi iroda:

BUDAPEST, IV., Váci-utca 17/a sz.

Sorsjegyek azonkívül kaphatók minden banküzletben és dohánytözsében.

Magy. kir. államvasutak. 138388/903. szhoz.

Hirdetmény.

(Nemetal föld- osztrák- magyar vasuti kötelék. Díjtételek hatályon kívül helyezése).

A fenti kötelék forgalomban 1901. évi június hó 1-től érvényes II. rész 3 füzet című díjszabás 46. kivételes díjszabásának (a és kéreg) 1. és 2. táblában I. Ab. és II. Ab. alatt kitüntetett díjtételek 1903. évi december hó 1-én pótlás nélkül hatályon kívül helyeztetnek.

A szóban forgó kivételes díjszabás arujegyzékben az Ab., valamint a B. 1. szakasz ugyanakkor 1903. évi december hó 1-től való érvényesítéssel történő.

A m. kir. államvasutak igazgatósága a részes vasutak nevében is. (Utány. nem díjazatik.)

Az ATHENAEUM irod. és nyomdai r.-t. kiadásában Budapestben, VII. ker., Kerepesi-ut 54. megjelent:

SZÁZ ÉV A MAGYAR MŰVÉSZET TÖRTÉNETÉBŐL.

Irtá SZANA TAMÁS.

235 SZÖVEGKÉPPÉL ÉS 30 MŰMELLÉKLETTEL

Ára díszkötésben 40 korona.

E DISZMŰ 120 LEJELI ESEBB FESTŐMŰVÉSZUNK ÉS SZOBRAZUNK LÉLETÉT ÉS MUNKÁIT MUTATJA BE.

ELSŐRANGU

szerszámgépeket

(esztergapadokat, gyalu-, furó-, csiszoló-, marógépeket stb.) készít a Fegyver- és Gépgyár Részvény-Társaság BUDAPESTEN.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering in Lijfrente) BUDAPEST,

VIII., Kerepesi-ut 1, (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS. Vezetőtitk. STIGNITZ IMRE.

1902. év végeig

250 millió korona

biztosítás köttetett

Kivonat a díjtáblázatokról

A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalmozás alkalmával azonnal fizetendő

Díjtétel 100 korona után

Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97

A társaság mindennemű biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: életbiztosítást, túlélet és halálosra eszél, valamint örvénygyógyulást, azonnal kifizetésű és elhalasztott életjáradékokat, kifizetésű életbiztosítást gyermekek részére stb. Bővebb felvilágosítással szolgál a magyarországi vezérkönyvtáros Budapestben, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a Magyar Államias Hitelbank ad.

Színházak heti műsora.

	Magy. kir. Opera.	Nemzeti színház	Vigszínház	Népszínház	Magyar színház
Szombat	Faust	Patyolat kisasszony	Lia	A cigányélet	A drótostót.
d. u. Vasárnap este	Ernani	Rosenkranz és Gildensztren	Herbelin papa	A cigányélet	A drótostót
	Táncgyűveleg	Patyolat kisasszony	Lia	A cigányélet	A drótostót

Országos orvos Szövetség Sorsjátéka

Központi iroda: Budapest, IV., Váci-utca 17/7.
Huzás már október hó 10-én.
Főnyeremény 50.000 korona ért.

Ismételárusítóknak engedmény.

CAPILLATOR

legjobb, biztos és azonnal ható hajnövesztő és hajápoló szer.



CAPILLATOR CAPILLATOR CAPILLATOR CAPILLATOR CAPILLATOR

hosszu orvosi tanulmányos és tökéletesítés után Dr. Kajdacs általánosan ismert budapesti hárgyógyász által felkészült szer.
nemcsak szépség, hanem egyáltalán a beteg bőrfelületét gyógyítja, a hajhagymák élet-erős talaját előkészíti egyben szer.
a kopaszság és kopaszkodás, valamint minden hajbetegség egyetlen és csodás gyógyító hatású szere.
használatra folytat a haj bármilyen módon gúndorútk, gúndorútk és a hajhullás teljesen megszűnik.
már az első használat után megakadályozza a haj hullását, a korpa képződését, a megcsúszást és viszszajuttatja a hajnak az eredeti színeit.
eredeti töltésében, törvényesen bejegyzett védjegyes palackokban ávegenként 3 kor.-ért a pénz előlege beküldése vagy utánjárás mellett kapható a főraktárban:

„Magyar Király” gyógyszerár Budapest, V., Marokkói-utca 2/A., ügyszintén minden nagyobb gyógyszerárban és drogueriában.

Magyar kir. államvesztak. Üzletv. Debreczen. 23577. szám. II. 1903.

Pályázati hirdetés.

A m. kir. államvasutak Pászika állomásán helyreállítandó 116 m alapterületű áruváltó felújítására emezel nyilvános pályázatot hirdetnek, melyre a köllőleg kiállított és felblyezgott ajánlatok legkésőbb folyó évi október hó 10-én déli 12 óráig a m. kir. államvasutak debreczeni üzletvezetőségének titkárságánál benyújtandók.
Később érkező ajánlatokat nem fogunk figyelembe venni. A méréselő tervrajzok a szerződési iratok és a feltétlűzetek a magy. kir. államvasutak üzletvezetőségénél Debreczenben (Rác-u. 18. sz. II. 19.), valamint munkács osztálymérnökiségénél a hivatalos órák alatt megtekinthetők és ugyanott az ajánlati

szöveg és az ajánlati költségszámítás díj nélküli megszerezhetők.
Az ajánlatok borítékai a következő felirással látandók el: »Ajánlat Pászika állomás áruváltórára.«
Bánatpénz fejében legkésőbb f. évi október hó 9-én délelőtti 11 óráig 300, azaz háromszáz korona teendő le középszebe vagy állami letétre a kalmas értékpapirokban a debreczeni üzletvezetőség gyűjtőpénztárára. A középszeben befizetett bánatpénz után kamat nem követelhető.
Az értékpapirok a budapesti, illetve a bécsi tőzsdén jegyzett utolsó napiárforalm szerint, de a névelőérték meg nem haladó feltételekben fogadotnak el. Az üzletvezetőség fenntartja magának az ajánlatok között a szabad választás jogait.
Debreczen, 1903. szeptember hó 21-én.
(Utányomás nem díjazatik) Az üzletvezetőség.

3600. szám,

ÉRTESETÉS.

A pozsonyi, komáromi és soproni cs. és kir. katonai élelmező raktáraknál és pedig: Pozsonyban 1903. évi október hó 15-én, Komáromban 1903. évi október hó 20-án és Sopronban 1903. évi október hó 19-én délelőtti 10 órakor, az illető élelmezési kerületek számára 1904. évi január hó 1-étől, 1904. évi december hó 31-ig terjedő időre **kenyer és zab élelmezési szükséglet** berbeadás nyilvános tárgyalásában fog biztosítani.
Az egyes czikkék és azoknak a különféle állomásokban való szükséglete az erre vonatkozó részletes 3793-számú tudósításból észlelhetők, valamint minden ezen bérleti üzletre irányuló feltételek a pozsonyi, komáromi és soproni cs. és kir. katonai élelmezési raktáraknál meglévő feltételi füzetekből naponta a hivatalos órák alatt kivethetők.
Az egy koronás bélyegekkel ellátott és lepecsételt ajánlatok, a bánatpénzzel együtt és egy időben a pozsonyi, komáromi és soproni cs. és kir. élelmezési raktáraknál a tárgyalási napon legkésőbb 10 óráig délelőtti benyújtandók.
Kelt Pozsony, 1903. évi szeptember hó 10-én.

1608

Az 5. hadtest hadbiztossága.

SEGÉD-KÖNYVEK.

Magyar helyesírási táblák Perényi Adólf. 40 f.
Magyar helyesírási szabályai. Összesen. 40 f.
Költés Hódmező. 40 f.
A magyar helyesírási. Az iskolai és akadémi helyesírási költés elterjedése. Összeállította Kőrösi Sándor. 40 f.
Magyar verszet bekötés Igadó. 1 kor. 20 f.
Költés olvasmányok. Románok, balladák és lírai költemények, címeiket bevezetővel, rendezésre vonatkozóan és magyarázatokkal. Tencs Gusztáv és Lórá István-tól. 2 kor. 40 f.
Párizsiak. Kölesy Ferenc-től. 80 f.
A leprorövidítések története. Moravy Gyula és Gerecs Péter-től. 2 kor. 40 f.
Versus Memorialis. Aistry Emil-től. 72 f.
— De generibus nominum. 2 kor. 40 f.
Betrüdnés szójelent. Dávid István-tól. 40 f.
Dávid I. Latin olvasó- és gyakorlókönyvéhez. 4 kiadás. 88 f.
Ubris Romae viri illustres. Jedinyi János-tól. 2 kor. 40 f.
Latin névnyomtatás tábla. 6 kor. 40 f.
Latin szynonymika. Schults F. 2 kor. 40 f.
Latin szókönyv. Simonyi Zs. dr.-tól 3 kiadás. 2 kor. 40 f.
Személynév görög remekrétből. Lucianus, Plinarchos, Xenophon. Platón. Összeállította, jegyzetekkel és szóadással. Latta Szamuel János-tól. 2 kor. 40 f.
Új latin kézmondás gyűjteménye. Wiegand K. után Czanyaga J.-tól. iskolai és házi használatra. kötet. 80 f.
Kémi fogalomtörténet. Sebástyán Károly-tól. Személynevekkel magyar írók latin fordításából. 2 kor. 40 f.
Görög fogalomtörténet. Synchrosztikus táblája. Képes Sándor-tól. 1 kor. 30 f.
A francia helyesírási és szintaxis reformja. Kemény Ferenc-től. 60 f.
Francia társalgó. Dr. Kálmán Miksa-tól. A társalgás szabályai. Szóadatok. Gyűjteménye phonotikus ábrákkal és magyarázó jegyzetekkel. 1 kor.
Francia nyelvint. Dr. Kemény Ferenc kéziratközlésével. Képes Sándor-tól. Felső osztály számára, francia nyelven. 1 kor. 20 f.
Az országos német helyesírási. Dr. Kemény Ferenc-től. Szabályok és szójegyzék. 3 kiadás. 2 kor. 40 f.
Az országos német helyesírási táblázat. Perényi Adólf-tól. 40 f.
A német helyesírási szabályai. Schults J. H. és Tiber August-tól. 1 kor. 20 f.
A német rhytmika alapjainál. Felsmann J.-tól. 80 f.
Levelészertintésktatás a német nyelv tanulására Róder Adólf-tól. 8. javított és bővített kiadás. Teljes 40 levelelben 1 kor. Egyenként is kapható. Egy-egy levél 40 f.
Deutsches Stillebuch. Dr. Schulze J. H.-tól 3 kiadás. I. rész. 2 kor. 40 f.
— II. rész. 2 kor. 40 f.
A német nyelven való társalgás alapjait szolgáló anyaggyűjtemény. Oldal János-tól. 1 kor. 40 f., kötet. 2 kor. 40 f.
Atlasz. Lange H. és Cherevan Fl.-tól. 16 kiadás. 37 színeset lapon 1 kor. 60 f., kötet. 2 kor. 40 f.
Magyarország térképészeti. Dr. Brózik K.-tól. Fokhálmozat 10 f. Országjáró 10 f. Hegyjáró 10 f.
Magyarország térképe. Hatesik H.-tól 40 f.
Magyarország hegy- és vízrajzi térképe. Fokonyi Tóth-tól. 69 f.
Az osztrák-magyar monarchia térképe. Hatesik H.-tól. 3 kiadás 40 f. — Domborzati térkép. 40 f.
Magyarország megyéinek atlasza. Hatesik H.-tól. Földrajzi atlasz. 24 kor.
— Minden megyét külön-külön is kapható.
Krisztály minták. Dr. Sierényi György ásványtanhoz 3 lapon 45 f.

Növényhatározó. Dr. Simonai Lajos-tól. A magyarországon honos magyar növények meghatározásához. 3 kiadás. 1 kor. 80 f.
Antik számvetési feladványok. Menge E. és Werneburg N. Kiegészítést fűzet minden gyanúsítási számvetési tankönyvhöz. Forstner dr. Wolfram Flóra-tól. 1 kor. 20 f.
Négyjegyű logaritmus táblák. Stauber Josef-től. 1 kor.
Aránytámok. Mocskó F. és Szabó J.-tól. 2 kiadás. 2 kor.
Bétszámítási példák gyűjteménye. Arányi B.-tól. (Megoldásokkal). 2 kor. 60 f.
A sik elemző mérten kéreblől vett példák gyűjteménye. Arányi B.-tól. 1 kor.
Az elemi mennyiségint rendszer. Dr. Schmidt A.-tól. 80 f.
Mathematikai mulatságok. Könyv Dénes-től. Előszóval ellátta dr. Bezs Monó. I. sorozat. 41 ábrával. 30 f.
Mértani szerkesztés. Schröder Károly-tól. Függökül a földmérésben és helyszínelrajzolásban. 1 kor. 20 f.
Vezérlő a mérési szabadszék rajzolás tanításánál. Schröder Károly-tól. 4 kiadás. 80 f.
Magyar és német szepírasi minták. Vajda Pál-tól 80 f.
Röntgeni minták. Vajda Pál-tól. Működés tanítás rendszere. 80 f.
Gyorsírási. Forrai Sándor-tól. (Gabelberger és Markovics rendszer nyomán) I. rész. Levelezési írás. 1 kor. 20 f.
2. kiadás. 1 kor. 20 f.
Gyorsírási. Markovits János-tól. Gabelberger cível szerint saját alá rendezte Várad István-tól. Levelezési írás. 2 kor. — II. rész. Vitarás. 1 kor.
Gyorsírási olvasókönyv. Forrai Sándor-tól. 1 kor. 20 f.
Stíluszeri rajzminták. Balló Edé-től. 3 kor.
Rajzminták. Váradi Sándor-tól. Előszóval Dörre Tivadar-tól. A teljes mű ára 24 kor.
— Az egyes fűzetek tartalma: A. Rajz. 80 lap. Egyszerű rajzolt vonalakkal határolt idomok, szitált levelek stb. 5 kor. 60 f. B. Rajz. 80 lap. Középről sík-diszintem-címek, szalagdisztek stb. 3 kor. 60 f. C. Rajz. 80 lap. Arabes és mór diszintem-címek, szalagdisztek stb. 3 kor. 60 f. D. Rajz. 80 lap. Görög diszintem-címek, szalagdisztek stb. 3 kor. 60 f. E. Rajz. 80 lap. Renaissance diszintem-címek, szalagdisztek stb. 7 kor. 20 f.

Francia könyvtár.
Szerkesztők: dr. Theisz Gyula és Matskóczy József. Egyes szám ára kötet 70 f. Kötés szám ára 1 kor.
1. Racine: Britannicus. Hofer Károly-tól.
2. Voltaire: Siécle de Louis XIV. Dr. Chavannes-tól.
3. Me de Sévigné: Lettres choiales. Dr. Kemény Ferenc-től.
4. Töpffer: Nouvelles genevoises. Bálványos J.-tól.
5. Angier et Sandeau: Le Genre de Monsieur Poirier. Ottó Miksa-tól.
6. Sandeau: Madeleine. Matskóczy József-től.
7. Barthelemy: Les Femmes de France. Dr. Theisz Gyula-tól.
8. Copée: Le Passant. — Le Luthier de Crémone. Dr. Szabó János-tól.
9. Chateaubriand: Atala. Dr. Füzös Vilmos-tól.
10. Corneille: Le Cid. Dr. Péter Károly-tól.
11. Racine: Athalie. Téri József-től.
12. Fontaine: Le Village. Bálványos József-től.
13. Voltaire: Zaire. Dr. Füzös Vilmos-tól.
14-15. Scribe: Les Deux Dames. Falcsi László-tól.
16. Corneille: Horace. Dr. Péter Károly-tól.
17. Souverain: Contes. Dr. Gábor István-tól.
18. Daudot: Contes. Bálványos József-től.
19. Contes populaires de France. Kiadás Kémi István-tól.
20. Lafontaine. Fables. Gross Leopoldin-tól.

Német könyvtár.
Szerkesztők: dr. Theisz Gyula és Matskóczy József. Egyes szám ára kötet 70 f. Kötés szám ára 1 kor.
1. Frotyag: Bilder aus der deutschen Vergangenheit. Dr. Gyula Ágost-tól.
2. Goethe: „Ausz. Dichtung und Wahrheit”. Tibor Ágost-tól.
3. Die Nibelungen. — Gudrun. Képmű Károly-tól.
4. Lessing: Mims v. Barnheim. Dr. Theisz Gyula-tól.
5. Aurbacher: Ein Volkshühnlein. Endrei Ákos-tól.
6. Kleist H. M.: Michael Kohlhaas. Vajda Gyula-tól.
7. Heine, Ulland, Lenau: Költményzetből.
8. Inhaltangaben dramatischer Meisterwerke. Dr. Kemény F.

Német írók tára.
Goethe. Iphigenie auf Tauris. Magy. dr. Horvath Gyula.
— Herman und Dorothea. Magyarátia dr. Horvath Gyula.
60 f.
Hobel. Schatzkästlein. Magy. Bartos Fülöp. 60 f.
Hörder. Der Cid. Magy. Hoffman Fr. 1 kor.
Schiller. Die Jungfrau von Orleans. Magy. Bauer Simon. 1 kor.
Tanulók olvasótára.
Szerk.: Elischer József, dr. Jancsó Benedek és dr. Boros Gábor. Egy-egy fűzet ára 40 f.
Apor Péter. Metamorphosisok. Régi magyar történeti. 1 kor.
Balassa Bálint költeményzetből. Személynevek.
Cserny Mihály. Históriaiból. Személynevek.
Régi magyar történeti. 1 kor.
Dank Ferenc. Beszédzetből. Személynevek.
Staudy Pál. Tanulmányok. Személynevek.
Jókai Mór műveiből. Személynevek.
Kármán József műveiből. Személynevek.
Kassai György. „Pályán emelkedés”. (Új kor.)
Kisfaludy Károly. „Irene” Szomorújáték b. felvonásán.
Kossuth Lajos. Beszédzetből. Személynevek.
Pázmány Péter műveiből. Személynevek.
Pesti Gábor és Heitai Gáspár. Magyar Mesék. 1 kor.

310,000 korona nyerhető!

1 darab 40/0-os Tiszaszegedi sorsjegyványvétel
Huzás okt. 1-én, főnyeremény 180.000 K., 2. K. 5
1 darab 30/0-os Nagy Jeltzóságjegyványvétel
Huzás okt. 1-én, főnyeremény 100.000 K., 2. K. 450
1 darab Magyar Iparművészeti sorsjegyvétel
Huzás dec. 28-án, főnyeremény 50.000 K., 2. K. 1
VV A három együttes csak 12 koronára. VV
Videki rendeléseknél 85 fillér pórtó küldendő.

Mercurbank

és váltóüzlet r-t. Budapest, IV. Váci-utca 37. sz.

958. sorozat. 0028. szám.
BON
POLGÁR SÁNDOR
m. kir. szab. nyert orvosi m-és b-teszt.
Budapest, VII. Erzsébet-körút 50.

Biztos gyógyulást keresőknek

kik bármily nemi betegségben szenvednek
mint hügyes és hólyagbajok, hügyesvezikültek, vizelet savarok, ejeit magomlések, sokak és bajuk óra bántalmak (gyepültek az öngyógyítás utóháztól felidő ideig) korai férfioro olyonglós, bármily béküléssel stb. nékni seherfolyás, mely bajok alapos, gyors és gyökéres gyógyítására, szigoruan tudományos és lelkiismeretes gyógymódjánál fogva legjobban ajánlatok

Dr. Garai Antal

v. cs. és kir. osztály főorvos országos hírv és leg-
regtbb 50 évi fennálló rendelésintézet
Budapest, VI. ker., Andrássy-ut 24. sz.,
Rendelés naponta 10-4-ig és 7-8-ig este. Időli hügyes és hólyagbajok vizsgálata villamos hügyesvizkór-segélyvel
Videkilek levelekre kimerítő választ és szakorvó tanácsot nyerneik, gyógyrezeorok gondoskodva lesz. Titoktartás biztosított.
Nőknek külön váróterem.

